

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและจะเป็นผู้สืบทอดความเป็นชาติในอนาคต เด็กทุกคนจึงสมควรได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและการคุ้มครองให้พ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบของบุคคลและสังคม” เด็กในที่นี่ หมายถึงมนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้น ตามกฎหมายที่ใช้บังคับกับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความหมายของศัพท์ “เด็ก” ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก แต่ในกฎหมายได้ให้คำนิยามหรือบทบัญญัติของคำว่าเด็กแตกต่างกันไป เช่น “เด็ก” ในความหมายของประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน คือ ผู้ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ และยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ในขณะที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับปี พ.ศ.2525 ได้ให้คำนิยามคำว่า “เด็ก” หมายถึงผู้ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 นิยามคำว่า “เด็ก” หมายถึงบุคคลที่มีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ พร้อมทั้งให้ความหมายของคำว่า “เยาวชน” หมายถึงบุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ และพระราชบัญญัติส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2521 ได้ให้คำนิยามคำว่า “เยาวชน” หมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ซึ่งในทางปฏิบัติจึงมักจะรวมคำว่าเด็กและเยาวชนเข้าด้วยกัน เนื่องจากเป็นวัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม และละเลยการพัฒนาสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เกิดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อโอกาสการศึกษา การมีงานทำ เกิดการหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก เด็กตกเป็นเหยื่อ โดนมักถูกบุคคลและสังคมเอารัดเอาเปรียบ ถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก และก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย อาทิ ปัญหาเด็กเร่ร่อน เด็กติดอบสพตึก เด็กประพฤติดนไม่สมควรแก่วัย และติดโรคเอดส์ เป็นต้น

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้ให้คำนิยามของเด็กใน สภาวะยากลำบาก ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) ไว้ทั้งหมด 7 กลุ่ม คือ

1. เด็กถูกทารุณกรรม หมายถึง เด็กที่ถูกทารุณกรรมทั้งทางร่างกาย จิตใจ แรงงาน เด็ก โสเภณีเด็ก และเด็กที่ถูกข่มขืน
2. เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย หมายถึง เด็กในครอบครัวยากจนมาก เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน บุตรกรรมกรก่อสร้าง เด็กในชุมชนแออัดหรือใต้สะพาน เด็กชนกลุ่มน้อยหรือ เด็กตามแนวชายแดน
3. เด็กประพฤติดนไม่เหมาะสมแก่วัย หมายถึง เด็กที่ติดยาเสพติด เด็กมั่วสุม (ในสถานบริการ/ในสถานเริงรมย์) และเด็กตั้งครรถ์นอกสมรส
4. เด็กพิการ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น เด็กที่มีความบกพร่องในการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กที่มีความพิการซ้ำซ้อน
5. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากบิคมาราคาติดเชื้อ โรคนเอดส์
6. เด็กต่างชาติ
7. เด็กที่กระทำผิดทางอาญา

การที่ประเทศประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง ทำให้เด็กจำนวนมากประสบภาวะยากลำบากมากยิ่งขึ้น กลายเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข และเด็กทุกคนจึงสมควรได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและการคุ้มครองอย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ คุ้มครองสวัสดิภาพ และการพัฒนาเด็ก ดังนี้

✓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและพัฒนาเด็ก ดังนี้

มาตรา 53 เด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับการคุ้มครองโดยรัฐ จากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแล มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 55 บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นของรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน

รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้

มาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน...

นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ได้เริ่มให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยเน้นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยการศึกษาภาคบังคับ ขยายโอกาสการศึกษา โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสในชนบทห่างไกลและในชุมชนแออัด การพัฒนาทักษะฝีมือ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายแก่แรงงานหญิงและเด็ก รวมทั้งเพิ่มสิทธิแก่แรงงานหญิงในการลาคลอดและเลี้ยงดูบุตร รวมถึงการพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรม สังคมและการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวและชุมชน แต่อย่างไรก็ตามในภาพรวมของแผนนี้ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก

ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่มุ่งไปสู่วิสัยทัศน์ “ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมมีสมรรถภาพ เสรีภาพ ยุติธรรม และมีการพัฒนาที่สมดุลย์ บนพื้นฐานของความเป็นไทย” โดยการพัฒนาในกลุ่มเด็กในสภาวะยากลำบาก เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ ถูกประทุษร้ายทารุณ รวมทั้งถูกเลือกปฏิบัติและมีอคติทางเพศ คนพิการ ผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้ต้องขัง และกลุ่มคนไทยต่างวัฒนธรรม (ชนกลุ่มน้อย) ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมศักดิ์ศรี มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบความมั่นคงทางสังคม ด้วยการปรับปรุงระบบสวัสดิการสังคมให้มีประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ เช่น

(1) ส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานสวัสดิการสังคมอย่างครบวงจร โดยมีกฎหมายสวัสดิการสังคมเป็นแม่บท ให้สามารถช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสและผู้เดือดร้อนให้มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้

(2) ปรับปรุงขยายการประสานงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชนทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างเป็นระบบ

(3) สนับสนุนการรวมตัวและสร้างเครือข่ายของประชาชนและสถาบันทางสังคม เช่น วัด โรงเรียน ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ในชุมชน

(4) ส่งเสริมให้องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนางานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ โดยรัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนการดำเนินงานในลักษณะกำกับดูแลมากกว่าการควบคุมและสั่งการ

(5) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชน โดยเฉพาะการปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการจดทะเบียนการจัดตั้งให้มีความสะดวกขึ้น

สำหรับแนวโน้มของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ยังคงเชื่อมโยงกับแผนฯ 8 คือ การพัฒนาคน ชกระดับคุณภาพชีวิต คุณค่าวัฒนธรรมไทย แก้ไขปัญหาความยากจน เสริมสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง และการกระจายอำนาจ การบริหารจัดการสู่ภาคเอกชนและองค์กรท้องถิ่นมากขึ้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางสังคม ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับงานพัฒนาสังคมมากกว่าที่ผ่านมา

ส่วนงานสวัสดิการสังคมยังกระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ อาทิ การสนับสนุนให้ประชาชนมีหลักประกันด้านสุขภาพทั่วถึง โดยเน้นขยายความครอบคลุมไปสู่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย การสร้างหลักประกันความมั่นคงทางสังคมแก่ครอบครัวและชุมชน โดยการจัดและพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึง การส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการจัดบริการสังคม สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสังคมในชุมชน สร้างกลไกและระบบที่จะเอื้อต่อการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการจัดบริการสังคมในชุมชน และตรวจสอบบริการสังคมต่าง ๆ ที่ดำเนินการในชุมชน สนับสนุนงบประมาณแก่องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชน เพื่อดูแลผู้ด้อยโอกาสที่รัฐดูแลไม่ถึง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของภาคธุรกิจเอกชน ในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม

ยุทธศาสตร์และมาตรการในการพิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครองและพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสตามแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายพิเศษเด็กและเยาวชน ดังนี้

1. ส่งเสริม ปกป้องคุ้มครอง จริยธรรมและศีลธรรมอันดีงามให้แก่เด็กและเยาวชน โดยจัดกิจกรรมให้เด็กตระหนักในปัญหาสังคมและมีสำนึกรับผิดชอบสังคมไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน
2. ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับ การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ครูข้างถนนและอาสาสมัคร ช่วยเหลือ คู่สมรส พัฒนา และสอดคล้องดูแลความประพฤติของเด็กในชุมชน เร่งสำรวจข้อมูลเด็กเร่ร่อน เด็กขายของในท้องถนนและที่สาธารณะ และวางแผนแก้ไขปัญหอย่างชัดเจน
3. ส่งเสริมการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กในชุมชนเมือง ชุมชนชนบท สถานก่อสร้าง และสถานประกอบการต่าง ๆ รวมทั้งหามาตรการเพื่อให้ครอบครัวผู้ค้าขายโอกาสสามารถนำเด็กเข้ามา รับการดูแลในสถานรับเลี้ยงได้
4. จัดบริการสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ที่เป็นรูปธรรมและครบวงจรให้แก่ เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ เด็กถูกทำร้ายทารุณ เด็กติดยาเสพติด และเด็กคิดเชื่องดต
5. ให้การสงเคราะห์ครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวสามารถดูแลเด็กด้วยตนเอง โดยเฉพาะครอบครัวของเด็กที่ถูกดกเขี้ยว ครอบครัวที่นำเด็กไปฝากเลี้ยงไว้ในสถานสงเคราะห์ ครอบครัว ที่เด็กเข้าโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และผู้ที่ได้รับบัตรสวัสดิการรักษายาบาลที่มีเด็กอยู่ในครอบครัว
6. พัฒนาการดำเนินงานสถานสงเคราะห์โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานใหญ่ แบบครอบครัว จัดหาครอบครัวอุปการะให้แก่เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถดูแลได้เป็นการชั่วคราว และ จัดหาครอบครัวทดแทนให้แก่เด็กกำพร้า
7. เร่งรัดให้มีการออกกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก รวมทั้งมาตรการแยกเด็กออกจากครอบครัวที่ทำร้ายเด็กและไม่สามารถดูแลเด็กได้
8. รณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเรื่องการให้ความช่วยเหลือ ที่พักพิง และจำนวนบ้านฉุกเฉินให้แก่เด็กที่ประสบความทุกข์ยากลำบาก
9. รณรงค์ต่อต้านการค้าประเวณีเด็กและสร้างเครือข่ายในการเฝ้าระวังปัญหาและเร่งรัดดำเนินงานตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี 2539 โดยเคร่งครัด อบรมให้ความรู้แก่เยาวชนเพื่อป้องกันการถูกล่อลวง จัดบริการรับแจ้งเหตุ ให้คำปรึกษาแนะนำ ให้บริการทางกฎหมาย และจัดบ้านพักฉุกเฉิน
10. ส่งเสริม สนับสนุน การจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก ในครอบครัว ส่งเสริมการอาชีพ พัฒนาความรู้บิดามารดาในการดูแลบุตรอย่างถูกต้อง เหมาะสม จัด

ตั้งหน่วยบริการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครอบครัวอย่างจริงจัง ให้ความรู้เรื่องครอบครัว การเตรียมการก่อนสมรส การวางแผนครอบครัว โดยสนับสนุนให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินงานและรัฐให้การสนับสนุน

11. ดำเนินการลดหย่อนภาษีรวมทั้งจัดสวัสดิการสงเคราะห์ให้แก่ครอบครัวที่ประสบปัญหาหรือต้องรับภาระในการดูแลสมาชิกที่ประสบปัญหา เช่น พิกัด มีบุตรมาก เลี้ยงบุตรโดยลำพัง

12. เร่งรัดการดำเนินงานเพื่อให้เด็กพิการได้รับการดูแลตาม พ.ร.บ. พื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน รวมทั้งให้มีการจัดตั้งศูนย์ดูแลคนพิการในชุมชน ให้มีเบี้ยยังชีพแก่คนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพิ่มโอกาสการมีงานทำ สนับสนุนการรวมกลุ่มของคนพิการทุกระดับ รณรงค์ให้ครอบครัว ชุมชน สังคม มีเจตคติต่อคนพิการอย่างถูกต้อง และขจัดกฎหมายระเบียบข้อบังคับที่จำกัดสิทธิหรือเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

13. ให้การคุ้มครอง ป้องกันและสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กที่ถูกบังคับ หรือหลอกลวงให้มาขอทาน

14. เร่งดำเนินการสำรวจชาวเขา ชาวเล และชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ เช่น ผีตองเหลือง ชาวไท รวมทั้งวางแผนช่วยเหลือพัฒนาอย่างจริงจังทั้งด้านทะเบียนราษฎร เศรษฐกิจ สังคมและจิตใจ ส่งเสริมให้มีการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร ให้สามารถดำรงชีวิต ประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และচারังไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเอง ให้การช่วยเหลือเพื่อป้องกันไม่ให้ถูกหลอกลวงไปค้าประเวณี บังคับใช้แรงงานราคาถูกและเป็นขอทาน

15. ปรับปรุงสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจและสุขภาพกายกรอย่างจริงจัง และให้การสงเคราะห์ครอบครัวเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด นำนโยบายเรื่องการกำหนดโทษหรือการรอลงอาญาโดยการคุมประพฤติมาใช้อย่างกว้างขวาง และนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับให้เกิดผลอย่างจริงจัง และให้การดูแลเด็กต่อผู้ต้องโทษและให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน รวมทั้งส่งเสริมให้มีบุคลากรในการทำงานและอาสาสมัครในการคุมประพฤติอย่างเพียงพอ

16. ส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ในการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในระดับหมู่บ้านได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส

ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคเอกชนการทำงานให้มีประสิทธิภาพและกระจายอำนาจ โดยมีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรประชาชนได้มีส่วนร่วมใน

การจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง งานสวัสดิการด้านเด็กเป็นภารกิจหนึ่งของการกระจายอำนาจตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว นอกจากนี้รัฐบาลยังได้กำหนดแผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ โดยเน้นการลดขนาดองค์กรและบุคลากร โดยส่งเสริมให้องค์กรภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทเรื่องการจัดสวัสดิการเด็กมากขึ้น เช่น กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม ได้สนับสนุนงบประมาณแก่องค์กรด้านเด็กโดยเสมอมา ซึ่งในปี 2544 ได้ให้การสนับสนุน จำนวน 70 องค์กร (138 โครงการ) เป็นเงิน 19,547,543.29 บาท ขณะเดียวกันได้ส่งเสริมให้ครอบครัวในชุมชนรับเด็กในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์ไปดูแลในครอบครัว โดยได้รับการสนับสนุนค่าตอบแทน รวมทั้งเครื่องอุปโภคบริโภค ค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่จำเป็นสำหรับเด็ก ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้วิถีการใช้ชีวิตแบบครอบครัว (family life) ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาเพื่อเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่เชื่อว่าครอบครัวเป็นกลุ่มพื้นฐานของสังคมและเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติสำหรับความเจริญเติบโตและความอยู่ดีกินดีของสมาชิกทุกคน และยอมรับว่าเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างกลมกลืนและเต็มที่ เด็กควรเติบโตในสิ่งแวดล้อมของครอบครัวในบรรยากาศแห่งความผาสุก ความรักและความเข้าใจ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้ตระหนักและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและ

เยาวชน โดยมีความพยายามส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน เพื่อให้สถาบันครอบครัวและสังคมสามารถทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูและกระทำต่อเด็กอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความต้องการและสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่องค์กรภาครัฐและเอกชนดำเนินการอยู่ในลักษณะสหวิชาชีพนั้น ได้มีมาตรการทั้งด้านกฎหมาย การแพทย์ การสังคมสงเคราะห์ และการศึกษา โดยมุ่งเน้นกระบวนการช่วยเหลือ แก้ไข บำบัดฟื้นฟู และพัฒนา ให้เด็กและเยาวชนโดยเฉพาะผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากได้รับโอกาสในการฟื้นฟูและพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านสังคมสงเคราะห์คือ กรมประชาสงเคราะห์

แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า ปัญหาเด็กและเยาวชนมีความรุนแรงและทวีจำนวนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กกำพร้า เด็กถูกทารุณกรรม เด็กประพฤติดนไม่สมควรแก่วัย ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ หรือเด็กตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ายาเสพติด ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุและส่งผลกระทบต่อทั้งตัวเด็กและสังคม จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพอย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์

การศึกษามนุษยศาสตร์พัฒนางานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้พยายามที่จะศึกษาและรายงานไปให้เห็นถึงความจำเป็นมา สภาพปัญหา ผลการดำเนินการช่วย

เหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบาทของกรมประชาสงเคราะห์ และการประสานเครือข่ายการปฏิบัติงาน รูปแบบการให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการดำเนินงานอย่างแท้จริง

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

สภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในปัจจุบันทวีความรุนแรง มีความซับซ้อนและขยายปริมาณมากยิ่งขึ้น ซึ่งการดำเนินงานเพื่อให้การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในประเทศไทย จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนเทคนิค วิธีการ และจิตสำนึกของครอบครัวและชุมชน ในการให้ความร่วมมือช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์และเหมาะสม แต่จากประสบการณ์การทำงานและการได้รับแต่งตั้งเป็นบรรณาธิการจัดทำรายงานการดำเนินงานตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กที่ผ่านมา พบว่า การดำเนินงานเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดเอกภาพในการดำเนินการเชิงบูรณาการ และขาดข้อมูลพื้นฐานที่แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหา และการดำเนินการให้ความช่วยเหลือของแต่ละหน่วยงาน นอกจากนี้ยังขาดการประสานที่ดี ทำให้ไม่สามารถให้การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้อย่างสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริง

ในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้ตระหนักถึงการจัดทำฐานข้อมูล รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างและแนวทางในการดำเนินการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนให้มีลักษณะที่ครอบคลุมรอบด้าน และสามารถนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และระบบเครือข่าย ให้มีเอกภาพในการดำเนินงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหา ผลการดำเนินงานให้การช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในประเทศไทย และองค์กรที่ดำเนินการ
2. เพื่อเสนอแนะรูปแบบและแนวทางการพัฒนางานด้านการช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนางานด้านการช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และเยาวชนตามบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ที่เหมาะสม ในฐานะเป็นองค์กรหลักในการ จัดสวัสดิการสังคม และสามารถทำหน้าที่ประสานการปฏิบัติงานกับองค์กรเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษา ข้อมูลย้อนหลังเกี่ยวกับสภาพปัญหา นโยบาย แนวทางการดำเนินงาน (กระบวนการ ขั้นตอนการ ปฏิบัติงาน) ผลการดำเนินงาน องค์กรที่ดำเนินงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ เพื่อประมวลภาพการดำเนินการช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน การประสานงาน ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงาน ที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางการดำเนินงานใน ประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2533-2543 เพื่อใช้ประกอบในการพิจารณากำหนดแนวทางและทิศทางการ ดำเนินงานของกรมประชาสงเคราะห์และองค์กรอื่น ๆ เช่น

1. สถานการณ์และผลการดำเนินการช่วยเหลือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ในสังคมไทยปัจจุบัน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการ ดำเนินงาน
2. แนวทางการช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในภาพรวม
3. แนวทางการพิจารณาช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนของกรมประชา สงเคราะห์

วิธีการศึกษา

ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่ปรากฏอยู่ในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ตำราและเอกสารทางวิชาการทั่วไป เอกสารของทางราชการ วิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความ รายงาน สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม และศึกษา นำมาวิเคราะห์แบบเชิงรูปธรรม และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

เด็กและเยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 25 ปีบริบูรณ์ (หรืออายุ 0-25 ปี)

เด็กในภาวะยากลำบาก (Children in Expecially Difficult Circumstances) หมายถึงกลุ่มเด็กที่ประสบปัญหาและต้องการความช่วยเหลือจากสังคมเป็นพิเศษอย่างมาก เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. เด็กถูกละเมิดสิทธิ เป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสในการพัฒนาและดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ในสถานภาพที่ต่ำกว่าเด็กโดยทั่วไป รวมทั้งถูกกระทำการในลักษณะของการละเมิดสิทธิที่เด็กพึงได้รับอีกด้วย โดยแบ่งเป็น

1.1 เด็กถูกทารุณ หมายถึงเด็กที่ถูกทำอันตรายหรือถูกคามต่อสุขภาพหรือสวัสดิภาพโดยบุคคลอื่น ด้วยการทำให้บาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจ ด้วยการกระทำทารุณทางเพศ

1.2 แรงงานเด็ก หมายถึงเด็กที่มีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปไม่เกิน 18 ปี ซึ่งทำงานโดยได้รับค่าตอบแทนในการทำงานหรือไม่ก็ตาม ในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการผลิต พาณิชยกรรมและบริการและงานขนส่ง

1.3 ไสยาณีเด็ก หมายถึงเด็กทั้งหญิงและชายที่มีอายุ 18 ปี และต่ำกว่า ซึ่งประกอบอาชีพหารายได้จากการให้บริการทางเพศ

1.4 เด็กถูกข่มขืน หมายถึงเด็กอายุ 18 ปี และต่ำกว่าที่ถูกกระทำอาชญากรรมที่ กระตุ้นพฤติกรรมทางเพศ หรือมีแนวโน้มไปในเรื่องเพศ ซึ่งผู้กระทำนั้นกระทำอย่างบังคับ มีแนวโน้มอยู่ต่อเด็ก เพื่อจะให้เด็กตอบสนองความต้องการทางเพศของตน โดยเด็กนั้นไม่ยินยอม

2. เด็กถูกปล่อยปละละเลย อันเป็นเด็กกลุ่มที่เสียเปรียบและขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาตามวัย ตลอดจนเป็นกลุ่มเด็กที่สังคมมักไม่ค่อยให้ความสนใจหรือเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร โดยแบ่งเป็น

- 2.1 เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนมาก
 - 2.2 เด็กถูกทอดทิ้งและเด็กกำพร้า
 - 2.3 เด็กเร่ร่อน
 - 2.4 เด็กถูกรกรรกรก่อสร้าง
 - 2.5 เด็กในชุมชนแออัด/ใต้สะพาน
 - 2.6 เด็กชนกลุ่มน้อย/เด็กตามแนวชายแดน
3. เด็กที่มีปัญหาทางความประพฤติเกิดจากสภาพปัญหาทางครอบครัว รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมของสังคมเมืองซึ่งมีส่วนทำให้เด็กเหล่านี้มีการกระทำหรือความประพฤติที่ไม่ถูกต้องหรือเบี่ยงเบนจากหลักเกณฑ์ของสังคม และอาจส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาทางสังคมได้มากที่สุด ประกอบด้วย
- 3.1 เด็กคิดยาเสพติดและสารระเหย
 - 3.2 เด็กมั่วสุมในสถานบริการและสถานเริงรมย์
 - 3.3 เด็กตั้งครรภันอกสมรส
4. เด็กพิการทางกายและสติปัญญา ได้แก่
- 4.1 เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
 - 4.2 เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
 - 4.3 เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
 - 4.4 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 4.5 เด็กที่มีความพิการซ้ำซ้อน
5. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากการที่บิดาหรือมารดาติดเชื้อ HIV/เอดส์
6. เด็กต่างชาติ คือ เด็กที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยตามแนวชายแดนโดยมิได้มีเชื้อชาติไทยและสัญชาติไทย ส่วนใหญ่เข้ามาอยู่กับพ่อแม่ ญาติพี่น้องและเพื่อนอย่างผิดกฎหมาย
7. เด็กที่กระทำความผิดทางอาญา คือ เด็กที่ถูกตัดสินและวินิจฉัยลงโทษว่าเป็นผู้กระทำความผิด และถูกจับกุมอยู่ในสถานกักกันของทางราชการ

การช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน หมายถึงเด็กและเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มสภาวะยากลำบากทั้งภายในและภายนอกครอบครัว จะได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือดูแลสวัสดิภาพทั้งด้านการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนา ตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงได้รับอย่างเหมาะสมตามมาตรการทางสังคม กฎหมาย การแพทย์ การศึกษา และที่อยู่อาศัย เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมา สภาพปัญหาเด็กในสภาวะยากลำบาก ตลอดจนผลการดำเนินงานด้านการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน รวมถึงปัญหาอุปสรรคทั้งในระดับนโยบาย ปฏิบัติ และระบบกลไกในการบริหารงาน ทั้งในอดีตถึงปัจจุบัน
2. ทำให้มีแนวทางและทิศทางที่เหมาะสมในการดำเนินงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในสังคมไทยโดยภาพรวม
3. ทำให้กรมประชาสงเคราะห์สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนา ปรับปรุง ระบบวิธีการดำเนินงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และสามารถสร้างการดำเนินงานในรูปแบบของเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวคิดและวาระกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนางานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในสังคมไทยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบความคิดและแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสงเคราะห์ช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน
 - 1.1 แนวคิดด้านกฎหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์
 - 1.2 แนวคิดด้านการจัดสวัสดิการเด็กและเยาวชน
 - 1.3 แนวคิดด้านการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (การปฏิรูประบบราชการ)
 - 1.4 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
 - 1.5 อนุสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
2. แนวคิดการพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์
3. หน่วยงานที่ค้ำประกันเกี่ยวกับเด็กในสภาวะยากลำบาก
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสงเคราะห์ช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน

1.1 แนวคิดด้านกฎหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์

1.1.1 ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ.2515 โดยที่ คณะปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่า ในขณะนั้นมีเด็กกำพร้าอนาถาขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู เด็กประพฤตินอกไม่สมควรแก่วัย และเด็กซึ่งตกอยู่ในสภาพแวดล้อมอันเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ และศีลธรรม เป็นจำนวนมาก หากไม่ได้รับการปฏิบัติดูแล สงเคราะห์และคุ้มครองที่เหมาะสมแล้ว จะเป็นภัยแก่สังคมและประเทศชาติ คณะปฏิวัติตระหนักดีว่าการให้สวัสดิการแก่เด็กอย่างได้ผลนั้น นอกจากจะ เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการดังกล่าวแล้ว ยังสมควรกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กเข้ามามีส่วนช่วยในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของคนอีกด้วย ประกาศฯ ฉบับนี้จึงมุ่งให้การสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนอายุแรกเกิดถึง 18 ปี ซึ่งประสบปัญหาดังกล่าว

1.1.2 พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ.2484 มุ่งให้การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งเร่ร่อน ขอทาน โดยออกสำรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจตามแหล่งสาธารณะต่างๆ และให้การสงเคราะห์และฟื้นฟูในสถานสงเคราะห์ รวมถึงช่วยเหลือส่งกลับภูมิลำเนา

1.1.3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 ซึ่งมีผลบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2503 ที่มีการปรับปรุงแก้ไขใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยมุ่งให้ความคุ้มครองหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อในธุรกิจบริการทางเพศ หรือการกระทำชำเราโดยฉ้อฉลในสถานค้าประเวณี ฯลฯ โดยเพิ่มโทษบุคคลที่กระทำผิดได้แก่ ผู้โฆษณาชักชวน ผู้เป็นธุระจัดหา ผู้หวังเหนี่ยวถักขัง เจ้าของสถานบริการ และผู้ปกครองที่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจให้กระทำความผิด รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่ซื้อบริการจากเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี และให้มีคณะกรรมการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ และกำหนดให้องค์กรเอกชนสามารถจัดตั้งสถานแรกรับหรือสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพได้

1.1.4 พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540 มุ่งคุ้มครองเด็กทั้งชายและหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจตราสอดส่อง เพื่อช่วยเหลือหรือกักตัวหญิงและเด็กเพื่อสอบสวนข้อเท็จจริง ให้อำนาจศาลในการสืบพยานในทันทีที่ได้รับคำร้องขอ แม้จะยังไม่ได้อัยการผู้ต้องหา ผู้ตกเป็นเหยื่อจะได้อาศัยอยู่ในที่พักพิงเป็นการชั่วคราว ได้รับการสงเคราะห์ ฟื้นฟู ทางร่างกาย จิตใจ ตลอดจนได้รับการฝึกอาชีพและได้รับความช่วยเหลือให้เดินทางกลับภูมิลำเนาเดิม

1.1.5 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 14) พ.ศ.2540 มุ่งคุ้มครองเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ว่าจะยินยอมหรือไม่ยินยอม และกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงทั้งจำและปรับต่อผู้กระทำผิด

1.1.6 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 (มีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนกันยายน 2543 เป็นต้นไป) มุ่งคุ้มครองและป้องกันเด็กมิให้ตกเป็นเหยื่อซ้ำสอง โดยต้องมีกระบวนการบันทึกภาพและเสียงคำให้การของเหยื่อ ซึ่งเป็นผู้เสียหายหรือเป็นพยานหรือผู้กระทำผิด โดยทีมสหวิชาชีพ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ตำรวจ อัยการ เป็นต้น เข้าร่วมในการสืบพยาน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในชั้นศาล

1.1.7 บันทึกข้อตกลงเรื่องแนวทางปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ พ.ศ.2542 ซึ่งนับว่าเป็นกลไกหนึ่ง ที่ส่งผลให้กฎหมายมีผลบังคับใช้ ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540 โดยได้กำหนดแนวทางในการให้การช่วยเหลือแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ และนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ ซึ่งกำหนดเป็นขั้นตอนในการปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ คณะกรรมการประสานงานเรื่องเด็กต่างชาติ เครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าหญิงและเด็ก และกรมระชาสงเคราะห์ ได้ใช้ร่วมกันและออกระเบียบหลักเกณฑ์ภายในให้มีความสอดคล้องกัน ซึ่งประกอบด้วยแนวทางการปฏิบัติกรณีหญิงและเด็กที่ไม่ได้มีสัญชาติไทยแต่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และเหยื่อของการค้ามนุษย์ และแนวทางปฏิบัติกรณีหญิงและเด็กต่างด้าวที่เข้าประเทศ ไทยถูกต้องตามกฎหมายและภายหลังตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

1.1.8 พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ.2522 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2533 มุ่งให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กให้สามารถมีครอบครัวทดแทนที่ถาวรในกรณีที่เป็เด็กกำพร้า หรือเด็กที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวของตน และเพื่อเป็นการป้องกันการซื้อขายเด็กเพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ทั้งด้านสถานภาพบุคคลตามมาตรา 1587 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งต้องได้รับการตรวจสอบคุณสมบัติและความเหมาะสมจากพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งมีการทดสอบเลี้ยงดูเด็กตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (เว้นแต่กรณีที่ได้รับยกเว้นการทดสอบเลี้ยงดูตามกฎหมาย) และเจ้าหน้าที่จะติดตามผลการเลี้ยงดูโดยตลอด หากมีผลการเลี้ยงดูที่ดี จะได้รับการอนุมัติให้จดทะเบียนรับเป็นบุตรบุญธรรมต่อไป

1.1.9 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ซึ่งระบุในเรื่องสิทธิ หน้าที่ของบิดามารดา (หมวดที่ 2) มีสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับการอุปการะเลี้ยงดูและการให้การศึกษาบุตร ส่วนกรณีรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (หมวดที่ 4) ระบุไว้ชัดเจนว่า การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม หากผู้เยาว์เป็นผู้ถูกทอดทิ้งและอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมาย ให้สถานสงเคราะห์นั้นให้ความยินยอมแทนบิดาและมารดา

1.1.10 พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 สนับสนุน ส่งเสริมให้คนพิการได้มีโอกาสในด้านต่าง ๆ สามารถดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมเท่าเทียมกับคนปกติทั่วไป โดยคนพิการจะได้รับการคุ้มครอง การสงเคราะห์ การพัฒนา และ

การฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยวิธีการทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคม และการฝึกอาชีพ ตลอดจน แก้ไขปัญหาและข้ออุปสรรคต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่คนพิการ รวมทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการถือฤกษ์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้ได้ครอบคลุมทั้งเด็กพิการด้วย

1.1.11 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 ได้กำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำที่อนุญาตให้มีการจ้างงานได้ที่อายุ 15 ปี และมีบทลงโทษนายจ้างที่ไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ

1.1.12 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 ซึ่งมีผลบังคับใช้แก่เด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองส่งเสริมและช่วยเหลือเยาวชนที่กระทำความผิด โดยใช้กระบวนการฟื้นฟูและสงเคราะห์คืนสู่ครอบครัวมากกว่าที่จะใช้บทลงโทษ

1.1.13 ระเบียบ/ข้อบังคับ

- ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กในครอบครัว พ.ศ.2529
- หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0520/58349 ลงวันที่ 5 มกราคม 2537 เรื่องการปรับปรุงหลักการเบิกจ่ายเงินตามระเบียบว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กภายในครอบครัว
- หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0520/58349 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2527 เรื่องค่าเลี้ยงดูเด็กแบบฝากเลี้ยงตามบ้าน
- ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัว อุปถัมภ์ พ.ศ.2528
- หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0514/12962 ลงวันที่ 11 เมษายน 2538 เรื่องการเบิกจ่ายเงินอุดหนุนส่งเสริมสถานสงเคราะห์เด็ก และสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน
- ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดลองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.2538 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2540 ซึ่งได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในด้านต่าง ๆ เช่น ข้าวสารอาหารแห้ง น้ำดื่ม ค่าวัสดุก่อสร้างที่อยู่อาศัย ค่าจัดการศพ และหากผู้เสียชีวิตเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้หาเลี้ยงครอบครัว จะช่วยเหลือด้านเงินสงเคราะห์ ค่าเครื่องครัวและอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร ค่าเครื่องมือประกอบอาชีพและ/หรือทุนในการประกอบอาชีพ ฯลฯ

1.2 แนวคิดด้านการจัดสวัสดิการสังคมเด็กและเยาวชน

งานสงเคราะห์ช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งของการสังคมสงเคราะห์ ซึ่งในสังคมไทยกระบวนการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน เริ่มต้นจากชนบทรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม มีการช่วยเหลือเกื้อกูล โอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน รวมทั้งมีการบริจาคทาน ทุนทรัพย์ ถึงของ ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน เพื่อให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ค่อมารัฐบาลได้ตระหนักและเห็นความสำคัญต่อการให้บริการสวัสดิการสังคมและการสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน จึงได้ตั้งกรมประชาสงเคราะห์ขึ้นในสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ.2483 โดยในส่วนของงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน และประพฤติน่าไม่สมควรแก่วัย ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องและเหมาะสม สามารถช่วยเหลือตนเองและดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุข เพื่อให้ทันกับปัญหาสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบทำให้เกิดปัญหาต่อเด็กและเยาวชน และครอบครัว ซึ่งเป็นภารกิจของกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น ของคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม โดยมีนโยบายในการดำเนินงาน ดังนี้

1. เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวสามารถอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้อย่างเหมาะสม โดยได้รับการศึกษา ไม่เข้าสู่ตลาดแรงงานหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบก่อนวัยอันควร
2. ส่งเสริม สนับสนุน ชุมชนและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัย
3. สงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนที่ครอบครัวประสบปัญหาความเดือดร้อน หรือไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้ โดยรับอุปการะเด็กไว้ในสถานสงเคราะห์ สถานแรกรับ หรือสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก พร้อมทั้งจัดบริการพื้นฐานให้แก่เด็กตามสิทธิที่พึงได้รับ

1.3 แนวคิดด้านการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (การปฏิรูประบบราชการ)

การปฏิรูประบบราชการ หมายถึงการทำให้งานบริการทั้งหมดเกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างสูงสุด ด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมให้มีความคล่องตัว สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้มาติดต่อได้อย่างรวดเร็ว ทันสถานการณ์ หมายถึงการลดยากในอดีตรองราชการ ไทยที่เคยถูกมองว่าล่าช้าให้มีความทันสมัยและเป็นสากลมากขึ้น บุคลากรของรัฐจะ

ได้รับการฝึกฝนให้ปฏิบัติงานได้รอบด้าน พร้อมสอดแทรกจิตสำนึกในการให้บริการ เพื่อยกระดับความพอใจของผู้รับบริการ นอกจากนี้ยังมีการทบทวนกระบวนการทำงานใหม่ คัดค้านต่อนโยบายที่ไม่จำเป็นออกไป เพื่อประชาชนจะได้รับประโยชน์จากความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส และพึงพอใจในบริการ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูประบบราชการไทยยุคใหม่

ปรัชญาของการบริหารภาครัฐ ประกอบด้วยหลักการพื้นฐานและเป้าหมาย ดังนี้
หลักการพื้นฐาน

1. รัฐมุ่งปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินและพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางการเมือง การบริหาร เศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และวางรากฐานการพัฒนาประเทศในอนาคตเพื่อเผชิญกับยุคโลกาภิวัตน์
2. รัฐมุ่งส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจิตสำนึกในการให้บริการประชาชน
3. รัฐมุ่งสร้างการแข่งขันกันในการบริการประชาชน และการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริการระหว่างหน่วยงานของรัฐ
4. รัฐมุ่งป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแสวงหาประโยชน์จากการทำงานในหน้าที่โดยมิชอบ
5. รัฐมุ่งกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นในกิจกรรมด้านการให้บริการและพัฒนา
6. รัฐมุ่งบูรณาการวัตถุประสงค์ แผนงาน และปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติ
7. รัฐมุ่งยับยั้งการขยายตัวของหน่วยงานของรัฐที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อประเทศโดยรวม
8. รัฐมุ่งทำงานโดยยึดผลลัพธ์เป็นเป้าหมาย ใช้ กฎ ระเบียบ เป็นเครื่องมือ และจะลด กฎ ระเบียบ ให้เหลือเฉพาะที่จำเป็น
9. รัฐมุ่งดำเนินการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของรัฐ
10. รัฐมุ่งสร้างระบบการประเมินผลการทำงานแบบเปิด
11. รัฐมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่เป็นพลังหลักในการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ

เป้าหมาย

1. สร้างระบบการบริหารและบริการของรัฐที่รวดเร็ว เสมอภาค เป็นธรรม และเป็นที่ยังพอใจประชาชนให้มากที่สุด

2. ชกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีโอกาสและมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น มีระเบียบวินัย และค้ำมั่นอยู่ในคุณธรรม

3. ส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีความสามารถในการแข่งขันได้ในระดับระหว่างประเทศ และเป็นผู้นำในภูมิภาคอาเซียน ทั้งในด้านการส่งเสริมสันติภาพ สิทธิมนุษยชน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความร่วมมือกับประชาคมโลก

สิ่งที่ประชาชนจะได้รับจากการปฏิรูประบบราชการ

ประชาชน คือ เป้าหมายสูงสุดของการปฏิรูประบบราชการ ด้วยเหตุนี้ หากการปฏิรูประบบราชการประสบความสำเร็จ สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นให้แก่ระบบราชการได้ แล้ว ประชาชนย่อมจะได้รับผลของการปฏิรูประบบราชการทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมหลายประการ ดังกล่าว คือ

1. ประชาชนย่อมได้รับบริการของรัฐที่ดี มีคุณภาพ มีความสะดวกรวดเร็ว และมีความเป็นธรรม

2. ประชาชนจะได้รับการดูแลคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่ดี สามารถพึ่งราชการได้

3. ประชาชนจะได้รับความช่วยเหลือเกื้อหนุนในการประกอบกิจการเพื่อประโยชน์ของประชาชาติโดยรวม

4. ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ และดำเนินกิจการที่รัฐไม่ควรทำเองหรือควรทำในบางส่วน

5. ประชาชนจะได้รับสิทธิในการตรวจสอบและชี้แจงเกี่ยวกับการทำงานของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐมากขึ้น

ทั้งหมดนี้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูประบบราชการเพื่อประชาชน ตามแผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ ที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบตามข้อเสนอของสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ สำนักงาน ก.พ. ซึ่งระบุไว้ใน “จุดมุ่งหมายสูงสุดของการปฏิรูปภาครัฐ คือ เพื่อให้ประชาชนคนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเป็นอยู่ดี และมีความสุข สังคมไทยมีเสถียรภาพ และชาติไทยมีเกียรติภูมิ ได้รับความเชื่อถือ และมีความสามารถสูงสำหรับการแข่งขันในเวทีโลก

1.4 ปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โยธัมมระสาสหประชาชาติ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 22491 เป็นคำประกาศที่ได้รับการยอมรับเป็นเอกฉันท์จากประเทศสมาชิกของสหประชาชาติ รวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยประเทศสมาชิกมีพันธะทางศีลธรรมที่จะต้องปฏิบัติตาม ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเด็กที่ได้ระบุไว้ในข้อ 25 (2) ว่า

“มารดาและเด็กชอบที่จะได้รับการดูแลความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นบุตรในหรือนอกสมรสย่อมได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน”

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

กติการะหว่างประเทศฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2509 เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่องค์การสหประชาชาติสนับสนุนให้มีขึ้นมีผลบังคับต่อประเทศที่ลงนามเป็นภาคีประชาชนในรัฐเพียงมีและได้รับการประกันจากรัฐบาลของตนในเรื่องสิทธิเด็ก โดยได้กำหนดไว้ในมาตรา 10 ว่า

“มาตรา 10 รัฐภาคีแห่งกติกาดังฉบับนี้รับรองว่า มาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือพิเศษควรจัดเพื่อเด็กและผู้เยาว์ทั้งหมดโดยไม่เลือกปฏิบัติ เพราะสาเหตุจากพ่อแม่หรือเงื่อนไขอื่น ๆ เด็กและผู้เยาว์ควรได้รับการคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคม การจ้างงานให้ทำงานซึ่งเป็นภัยต่อศีลธรรมหรือสุขภาพ หรือเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือน่าจะขัดขวางการเจริญเติบโตตามปกติของเด็กควรถูกลงโทษตามกฎหมาย รัฐควรจำกัดอายุขั้นต่ำ ซึ่งการว่าจ้างแรงงานเด็กจะทำได้และควรลงโทษโดยกฎหมาย”

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชน และสิทธิทางการเมือง

กติการะหว่างประเทศฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2509 ถือเป็นกฎหมายระหว่างประเทศเช่นกัน ในส่วนของสิทธิเด็ก เฉพาะในมาตรา 24 กำหนดว่า “เด็กทุกคนย่อมมีสิทธิในมาตรการต่าง ๆ เพื่อการคุ้มครองเท่าที่จำเป็นแก่สาธารณะแห่งผู้เยาว์ในส่วนของครอบครัว คน สังคม และรัฐ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ศิว เพศ ภาษา ศาสนา เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคมทรัพย์สินหรือกำเนิด”

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน

ปฏิญญาสากลฉบับนี้เริ่มใช้อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2502 โดยสหประชาชาติได้ระบุถึงสิทธิของเด็กที่สำคัญ ดังนี้ คือ

- เด็กทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครองและมีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ในทุก ๆ ด้าน

- เด็กทุกคนจะต้องได้รับความรักและความเข้าใจในบรรยากาศแห่งความรัก และมั่นคงอบอุ่น

- เด็กทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครองจากการถูกทอดทิ้ง ทารุณทุพตติ และตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ทุกรูปแบบ

จะเห็นได้ว่าปฏิญญาสากลฉบับนี้ได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะให้การคุ้มครองป้องกันเพื่อสวัสดิภาพเด็กอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามปฏิญญาสากลฉบับนี้ก็ถือเป็นเพียงแผนนโยบายที่หวังให้ประเทศสมาชิกทั่วโลกพึงเกิดความตระหนัก ให้ความใส่ใจและคุ้มครองดูแลเด็กมิให้ถูกทารุณกรรมในรูปแบบใด แต่ไม่ได้กำหนดข้อมูลผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตาม หรือมีบทบังคับ

1.5 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2537, น. 1 – 29) เป็นอนุสัญญาของสหประชาชาติอันเป็นข้อตกลง ซึ่งเสมือนเป็นข้อบัญญัติทางสังคมของโลกที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก มีสาระสำคัญ 54 มาตรา โดยมี 40 มาตราแรก ว่าด้วยสิทธิของเด็กโดยตรง นับแต่สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง คุ้มครอง ประกันสิทธิเบื้องต้น และการรับรองสถานภาพทางกฎหมายของเด็กจากรัฐ (1 – 8) สิทธิที่จะได้อยู่และมีความสัมพันธ์กับครอบครัว (9 – 11) สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (12) การแสดงออก (13) การนับถือศาสนา (14) การชุมนุมอย่างสงบ (15) การมีความเป็นส่วนตัว (16) โดยกำหนดหน้าที่ของรัฐที่จะต้องปกป้องเด็กโดยดูแลสื่อมวลชนให้ข่าวสารแก่เด็กในทางสร้างสรรค์ (17) ดูแลครอบครัวให้รับผิดชอบเลี้ยงดูเด็ก (18) คุ้มครองจากความรุนแรงจากการทำร้าย (19) คุ้มครองเด็กจากการถูกพลัดพรากจากครอบครัวและหามาตราการดูแลที่เหมาะสมทดแทนหากจำเป็น (20) การประกันประโยชน์สูงสุดของเด็กในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม (21) การประกันและคุ้มครองช่วยเหลือทางมนุษยธรรมแก่เด็กที่มีสถานะผู้ลี้ภัย (22) การดูแลเด็กพิการ (23) การประกันและคุ้มครองสาธารณสุขอนามัยและสุขภาพสิ่งแวดล้อมแก่เด็ก (24) การนำบำบัดรักษาสุขภาพทั้งกายและจิต (25) การประกันสังคม (26) จัดมาตรฐานการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอแก่เด็กเพื่อการพัฒนา กาย สมอง จิตใจ ศีลธรรม และสังคม (27) การจัดการศึกษา ขจัดการไม่รู้หนังสือและระเบียบวินัยในโรงเรียนที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก (28) แนวทางการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาเด็กให้ครบถ้วนในด้านต่าง ๆ (29) การดูแลเด็กของชุมชนกลุ่มน้อย (30) การเคารพสิทธิในการพักผ่อนและการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม (31) การคุ้มครองจากยาเสพติด (32) การคุ้มครองเด็กจากการถูกแสวงหาประโยชน์ทุกรูปแบบ (33) การป้องกันการลักพาตัวชายเด็ก (34) การถูกแสวงหาประโยชน์ทุกรูปแบบ (35) คุ้มครองจากการทรมานและ

การลงโทษที่โหดร้ายและวิครอนเสรีที่จะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและการขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย (36) ประกันการเคารพต่อกฎแห่งมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่จะปฏิบัติต่อยุติธรรมในกรณีพิพาทระหว่างประเทศ รวมทั้งการเกณฑ์ทหารสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี (37) การดำเนินมาตรการเพื่อฟื้นฟูร่างกาย จิตใจ เด็กที่ถูกกระทำมิชอบต่าง ๆ (38 – 40) การคุ้มครองทางกฎหมายและจัดกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก

2. แนวคิดการพิทักษ์สิทธิและประโยชน์ (Advocacy)

การพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ (Advocacy) (ศรีทับทิม พานิชพันธ์, น.ป.ป., น. 65 – 71) เป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจอย่างแพร่หลายในงานสวัสดิการสังคม สังคมสงเคราะห์และบริการสังคม เพราะถือว่าการพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์เป็นข้อมูลผูกมัดพื้นฐานของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ โดยที่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีบทบาทและหน้าที่เป็นผู้แทนหรือผู้ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล หรือชุมชนต่าง ๆ โดยการเข้าไปแทรกแซงโดยตรง หรือโดยการใช้อำนาจที่มีอยู่ แนวคิดนี้จึงอำนวยความสะดวกต่อผู้รับบริการเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม หรือทั้งชุมชน หรือผู้ด้อยโอกาสในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม ตลอดจนด้านการเมือง โดยการพิทักษ์หรือปกป้องคุ้มครองสิทธิ และผลประโยชน์ของบุคคลเหล่านั้นเพื่อเสริมสร้างความเป็นธรรม และความเสมอภาคแก่บุคคลดังกล่าว อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่บุคคล กลุ่มและชุมชน ตลอดจนการพัฒนาสังคมโดยส่วนรวมในที่สุดด้วย

จอร์จ เอ เบรกเกอร์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “การพิทักษ์ผลประโยชน์” ไว้ว่า หมายถึง การกระทำในฐานะเป็นผู้แทนของกลุ่มผู้เสียเปรียบหรือผู้รับบริการในระบบใดระบบหนึ่ง โดยเฉพาะต้องเป็นการกระทำเพื่อผลประโยชน์ของผู้รับบริการเอง

Websters' Third New International Dictionary ได้อธิบาย แนวคิดโดยแยกเป็นสองความหมาย คือ

ความหมายแรก หมายถึง การกระทำทำให้การถึงสาเหตุที่เกี่ยวข้อง ได้มีการนำความหมายนี้ไปใช้ในทางศีลธรรม ซึ่งหมายถึง การเป็นผู้แทน หรือเป็นผู้แทนในการให้การทางศีลธรรม หรือการได้มีเหตุผลลูกความ ดังนั้น ความหมายนี้จึงนำไปใช้เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมเท่านั้น

ความหมายที่สอง หมายถึง การกระทำที่เรือก่อง ปกป้อง คุ้มครอง การสงวนไว้ หรือ การเป็นผู้แนะนำถึงความสำคัญของแผนงาน ความหมายดังกล่าวครอบคลุมถึงความหมายในทาง การเมือง ซึ่งหมายถึง การให้เหตุผลตอบโต้การกล่าวหาในอันที่จะปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของ ชนชั้น

ความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดนี้มีความสำคัญและจำเป็นต่องานค้ำประกันในการปฏิบัติ งาน เนื่องจากจะเป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบและทิศทางในการปฏิบัติงานให้มีความชัดเจนและ บรรลุผลสำเร็จด้วยดี ซึ่งความเชื่อพื้นฐานของแนวคิดนี้ประกอบด้วย

1. ความเป็นบุคคล (Personhood) เกิดขึ้นพร้อมกับสิทธิ เสรีภาพ คุณค่า และ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
 2. ความเป็นธรรม (Justice) สมาชิกในสังคมต้องมีโอกาสแห่งความเสมอภาคในเรื่องสิทธิการได้รับบริการ อย่างน้อยที่สุดควรจะได้รับ การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของ บุคคล
 3. สังคม (Society) จะต้องมีควมรับผิดชอบในการทำให้สมาชิกในสังคมมั่นใจว่า สิทธิต่าง ๆ ของบุคคลเป็นสิ่งที่สมาชิกทุก ๆ คนในสังคมควรจะได้รับ
- ดังนั้น หากการจัดสวัสดิภาพสังคมได้ยึดถือการพิทักษ์สิทธิและประโยชน์อย่างแท้จริง แล้ว ก็จะทำให้ผู้เสียเปรียบหรือผู้รับบริการสวัสดิการสังคมนั้น ได้รับความเป็นธรรมและเสมอภาค และสามารถมั่นใจได้ว่าคนจะได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามที่สมควรจะได้รับเท่าเทียมกับสมาชิกอื่น ๆ ใน สังคม

3. หน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับเด็กในสถานะยากลำบาก

รายชื่อองค์กรและหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน

1. กรมประชาสงเคราะห์
 - 1.1 กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น
 - 1.2 กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
 - 1.3 ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
2. กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน (กก.สค.)
3. ส่วนคุ้มครองครูและสิทธิเด็ก สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.)

4. โรงพยาบาลเด็ก
 - 4.1 จิตเวช
 - 4.2 ตั้งคมตั้งราชที่
5. คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์และสภากาชาดไทย
 - 5.1 แผนกกุมารเวชศาสตร์
 - หน่วยพัฒนาการและการเจริญเติบโต
 - หน่วยตั้งคมตั้งราชที่กุมารเวชศาสตร์
 - 5.2 แผนกจิตเวชศาสตร์
 - 5.3 แผนกตั้งคมตั้งราชที่ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
 - 5.4 SCAN TEAM โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
 - 5.5 มูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทย
6. สหทัยมูลนิธิ
7. มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
8. โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
9. โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช
10. โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า
11. โรงพยาบาลราชวิถี
12. โรงพยาบาลตำรวจ
13. โรงพยาบาลเลิดสิน
14. โรงพยาบาลรามารินทร์
15. ศาลอาญารุงเทพใต้
16. กองสารวัตรนักเรียน
17. มูลนิธิเพื่อนหญิง
18. โรงพยาบาลศิริราช
19. ศูนย์สุขภาพจิต
20. สำนักงานคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน สำนักงานอัยการสูงสุด
21. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
22. มูลนิธิมิตรมวลเด็ก

23. สถานพินิจกลาง
24. สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (ส.อ.ช.)
25. สำนักอนามัยและโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร
 - 25.1 โรงพยาบาลกลาง
 - 25.2 โรงพยาบาลตากสิน
 - 25.3 โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์
 - 25.4 วชิรพยาบาล
 - 25.5 ศูนย์บริการสาธารณสุข 60 แห่ง

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการประสานงาน

นิตยา เงินประเสริฐศรี (2529, น. 183) กล่าวถึงเรื่อง การประสานงานระหว่างองค์กรสวัสดิการสังคมในภาครัฐและเอกชน พบว่า การประสานงานระหว่างกันโดยทั่วไปจะอยู่ในระดับปานกลาง คือเรื่องการประสานงานโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร เรื่องประสิทธิภาพในการประสานงาน เรื่องของการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อการประสานงานในภาคเอกชน จะได้ผลดีเป็นอย่างมากต่อการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชน ในขณะที่การประสานงานในด้านนโยบาย ตัวบุคคล งบประมาณและความต่อเนื่องของการประสานงาน จะอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ระดับของการประสานงานมีความสัมพันธ์กับประเภทขององค์กร เช่น ในด้านจัดทำกฎหมาย การจัดตั้งเป็นคณะกรรมการร่วม การแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ระหว่างกัน และการจัดหาทุนร่วมกัน อีกประการหนึ่งคือ ระดับของการประสานงานมีความสัมพันธ์กับขนาดขององค์กร เช่น ในด้านการกำหนดจัดทำแผน/โครงการด้านเด็ก ด้านแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ระหว่างกันและการพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนช่วยเหลือกัน แต่อุปสรรคที่สำคัญของการประสานงานระหว่างองค์กรสวัสดิการเด็กในภาครัฐและเอกชนคือ โครงสร้างองค์กร ระบบบริหาร และขั้นตอนในการปฏิบัติงานของรัฐ

กองโรคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ (2528, น. 39) กล่าวถึง ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ว่า การประสานงานที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องประสานแบบไม่เป็นทางการผสมกับการประสานงานแบบเป็นทางการ ซึ่งการประสานงานอย่างไม่เป็นทางการนั้นต้องอาศัยวิธีการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยส่วนหนึ่งก็เกิดจากการรู้จักคุ้นเคย สามารถพูดคุยกันได้ ปัจจัยที่จะสนับสนุนในเครือข่ายการประสานงานสามารถดำเนินการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและการทำ

ความเข้าใจลักษณะงานและขั้นตอนการทำงานของอีกฝ่ายหนึ่ง ก็เป็นผลต่อการประสานงานด้วย เพราะถ้าหากไม่เข้าใจการทำงานของอีกฝ่าย ทำให้เกิดความรู้สึกหือหั่นและไม่อยากจะประสานงาน รวมทั้งเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อหน่วยงานนั้น โดยเฉพาะในเรื่องของขั้นตอนการทำงานที่ล่าช้า

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะ (2539, น. 34) กล่าวว่า ปัจจุบันการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กที่ถูกกระทำทารุณขององค์กรภาครัฐและเอกชนในสังคมไทยมีระบบการทำงานที่แตกต่างกันไปตามลักษณะและนโยบายขององค์กร ทิศทางการทำงานไม่มีระบบคือต่างคนต่างทำ แต่การประสานงานระหว่างองค์กรก็มีการปฏิบัติร่วมกัน โดยมี 7 องค์กรที่ได้ร่วมกันปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำทารุณ คูแฉและคุ้มครองเด็กอย่างเป็นระบบ ตลอดจนสร้าง ทิศทางและเครือข่ายในการทำงานที่มีประสิทธิภาพให้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือ พัฒนาการไทยต่อไปในอนาคต องค์กร 7 องค์กรดังกล่าวข้างต้น คือ

1. คณะแพทยศาสตร์และโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ประกอบด้วย ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ และคณะทำงานเกี่ยวกับเด็กที่สงสัยว่าถูกทอดทิ้งหรือถูกกระทำทารุณ (SCANTEAM)

2. กรมประชาสงเคราะห์ ประกอบด้วย กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กองฝึกอบรม และกองสงเคราะห์ชาวเขา

3. สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

4. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย ส่วนคุ้มครองและสิทธิเด็ก สำนักงานเสริมสร้างจรรยาบรรณและวินัยครู

5. สำนักงานอัยการสูงสุด (สำนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน)

6. กรมตำรวจ ประกอบด้วย กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนและกองบัญชาการตำรวจนครบาล

7. มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

วิสา เบ็ญจมะโน (2539, น. 147 – 150) กล่าวถึงการทำงานร่วมกันระหว่าง 7 องค์กรดังกล่าวข้างต้นว่ามีลักษณะเป็นแบบ Interdisciplinary หรือสหวิชาชีพ คือ หน่วยงานบางส่วนปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ บางส่วนทำด้านการรักษาพยาบาล บางส่วนทำด้านกฎหมาย แต่ทั้งหมดมีจุดหมายเดียวกัน คือ เรื่องการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกกระทำทารุณ เป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีประสบการณ์จากสาขาวิชาต่าง ๆ วิธีการปฏิบัติและการช่วยเหลือก็แตกต่างกัน แต่ก็มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันและประสานการช่วยเหลือให้เป็นระบบการประสานงานเหมือนเป็นภาพ

Jigsaw กว่าจะเป็นภาพการช่วยเหลือที่เห็นชัดเจนในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก จำเป็นต้องจับมือกัน ต่อภาพที่กระจัดกระจายให้สมบูรณ์โดยมือของผู้ชำนาญ ในการปฏิบัติงานอาจมีปัญหาบ้าง เป็นเรื่องของบุคคลแต่ละคน ซึ่งย่อมมีอารมณ์เป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลหรือระหว่างองค์กรกับองค์กร ถ้าให้การประสานงานมีประสิทธิภาพต้องตัดเรื่องของอารมณ์ออกไป ต้องคำนึงถึงเรื่องเหตุผล คิดในฐานะนักวิชาชีพ คำนึงว่าการประสานงานเป็นหัวใจของการทำงานในภาพองค์กรรวม ปัญหาส่วนใหญ่จึงเกิดจากความไม่พร้อมของแต่ละคน ไม่ใช่เรื่องขององค์กร นอกจากนี้องค์กรที่มาร่วมกันทำงานต้องร่วมกันในเรื่องของ Social Awareness คือ เรื่องของการรณรงค์ในสังคมให้บุคคลในสังคมตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำทารุณ นั่นคือเราต้องเปิดตัวให้รู้ว่ามีองค์กรใดบ้างที่ทำงานด้านนี้

กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (2543, น. 1) ได้กล่าวถึงการเข้าร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพิทักษ์สิทธิเด็ก สรุปได้ดังนี้ ร่วมกับศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็ก (สปทค.) จังหวัดเชียงใหม่ ในการพิจารณาช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิในด้านต่าง ๆ โดยได้มีการลงนามในบันทึกข้อตกลงระหว่าง สปทค. กับบ้านเด็กและครอบครัว จังหวัดเชียงใหม่ กรมประชาสงเคราะห์ เพื่อเป็นข้อปฏิบัติร่วมกันในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในเขตภาคเหนือ

กาญจนกัญจน์ ช่อนัญ (2543, น. 103 - 104) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบการประสานงานในสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญในการพัฒนาระบบการประสานงานในองค์กร มี 3 ประการ คือ 1) ด้านบุคคล หรือบุคลากร จะต้องมีความรู้และกำลังใจในการทำงาน มีการสนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงาน 2) ด้านการบริหารงาน ได้แก่ การมอบอำนาจหน้าที่ การจัดทำแผนผัง และหน้าที่การงาน การจัดให้มีระบบการติดต่อที่มีประสิทธิภาพ และการใช้เทคนิคในการปฏิบัติงาน โดยเน้นในเรื่องการมอบอำนาจหน้าที่เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและความสามัคคีในหมู่ผู้ร่วมงานอันเป็นผลดีต่อการประสานงาน การเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ความรับผิดชอบจะช่วยลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนและเป็นการประหยัดทรัพยากร การติดต่อที่มีประสิทธิภาพความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานในโครงการใหม่ ๆ ควรจัดประชุมเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ 3) ด้านการประสานงาน ได้แก่ การใช้เจ้าหน้าที่ติดต่อโดยเฉพาะ การใช้ระบบคณะกรรมการและการใช้วิธีการงบประมาณ โดยเน้นการเลือกใช้บุคลากรให้เหมาะสมกับงานเพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ควรแก้ไขโดยคณะกรรมการประชุมหารือกัน และการใช้วิธีการงบประมาณเป็นเครื่องมือช่วยให้การปฏิบัติงานในแต่ละโครงการประสบผล

สำเร็จ แสดงให้เห็นว่า หากมีการพัฒนาระบบการประสานงานให้ดีขึ้น จะส่งเสริมให้การประสานงานดีขึ้นด้วย เพราะการประสานงานเป็นเสมือนตัวกลางให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความสอดคล้องกลมกลืน รวบรวม และเรียบร้อยบรรลู่วัตถุประสงค์ที่วางไว้

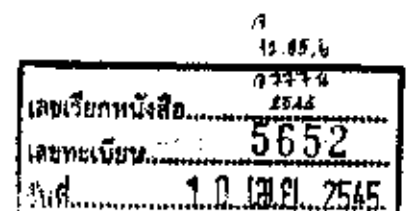
ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณ

นางวลี พิวกง ศึกษาเรื่อง “มาตรการคุ้มครองเด็กที่ถูกทำร้ายโดยบุคคลในครอบครัว” (2536, น. 94) การที่บิดามารดาผู้มีอำนาจหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก แต่กลับเป็นผู้ก่อให้เกิดอันตราย โดยใช้อำนาจปกครองเกี่ยวกับตัวเด็ก โดยมีขอบข่ายให้เกิดอันตรายต่อชีวิต สุขภาพจิตใจและสวัสดิภาพของตัวเด็ก จำเป็นที่รัฐต้องเข้าแทรกแซงสถาบันครอบครัวในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก การเข้ามาแทรกแซงของสถาบันครอบครัวมีแนวความคิดให้อำนาจรัฐอยู่ 2 หลัก คือ แนวความคิด Police Power ซึ่งเป็นอำนาจทั่วไปของรัฐในฐานะผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ และแนวคิด Parens Patriae โดยถือว่ารัฐมีอำนาจในฐานะเป็นบิดามารดาของประเทศชาติ ในการให้ความคุ้มครองผู้เยาว์ให้พ้นจากภยันตรายและความเสียหายด้วยประการใด ๆ ดังนั้น เมื่อบิดามารดา บกพร่องในหน้าที่ และความรับผิดชอบที่มีต่อเด็ก รัฐจึงต้องเข้ามาคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทำร้ายโดยบุคคลในครอบครัวโดยอาศัยแนวคิด Police Power และแนวคิด Parens Patriae

การวิจัยของ สมลักษณ์ ขนอม (2537, น. 139 – 140) เรื่อง “การคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กถูกกระทำทารุณนั้นมีทั้งมาตรการทางด้านกฎหมายเป็นมาตรการที่รัฐบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองเด็ก โดยเฉพาะกรณีถูกทารุณกรรม ถึงแม้ว่ากรณีครอบครัวกระทำทารุณกรรมเด็กนั้น มาตรการทางกฎหมาย คือ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น นอกจากนี้จะมีมาตรการอีกมาตรการหนึ่งเพื่อช่วยเหลือเด็กและครอบครัว โดยเฉพาะกรณีเด็กถูกกระทำทารุณในครอบครัว มาตรการทางสังคมสงเคราะห์ในการเข้าไปแก้ไขฟื้นฟูเยียวยาเด็กผู้ตกเป็นเหยื่อของการกระทำดังกล่าว โดยการให้คำแนะนำ ให้การช่วยเหลือเด็กและครอบครัว ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม เนื่องจากครอบครัวไม่สามารถเป็นที่พึ่งได้และยังทำร้ายเด็กเสียเอง ถ้ารัฐหรือสังคมไม่เข้าไปจัดการกับปัญหาจะทำให้เกิดสภาพที่เลวร้ายขึ้นแก่เด็กและเด็กก็ไม่สามารถเจริญเติบโต หรือดำรงคนให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้

รายงานสรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กที่ถูกทอดทิ้ง และถูกกระทำทารุณ” โดย นายแพทย์อัมพล สุอำพัน (2535, น. 19) กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้บิดามารดาทำทารุณต่อบุตร คือ การดูแลที่ไม่ถูกต้อง (Maltreatment Syndrome) เช่น ในรายที่พ่อแม่ Immature จะต้องการให้ผู้อื่นสนใจและบริการตนเอง ซึ่งเด็กก็ต้องการให้พ่อแม่เอาใจใส่ เช่นเดียวกัน และพ่อแม่ที่ Immature จะไม่สามารถทนต่อปัญหาของเด็กได้ จึงทำร้ายเด็ก หรือพ่อแม่ที่มีความต้องการทางเพศสูง พ่อแม่ที่เคยมีประวัติในอดีตถูกทารุณมาก่อน ก็จะกระทำทารุณต่อกุณของตน ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย เป็นวงจรต่อเนื่อง หรือพ่อแม่ที่พบเหตุการณ์วิกฤต หรือปัญหา และมาระบายอารมณ์กับลูก เด็กก็เป็นปัจจัยให้พ่อแม่กระทำทารุณได้เช่นกัน คือ ในครอบครัวที่พ่อแม่ดี แต่เด็กบางคนจะมีพฤติกรรม Hyperactive เด็กอยู่ไม่นิ่ง เลี้ยงยาก พ่อแม่จะทนไม่ไหวได้ การทำงานหนัก แต่กำเนิด ทำให้ความผู้พันน้อยลง เด็กที่สติปัญญาอ่อน (Mental Retardation) หรือเด็กเป็นบุตรบุญธรรมในครอบครัวที่มีลูกของตนเอง นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กถูกกระทำทารุณ เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจถดถอย และอารมณ์ของศึกมีผลต่อการพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา เด็กที่ถูกกระทำทารุณจะมีอารมณ์ซึมเศร้า ไม่รับประทานอาหาร ทำให้ขาดสารอาหาร ร่างกายไม่เจริญเติบโต สติปัญญาไม่พัฒนา เป็นต้น

งานวิจัยของ สาธิตา ธิติสุทธิ เรื่อง “การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคมของเด็กที่ถูกกระทำทารุณ” (2542, น. 131 - 132) จากผลการศึกษาพบว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคมของเด็กที่ถูกทารุณกรรมนั้นเป็นการทำงานร่วมกันทีมงานสหวิชาชีพ (Multidisciplinary) ประกอบด้วย บุคลากรทางการแพทย์ ได้แก่ กุมารแพทย์ จิตแพทย์เด็ก พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ แพทย์นิติเวช บุคลากรทางสังคม ศึกษานิเทศก์ นักสังคมสงเคราะห์กฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์สถานดูแลเด็ก นักสังคมสงเคราะห์ชุมชน บุคลากรด้านกฎหมาย ได้แก่ ตำรวจ อัยการ นักกฎหมาย เจ้าของเรื่องในบางกรณี ส่วนวิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคมแก่เด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม ขึ้นตอนแรกคือ การบำบัดรักษาเด็กในเบื้องต้น ทั้งการรักษาทางด้านสุขภาพกายและการรักษาทางด้านสุขภาพจิต ขึ้นตอนที่สอง คือ การพัฒนาและฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคมของเด็ก เพื่อให้เด็กได้กลับเป็นปกติได้เร็วที่สุด โดยมีการพัฒนาเด็ก ดังนี้ การพัฒนาการด้านร่างกายเพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโตสมวัย การพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ ให้เด็กการควบคุมตนเองด้านอารมณ์ จิตใจ การพัฒนาการด้านสังคม เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข และขึ้นตอนที่สามคือการดูแลครอบครัวของเด็กเพื่อให้เกิดความพร้อมในการรับเด็กคืนสู่ครอบครัวต่อไป

งานวิจัยของ อานันท์ แชนมอยู่ เรื่อง บทบาทของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในการช่วยเหลือเด็กถูกกระทำทารุณ (2542, น. 60) จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กถูกกระทำทารุณของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ ได้ให้ความช่วยเหลือเด็กในรูปแบบการให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้า คือ การให้การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยการแยกเด็กออกจากครอบครัวให้อยู่ในหน่วยงานที่ให้ความปลอดภัยแก่สวัสดิภาพเด็ก ประสานความช่วยเหลือทางการแพทย์ และทางกฎหมายเพื่อดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดต่อเด็ก การให้ความช่วยเหลือระยะยาว โดยการนำเด็กเข้ารับการรักษาและฟื้นฟูจิตใจในสถานแรกรับเด็ก และให้บริการด้านการสังคมสงเคราะห์ และด้านจิตวิทยา เมื่อเด็กได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพจิตใจแล้วจะส่งคืนเด็กให้ครอบครัว หรือหากครอบครัวใหม่ให้เด็กตามความเหมาะสม นอกจากนี้ กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กยังดำเนินการในการช่วยเหลือ ป้องกัน แก้ไขปัญหาเด็กดังกล่าว ในรูปเครือข่ายคณะทำงานเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณ โดยมีองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมดำเนินการหาแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหา ให้มีประสิทธิผลต่อไป ส่วนแนวทางในการดำเนินงานในอนาคตของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมี ดังนี้ คือ 1) การสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือเด็กโดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ ในรูปของสหวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง 2) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและจริยธรรม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) การรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้สังคมตระหนักถึงภาระกิจในการคุ้มครองสวัสดิภาพและปกป้องการละเมิดสิทธิเด็ก โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงสื่อมวลชนในการประสานความช่วยเหลือเพื่อเป็นการป้องกันและเข้าถึงปัญหาอย่างทัน่วงที

จากการทบทวนแนวคิดและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณระหว่างองค์กรสวัสดิการเด็กภาครัฐและภาคเอกชน ประกอบด้วยแนวคิดการบริหารงานที่กล่าวถึงการประสานงานระหว่างองค์กรที่เป็นกระบวนการบริหารที่ทำให้การทำงานเกิดเอกภาพ บรรลุเป้าหมายโดยสะดวกและรวดเร็ว ขจัดปัญหาการทำงานที่ซ้ำซ้อนของแต่ละองค์กร ซึ่งเป็นผลให้เกิดการประหยัดทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นด้านเวลา งบประมาณ และแรงงานในการทำงาน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงลักษณะของการประสานงานระหว่างองค์กรสวัสดิการเด็ก ภาครัฐและเอกชนที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จหรือบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น จะต้องมี การติดต่อสื่อสาร การกำหนดบทบาทและหน้าที่การจัดตั้งคณะกรรมการกลาง การประชุม และการประชาสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งประโยชน์สูงสุดของการประสานงานระหว่างองค์กรสวัสดิการเด็กภาค

รัฐและเอกชน เพื่อให้การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกกระทำทารุณ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไข การป้องกัน ปัญหา การฟื้นฟู และพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำทารุณให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งการประสานงานระหว่างองค์กรในการพิทักษ์สิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณเพื่อให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสมอภาค ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ความสำเร็จของการประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณระหว่างองค์กรสวัสดิการเด็กภาครัฐและเอกชน นอกจากจะขึ้นอยู่กับลักษณะของการประสานงานดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังขึ้นอยู่กับปัญหา และอุปสรรคในการประสานงาน ได้แก่ บุคลากร ระบบการทำงาน งบประมาณ ระบบข้อมูล และระบบการติดตามประเมินผล เพื่อช่วยให้การประสานงานประสบผลสำเร็จมากขึ้น สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นส่วนหนึ่งของการประสานงานที่ดีที่จะมีผลต่อองค์กรในการเพิ่มไปประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณต่อไป ดังกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

บทที่ 3

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนางานช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในสังคมไทย เป็นการศึกษานี้เพื่อประมวลภาพองค์รวมของการดำเนินงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในสังคมไทย การประสานงานตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงาน ที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางการดำเนินงานในระหว่างปี 2533 - 2543 อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กในสภาวะยากลำบากที่ได้รับการปกป้องคุ้มครอง ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน

ดังนั้นกลุ่มเด็กในสภาวะยากลำบากที่สมควรได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเพื่อให้เด็กและเยาวชนดังกล่าวได้รับการพัฒนาตามสิทธิขั้นพื้นฐานจึงประกอบไปด้วยกลุ่มเด็กที่มีอายุระหว่างแรกเกิด - 18 ปี ที่ประสบปัญหาจำแนกกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทั้งสิ้น 16 กลุ่ม สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) เพื่อบริหารจัดการกลุ่มย่อยเพิ่มขึ้นเพื่อความสะดวกในการจัดระบบรายงานผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. เด็กยากจนมาก
2. เด็กถูกทอดทิ้ง
3. เด็กกำพร้า
4. บุตรผู้ต้องโทษ
5. เด็กที่เป็นบุตรบุญธรรม
6. เด็กในสถานพินิจ
7. เด็กเร่ร่อน ขอดทาน
8. เด็กถูกละเมิดกรก่อสร้าง
9. เด็กถูกทำร้ายทารุณ
10. เด็กถูกกระทำทารุณทางเพศ
11. เด็กที่ตกเป็นเหยื่อในธุรกิจบริการทางเพศ
12. เด็กถูกค้าข้ามชาติ
13. เด็กพิการ
14. เด็กชนกลุ่มน้อยและเด็กในถิ่นทุรกันดาร

15. เด็กไม่มีสัญชาติ

16. แรงงานเด็ก

โดยได้จําแนกผลการคํานึงงานและมาตรการการให้ความช่วยเหลือของแต่ละกลุ่มเด็กดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1. เด็กยากจนมาก

1.1 สถานการณ์ปัญหา

1.1.1 จากการสำรวจข้อมูลระดับครัวเรือนทั่วประเทศของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในปี 2542 พบว่ามีเด็กในครอบครัวที่ยากจนมากทั่วประเทศที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี มีจำนวน 3,950,000 คน

1.1.2 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยประมาณการไว้ว่า มีประชากรทั่วประเทศ 61 ล้านคน และจำนวน 1 ใน 4 มีรายได้ต่ำกว่าระดับความยากจน โดยร้อยละ 30 ของประชากรในชนบทมีฐานะยากจน ภาคที่ประชากรยากจนที่สุดได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีประมาณร้อยละ 80 ของประชากรยากจนทั้งหมด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม เด็กในครอบครัวยากจน บางส่วนได้รับผลกระทบและส่งผลกระทบต่อการศึกษา เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาความขาดแคลน ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาและการทอดทิ้งเด็ก เป็นต้น ซึ่งเด็กเหล่านี้จะไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

1.2 ผลการคํานึงงานและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

1.2.1 การให้การช่วยเหลือแก่ครอบครัวที่มีเด็กยากจน คํานึงการในลักษณะทั้งให้คํานะนำปรึกษาและการช่วยเหลือด้านการครองชีพ เงินทุนประกอบอาชีพ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเลี้ยงดู เครื่องอุปโภคบริโภค เงินทุนการศึกษา และอุปกรณ์การศึกษาที่จําเป็นสำหรับเด็กจำนวน 175,000 คน (ข้อมูลปี 2543) นอกจากนี้ยังมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้มีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหายของครอบครัวในระดับท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด

1.2.2 สถิติการช่วยเหลือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 – 2543

1.2.2.1 ให้คํานะนำปรึกษาทางโทรศัพท์ โดยนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาของกรมประชาสงเคราะห์และองค์การภาครัฐและเอกชน อาทิ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (ปี 2540 – 2542 จำนวน 17,379 ราย) รวมทั้งสิ้นจำนวนประมาณ 120,000 ราย

1.2.2.2 การสงเคราะห์ครอบครัวเด็กยากจนของกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 463,443 ครอบครัว เด็กนักเรียนขาดแคลน 577,928 คน สภาสังคมสงเคราะห์ จำนวน ประมาณปีละ 291 ราย และกรุงเทพมหานคร มีจำนวนปีงบประมาณละ 229 ราย

1.2.2.3 ส่งเสริมให้เด็กอยู่ในครอบครัวเดิมและจัดหางานให้ทำเมื่อพ้นการอุปการะรวมทั้งจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ เพื่อให้การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาและค่าเลี้ยงดู

1.2.2.4 พัฒนาเด็กปฐมวัยในรูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 7,551 ศูนย์ บริการเด็กจำนวน 300,000 เศษ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 4,052 ศูนย์ บริการเด็กจำนวน 248,589 คน สถานรับเลี้ยงเด็กกรมประชาสงเคราะห์ 1,919 แห่ง บริการเด็ก จำนวน 79,895 คน

1.2.2.5 ส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนโดยมีศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จำนวน 69,057 หมู่บ้าน และมีเงินอุดหนุนที่คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถช่วยเหลือเบื้องต้นกับครอบครัวที่เดือดร้อน นอกจากนี้ยังมีองค์กรต่างประเทศ อาทิ C.C.F. ให้ทุนการศึกษาศึกษาจากชนทั่วประเทศ โดยผ่านกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 11,777 คน เป็นเงิน 59 ล้านบาท (22 จังหวัด) องค์การอองฟองด์ลูมของซ์ ให้ทุนการศึกษแก่เด็กยากจนโดยผ่าน กรมประชาสงเคราะห์ ปีละ 100 คน ประมาณ 1,000 บาทต่อคน สภากาชาดฝรั่งเศส ช่วยเหลือครอบครัวเด็กยากจน ปีละ 15 ครอบครัว ช่วยเหลือเป็นเงินและสิ่งของครอบครัวละ 4,000 บาท Adoption International Child Welfare สวิสเซอร์แลนด์ช่วยเหลือเด็กยากจนปีละ 10 คน ๆ ละ 500 บาท องค์การสุกนิมิต ช่วยเด็กยากจน 69,715 คน (2542) และ UNICEF ช่วยเหลือเด็กยากจนโดยผ่านกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 1,910 คน เป็นเงิน 3,733,000 บาท องค์การแพลนเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศไทย ช่วยเหลือเด็กและครอบครัว 24,710 คน เป็นต้น

1.2.2.6 กรุงเทพมหานครจัดสถานกีฬาและสโมสรเยาวชน 212 ศูนย์ ให้บริการเด็ก จำนวน 15,000 คนต่อปี กรมพัฒนาชุมชน กรมการศาสนา มีศูนย์ให้บริการแก่เด็กในชุมชนเช่นกัน อีก 13,522 ศูนย์ เด็กได้รับบริการ 628,484 คน

1.2.7 มีการจัดหลักสูตรพัฒนาผู้ดูแลเด็กปฐมวัยอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ข้อคิดจากการทำงาน

1.3.1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐานจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการเป็นอย่างมาก

1.3.2 การดำเนินงานให้ความช่วยเหลือของภาครัฐและเอกชนขาดความเป็นเอกภาพ ทั้งในเรื่องการประเมินงานให้ความช่วยเหลือและงบประมาณ

1.3.3 การขยายบริการพื้นฐานให้แก่กลุ่มเด็กยากจนและครอบครัวในชุมชนและพื้นที่ห่างไกล โดยการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน จะช่วยกระจายบริการเข้าถึงครอบครัวเด็กยากจนได้ทั่วถึงยิ่งขึ้น

1.3.4 การส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดบริการให้แก่เด็กยากจน จะช่วยให้เด็กได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพได้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

2. เด็กถูกทอดทิ้ง

2.1 สถานการณ์ปัญหา

2.1.1 จากการสำรวจสวัสดิการสังคมครัวเรือนทั่วประเทศของกรมประชาสงเคราะห์ในปี 2542 พบว่า มีเด็กไม่ได้อยู่กับบิดามารดาจำนวน 147,200 คน

2.1.2 ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง มักเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร หรือตั้งครรภ์ขณะไม่พร้อม มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ไม่ได้รับคำปรึกษาแนะนำที่เหมาะสม ขาดความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัว ครอบครัวไม่ยอมรับ ส่วนใหญ่มักทอดทิ้งเด็กไว้ในที่สาธารณะ เช่นริมทางท้องถนน โรงพยาบาล และสถานีตำรวจ เป็นต้น

2.2 ผลการดำเนินงานและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

2.2.1 จากข้อมูลสถิติเด็กถูกทอดทิ้ง ซึ่งได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์อยู่ในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 – 2543 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 62,945 คน มีจำนวนเพิ่มสูงสุด 568 คน ในปี 2541 ซึ่งเด็กเหล่านี้จะได้รับการด้านปัจจัย 4 ส่งเสริมพัฒนาการ การศึกษา การอาชีพ การจัดหาครอบครัวทดแทน เป็นต้น

องค์กรและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กถูกทอดทิ้งจำนวน 25 องค์กร (35 หน่วยงาน) ได้ทำสำรวจรวบรวมสถิติข้อมูลเด็กถูกทอดทิ้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 – 2537 จำนวนรวมทั้งสิ้น 3,816 คน ซึ่งในปี พ.ศ. 2537 มีเด็กถูกทอดทิ้งจำนวนสูงที่สุด 873 คน และจำนวนน้อยที่สุด 685 คน ในปี พ.ศ. 2535

2.2.2 มาตรการป้องกันปัญหา

- มีโครงการอบรมผู้นำชุมชนเพื่อป้องกันการทอดทิ้งเด็ก จำนวน 300 คน
- โครงการครอบครัวอุปการะในชุมชน โดยส่งเสริมให้เอกชนหรือบุคคลมีส่วนร่วมในการรับเด็กไปดูแลในครอบครัว โดยรัฐให้การสนับสนุนค่าตอบแทนและสิ่งของที่จำเป็น
- มีโครงการสถานสัมพันธ์ครอบครัว โดยรัฐเปิดบ้านพักเด็กและครอบครัวรับมารดาออกสมรสที่ประสบปัญหา จำนวน 9 แห่ง และภาคเอกชนอีก 5 แห่ง ได้

ให้ความช่วยเหลือแก่มารดานอกสมรสเพื่อป้องกันการทอดทิ้งเด็กแล้วตั้งแต่ปี 2533 - 2543 จำนวนประมาณ 5,000 ราย และตามโรงพยาบาลต่าง ๆ มีนักสังคมสงเคราะห์และพยาบาลให้ความรู้แก่มารดาที่ฝากครรภ์ที่สถานพยาบาลทุกแห่งทั่วประเทศเพื่อให้มีการป้องกันการทอดทิ้งเด็ก

2.3 ข้อคิดเห็นจากการทำงาน

2.3.1 วิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ทำให้มีแนวโน้มการทอดทิ้งเด็กสูงขึ้น

2.3.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเห็นร่วมกันว่าสมควรส่งเด็กคืนครอบครัว และเข้าไปสนับสนุนทั้งในด้านค่าปรึกษาและค่าครองชีพหรืออื่น ๆ ตามความจำเป็น รวมทั้งจัดหาครอบครัวทดแทนเพื่อให้เด็กได้ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัว

2.3.3 สนับสนุนให้มีการดำเนินการสถานรับเลี้ยงเด็กในชุมชนเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการปกป้องดูแลและพัฒนาแทนครอบครัว และช่วยให้ครอบครัวสามารถประกอบอาชีพได้

3. เด็กกำพร้า

3.1 สถานการณ์ปัญหา

3.1.1 จากการสำรวจในโครงการส่งเสริมสวัสดิการสังคมระดับครัวเรือนทั่วประเทศของกรมประชาสงเคราะห์ ในปี 2542 พบว่า มีเด็กกำพร้า จำนวน 37,524 คน

3.1.2 เด็กกำพร้าที่พบส่วนใหญ่เป็นเด็กที่บิดามารดาเสียชีวิตไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู และถูกภัยพิบัติตามธรรมชาติ และเพิ่มจำนวนมากขึ้นตามลำดับ คือ เด็กกำพร้าที่บิดามารดาเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์

3.2 ผลการดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

3.2.1 เด็กกำพร้าที่อยู่ในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ถึง 2543 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 62,945 คน โดยจะได้รับบริการด้านปัจจัย 4 ส่งเสริมพัฒนาการศึกษา การอาชีพ การจัดหาครอบครัวทดแทน เป็นต้น

3.2.2 จำนวนเด็กกำพร้าที่คลอดจากมารดาติดเชื้อโรคเอดส์แล้วเสียชีวิต ซึ่งอยู่ในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์และองค์การเอกชนประมาณ 14 องค์กร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 - 2543 มีจำนวนประมาณไม่น้อยกว่า 1,434 คน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วในแต่ละปีจะมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนสูงขึ้น

3.2.3 จำนวนเด็กกำพร้าที่บิดามารดาป่วยแล้วเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าในปี 2543 มีจำนวนประมาณการยอดสะสมกลุ่มเด็กอายุ 0 - 5 ปี ที่ประสบปัญหาดังกล่าว จำนวน 30,845 คน และอายุ 0 - 13 ปี จำนวน 85,663 คน

3.2.4 การสงเคราะห์เด็กที่ได้รับผลกระทบจากครอบครัวที่ติดยาเสพติดในชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 – 2543 จำนวน 7,728 คน

3.2.5 การจัดหาครอบครัวทดแทนให้เด็กกำพร้าในรูปแบบครอบครัวอุปถัมภ์ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาจำนวน 5,281 คน

3.2.6 สนับสนุนให้เด็กกำพร้าได้มีโอกาสใช้ชีวิตในครอบครัว โดยการจับบรรยากาศ การเลี้ยงดูในสถานสงเคราะห์ให้ใกล้เคียงกับบ้านมากที่สุด และสนับสนุนให้ครอบครัวในชุมชน รับเด็กกำพร้าไปอุปการะเลี้ยงดูโดยรัฐให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่จำเป็น

3.2.7 ในแต่ละปีมีเด็กสำเร็จการศึกษาระดับประถม มัธยม อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา จำนวน 178 คน , 148 คน , 52 คน และ 9 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 97 ของเด็กที่อยู่ในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์ ส่วนอีกร้อยละ 3 ที่เหลือจะได้รับการศึกษาอาชีพ โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวในชุมชน ในด้านเกษตรกรรม ปศุสัตว์ และค้าขาย เพื่อให้เขาอยู่ในสังคมและมีอาชีพเลี้ยงดูตนเอง

3.3 ข้อคิดจากการทำงาน

3.3.1 เด็กกำพร้าที่ติดยาเสพติดจากมารดา ในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์ พบว่ามีเด็กจำนวนมากกว่า 75 % เด็กมีผลเลือดเป็น negative

3.3.2 เนื่องจากเด็กกำพร้ามีตั้งแต่แรกเกิด – 18 ปี ได้รับการดำเนินการพัฒนาเด็กตามวัยโดยคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละวัย ส่งเสริมเรื่องสิทธิและหน้าที่ รวมทั้งการมีส่วนร่วม ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก นอกจากนี้ยังมีการทำคู่มือและมาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กในสถานสงเคราะห์ และกำหนดตัวชี้วัดพัฒนาการเด็ก

3.3.3 การเตรียมความพร้อมเด็กทั้งทางด้านการศึกษาและอาชีพ โดยเฉพาะเด็กที่มีสติปัญญาต่ำ พัฒนาการช้า ได้รับการฝึกทักษะชีวิตอย่างใกล้ชิดธรรมชาติ โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนต่าง ๆ ในการใช้ชีวิตและฝึกทักษะอาชีพ เช่น การเกษตร และปศุสัตว์ตามสภาพท้องถิ่น แต่ละภูมิภาค จะช่วยส่งเสริมพัฒนาของเด็กได้ดียิ่งขึ้น

4. บุตรผู้ต้องโทษ

4.1 สถานการณ์ปัญหา

ไม่สามารถประมาณการณตัวเลขหรือจำนวนบุตรผู้ต้องโทษที่แท้จริงได้ เนื่องจากในกรณีการกระทำผิดของผู้ต้องโทษ บางคนอาจอยู่ระหว่างตั้งครรภ์ และบางส่วนมีครอบครัว มีบุตรที่ญาติพี่น้องให้การอุปการะอยู่ อีกทั้งยังเป็นสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าในการกระทำผิดกฎหมายของผู้ต้องโทษ

4.2 ผลการดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

4.2.1 กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย มีทั้งเรือนจำและทัณฑสถานทั้งชาย และหญิงทั่วประเทศ 146 แห่ง ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2543 พบว่า มีทัณฑสถานที่มีผู้ต้องโทษที่ดัดจริตและตลอดบุตรแล้ว จำนวน 322 คน ในทัณฑสถาน 43 แห่งทั่วประเทศ เฉพาะที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครมีหญิงที่ดัดจริต จำนวน 60 คน และหญิงที่ตลอดบุตรแล้วอีกจำนวน 60 คน โดยกรมราชทัณฑ์ได้เปิดโอกาสให้มารดาเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองเป็นเวลา 1 ปี และได้เริ่มจัดให้มีบริการสถานรับเลี้ยงเด็กติดผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ จำนวน 1 แห่ง ปัจจุบันมีเด็กในความดูแล จำนวน 7 คน และใช้ชื่อโครงการบ้านเด็ก สำหรับการช่วยเหลือเด็กรายอื่น ๆ อีกส่วนหนึ่งได้ประสานงานกับองค์กรภาครัฐ ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในกรมประชาสงเคราะห์ และองค์กรเอกชนที่ให้บริการดูแลเด็กบุตรผู้ต้องขัง จำนวน 1 แห่ง (บ้านอาหาร) ขณะนี้รับได้ไว้จำนวน 17 คน

4.2.2 กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้ให้การสงเคราะห์เด็กซึ่งเป็นบุตรผู้ต้องโทษรวมกับการสงเคราะห์เด็กในสถานสงเคราะห์ทั่วไป ตั้งแต่ปี 2533 - 2543 จำนวน 600 คน แต่มิได้มีการจำแนกชัดเจนว่าเป็นบุตรของผู้ต้องโทษประเภทใดบ้าง จำนวนการให้การสงเคราะห์บุตรผู้ต้องโทษของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ปี 2542 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,364 คน

4.2.3 การดำเนินการช่วยเหลือเด็กซึ่งเป็นบุตรของผู้ต้องโทษ ซึ่งสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ

4.2.3.1 บุตรผู้ต้องโทษ ที่บิดา - มารดาต้องโทษและไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จะรับเข้าไว้ในความอุปการะเลี้ยงดู ตั้งแต่อายุแรกเกิด - 18 ปี โดยให้การอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนาการทุกด้าน เช่นเดียวกับเด็กทั่วไป และหากสอบข้อเท็จจริงแล้วพบว่า เด็กมีญาติพี่น้องที่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ก็จะดำเนินการให้การสนับสนุนตามควรแก่กรณี เพื่อเด็กได้เจริญเติบโตอยู่ในครอบครัวและสังคม นอกจากนี้หากเด็กยังอยู่ในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์ จะพยายามรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบิดามารดา โดยการนำเด็กไปเยี่ยมเยียนผู้ต้องโทษอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งเสริมความพร้อมเด็กก่อนสู่สังคม ให้การศึกษาและจัดหางานให้แก่เด็กตามความสามารถ

4.2.3.2 บุตรผู้ต้องโทษที่บิดาและหรือมารดาต้องโทษแต่ยังมีญาติพี่น้องให้การอุปการะเลี้ยงดู กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จัดให้การสนับสนุนครอบครัวที่เลี้ยงดูเด็ก เช่น เครื่องอุปโภค บริโภค ทุนประกอบอาชีพ ทุนการศึกษา เสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น

4.2.3.3 กรณีบิดามารดาพื้นโทษ กรมประชาสงเคราะห์ฯ จัดประสานงาน กับกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย เพื่อการช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น ในรูปของการให้คำปรึกษา แนะนำ แนะนำอาชีพ พัฒนาทักษะอาชีพ หรือประสานการจัดหางาน หรืออื่น ๆ ตามความเหมาะสม เป็นต้น

4.3 ข้อคิดจากการทำงาน

กรณีที่มีการตั้งครรภ์ในขณะต้องโทษ เมื่อคลอดบุตรแล้วควรมีบริการสถานรับเลี้ยงเด็กใกล้กับที่คุมขัง เพื่อสร้างสายสัมพันธ์และส่งเสริมให้มารดาได้เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง จะช่วยให้เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น มีความมั่นคงด้านจิตใจ สร้างความผูกพันให้มารดากับบุตร และทำให้ไม่เกิดการทอดทิ้งบุตรในภายหลัง

5 เด็กที่เป็นบุตรบุญธรรม

5.1 สถานการณ์ปัญหา

เนื่องจากปัจจุบันสภาพสังคมเศรษฐกิจส่งผลให้มีเด็กกำพร้าและเด็กที่ถูกทอดทิ้งเพิ่มจำนวนมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสเจริญเติบโตและได้รับความรักความอบอุ่นจากครอบครัวเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป ดังนั้นจึงได้พยายามจัดหาครอบครัวทดแทนทั้งในรูปของครอบครัวอุปถัมภ์และครอบครัวบุญธรรมทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยรัฐให้การคำปรึกษาแนะนำ สนับสนุนงบประมาณ เครื่องอุปโภคตามความจำเป็น และเหมาะสมเป็นกรณีไป

5.2 ผลการดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

5.2.1 จากข้อมูลของศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้รวบรวมจำนวนเด็กที่เป็นบุตรบุญธรรมของชาวไทยและต่างประเทศ ตั้งแต่ปี 2533 – 2543 จำนวนทั้งสิ้น 31,058 คน โดยจำแนกเป็นบุตรบุญธรรมของชาวไทย 26,287 คน บุตรบุญธรรมของชาวต่างประเทศ 4,771 คน ซึ่งจำนวนเด็กดังกล่าวรวมจำนวนเด็กที่เป็นบุตรบุญธรรมของชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ดำเนินการ โดยองค์การสวัสดิภาพเด็กที่ได้รับอนุญาตจากกรมประชาสงเคราะห์ 4 แห่ง ได้แก่ สหทัยมูลนิธิ มูลนิธิมิตรมวลเด็ก มูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทย และมูลนิธิสงเคราะห์เด็กพัทยา

5.2.2 จากข้อ 5.2.1 พบว่า จำนวนเด็กกำพร้าที่เป็นบุตรบุญธรรมทั้งของชาวไทยและชาวต่างประเทศ ปี 2540 – 2544 มีจำนวนทั้งสิ้น 605 คน โดยจำแนกเป็นเด็กกำพร้าที่เป็นบุตรบุญธรรมของชาวไทย จำนวน 101 คน และเด็กกำพร้าที่เป็นบุตรบุญธรรมของชาวต่างประเทศ จำนวน 504 คน และยังมีบิดามารดายินยอมมอบให้เป็นบุตรบุญธรรมของชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 3,113 คน

5.2.3 โครงการเตรียมความพร้อมและติดตามผลการรับบุตรบุญธรรม ในลักษณะการอบรมสัมมนาให้ความรู้ในการเลี้ยงดูทางร่างกายและจิตใจแก่ครอบครัวบุญธรรม และผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมและให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดูแลเด็กร่วมกันของครอบครัวบุญธรรม และให้คำปรึกษานะนำกรณีครอบครัวบุญธรรมที่ประสบปัญหาความสับสนในการอยู่ร่วมกัน รวมทั้งจัดบริการสนับสนุนด้านการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กเพื่อประโยชน์ในการเลี้ยงดูเด็ก เช่น ข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลประวัติเดิมของเด็ก เป็นต้น

5.2.4 จัดทำโครงการลู่มาตุภูมิ จำนวน 3 ครั้ง ให้แก่ครอบครัวบุญธรรมชาวต่างประเทศ จำนวน 100 ครอบครัว ในปี 2535 , 2538 – 2543

5.2.5 โครงการเตรียมความพร้อมครอบครัวอุปการะและครอบครัวบุญธรรมในชุมชน (นิคมสร้างตนเอง) จำนวน 109 ครอบครัว

5.3 ข้อคิดจากการทำงาน

การขอรับเด็กในครอบครัวบุญธรรมชาวต่างประเทศมีสถิติการขอรับเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี เนื่องจากอัตราการเกิดของประชากรในประเทศโดยเฉพาะยุโรปลดลง ขาดการต่อเนื่องของวัยแรงงานของคนในประเทศนั้น รวมทั้งแนวคิดในการเลี้ยงดูบุตรบุญธรรมของชาวต่างประเทศแตกต่างจากคนไทย และประเทศต่าง ๆ มีสวัสดิการสนับสนุนสำหรับเด็กและบิดามารดาบุญธรรมอย่างดี และการคำนึงงานตามขั้นตอนการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เป็นที่ยอมรับของแต่ละประเทศเป็นอย่างดีถึงระเบียบการและหลักการในการจัดหาครอบครัวทดแทนให้แก่เด็ก การติดตามประวัติเดิมเด็ก การติดตามผลในช่วงการทดลองเลี้ยงดู ซึ่งทำให้ครอบครัวชาวต่างชาติมั่นใจในการรับเด็ก ไปอุปการะเลี้ยงดูต่อไป มีการจัดบริการภายหลังการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เพื่อติดตามผลการเลี้ยงดูบุตรบุญธรรมของผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมชาวต่างประเทศ

6. เด็กในสถานพินิจ

6.1 สถานการณ์ปัญหา

ประเทศไทยได้นำระบบกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (juvenile justice) มาใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 ด้วยวิธีจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดแตกต่างจากผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด โดยเน้นการคุ้มครองสวัสดิภาพและการแก้ไขฟื้นฟู ต่อมาได้ขยายอำนาจศาลคดีเด็กและเยาวชนให้พิจารณาคดีครอบครัว โดยเห็นว่าคดีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดมีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวแล้วเปลี่ยนชื่อศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2535 แต่ปัจจุบันศาลเยาวชนและครอบครัวกับสถานพินิจยังไม่เปิดทำการครบทุกจังหวัด เด็กที่มีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ กับเยาวชนอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง

19 ปีบริบูรณ์ ถือเป็นขณะกระทำความคิด ถ้าห้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความคิดหรือมีถิ่นที่อยู่ ในเขตศาลเยาวชนและครอบครัวให้พิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ๆ จากสภาพ เศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลง ไปในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวยังผลให้เด็กและ เยาวชนมีปัญหาด้านพฤติกรรมและกระทำความคิดมีแนวโน้มสูงขึ้น จึงจะเห็นได้จากจำนวนเด็ก และเยาวชนกระทำความคิดและถูกจับตัวส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศใน ปี 2538 จำนวน 20,419 คน แยกเป็นชาย 18,460 คน หญิง 1,959 คน อายุ 7-14 ปี จำนวน 3,811 คน อายุ 15-18 ปี จำนวน 16,401 คน อายุเกิน 18 ปี จำนวน 12,460 คน จำนวนเป็น ความผิดที่กระทำจากยาเสพติด จำนวน 4,687 คน ลักทรัพย์ จำนวน 4,503 คน ทุจริตมสาร ระเหย จำนวน 2,970 คน เพิ่มขึ้นในปี 2542 จำนวน 37,388 คน แยกเป็นชาย 33,934 คน หญิง 3,454 คน อายุระหว่าง 7-14 ปี จำนวน 5,316 คน อายุระหว่าง 15-18 ปี จำนวน 31,628 คน อายุเกิน 18 ปี จำนวน 444 คน ความผิดที่กระทำ ยาเสพติด จำนวน 18,781 คน ร้อยละ 50.23 ลักทรัพย์ จำนวน 6,789 คน ร้อยละ 18.18 ทุจริตมสารระเหย จำนวน 2,318 คน ร้อยละ 6.21 จากสถิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์เด็กและเยาวชนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยเฉพาะ แอมเฟตามีนมีจำนวนมาก

6.2 ผลการดำเนินงานและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

6.2 การขยายการคุ้มครองเด็กและเยาวชนกระทำความคิดได้มีการจัดทำแผน

พื้กันคุ้มครองสิทธิเด็กเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2540 - 2549 ซึ่งในกรอบในการพัฒนาและ ขยายการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว กำหนดทิศทางการพัฒนาวิธีบำบัดแก้ไข พื้นฟูเด็ก และเยาวชน ปัจจุบันศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการให้กับสถานพินิจเพียง 33 จังหวัด ระหว่างปี พ.ศ. 2542 - 2543 ได้ดำเนินการวิจัยพัฒนาปรับปรุงกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเยาวชน และครอบครัวเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนระหว่างการพัฒนาและให้การดำเนินคดี เป็นไปด้วยความรวดเร็ว โดยได้รับการสนับสนุนจากสภาวิจัยแห่งชาติในปี พ.ศ. 2543 ดำเนินการ วิจัยพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กเยาวชนและครอบครัว ซึ่งนำทางเลือก อื่นๆ มาใช้ในการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความคิด ดำเนินการวิจัยปรับปรุงวิธีการ ประเมิน สภาพปัญหาเพื่อรายงานสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนต่อศาล การจัดอบรมสัมมนา บุคลากรของศาลเยาวชนและครอบครัวกับสถานพินิจและคุ้มครองเกี่ยวกับจิตวิทยา สิทธิเด็ก โดย ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานราชการและบางส่วนจากองค์การยูนิเซฟ ทำการวิจัย การจัดการศึกษาทางเลือกโดยศูนย์การเรียนในสถานพินิจ โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

เนื่องจากจำนวนเด็กและเยาวชนกระทำความผิดที่มีมากขึ้น โดยเฉพาะคดีแอมเฟตามีนยังผลให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากต้องถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ ก่อให้เกิดความแออัด อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ การให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและการให้คำปรึกษากับเด็กและเยาวชนไม่เพียงพอ ทำให้เกิดภาวะความเครียดกับเด็กเยาวชนและเจ้าหน้าที่ เมื่อเจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึง เด็กและเยาวชนจึงก่อเหตุละเมิดกันบ่อยครั้ง

6.2.2 มาตรการที่ใช้

ดำเนินการขยายการคุ้มครองเด็กและเยาวชนกระทำความผิดให้ทั่วถึงทุกจังหวัด ปรับปรุงกระบวนการพิจารณาตัดสินให้กระชับและมีประสิทธิภาพรวดเร็ว ส่งเสริมให้มีการใช้ทางเลือกอื่น ๆ ในการพิจารณากำหนดแนวทางบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนกระทำความผิดมากกว่าการส่งเด็กเข้าสถานพินิจ ปรับปรุงกระบวนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูโดยเน้นรูปแบบชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) เน้นกระบวนการเสริมความพร้อมเพื่อให้เด็กกับครอบครัวและสังคม เน้นให้ครอบครัวมีส่วนร่วมและส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด

6.3 ข้อคิดจากการทบทวน

6.3.1 การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่เน้นการก่อสร้างอาคารสถานที่ ขาดการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ขาดการกระตุ้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ งบประมาณถึงเด็กโดยตรงเป็นส่วนน้อย กระบวนการปฏิบัติต่อเด็กและการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูไม่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง เด็กและเยาวชนกับบิดามารดาไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่บางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็ก รวมทั้งขาดความตระหนักถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก แนวทางแก้ไขควรจะเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการแก้ไข

6.3.2 ประเทศไทยได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนกระทำความผิด รวมทั้งการปรับปรุงกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กให้กลับคนเป็นพลเมืองดี โดยภาครัฐและภาคเอกชน ประกอบด้วย องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์การทุนนิยพได้ให้ความสำคัญและความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบและวิธีการใหม่ ในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด รวมทั้งการหามาตรการต่าง ๆ ในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้กลับคนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษให้เด็ดขาด

7. เด็กเร่ร่อน ขอทาน

7.1 สถานการณ์ปัญหา

จากการประมวลภาพสถานการณ์เด็กเร่ร่อน ขอทาน ที่ผ่านมายังมิได้จำแนกประเภทเด็กเร่ร่อน ขอทาน และเด็กเร่ร่อนกระจัดกระจายตามท้องถนน แต่อย่างไรก็ดีเด็กเร่ร่อนจำนวนไม่น้อยที่เป็นขอทาน และขายพวงมาลัย หรือเร่ร่อนตามท้องถนนและบางครั้งถูกแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบจากบุคคลอื่นได้โดยง่าย

7.1.1 ข้อมูลด้านเด็กเร่ร่อน ขอทาน จากแผนสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535 - 2539) ได้ประมาณการว่ามีเด็กเร่ร่อน ขอทาน ในปี 2539 จำนวน 14,254 คน ซึ่งสอดคล้องกับการประมาณการขององค์การเอกชนที่ดำเนินการช่วยเหลือดังกล่าว

7.1.2 จากการสำรวจบุคคลเร่ร่อน ขอทาน ของกรมประชาสงเคราะห์ทั่วประเทศที่ปรากฏ ณ ท้องถนนในปี 2540 พบเด็กเร่ร่อน ขอทาน จำนวน 1,446 คน

7.1.3 จากการจัดชุดออกสำรวจเด็กและบุคคลเร่ร่อนขอทาน (ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2538 - กันยายน 2542) ของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ พบว่าเด็กเร่ร่อน ขอทานชาวไทย จำนวนทั้งสิ้น 348 คน แบ่งแยกเป็น เด็กชาย จำนวน 247 คน เด็กหญิง จำนวน 101 คน และเด็กเร่ร่อนขอทานต่างชาติ จำนวนทั้งสิ้น 1,888 คน แบ่งแยกเป็นเด็กชาย จำนวน 996 คน เด็กหญิง จำนวน 892 คน จะเห็นได้ว่าเด็กเร่ร่อน ขอทานส่วนใหญ่เป็นเด็กชาวต่างชาติมากกว่าเด็กชาวไทย และเป็นเด็กผู้ชาย (ทั้งชาวต่างชาติและชาวไทย) มากกว่าเด็กผู้หญิง (ทั้งชาวต่างชาติและชาวไทย) และจากการสำรวจข้อมูลของสำนักกรุงเทพมหานคร พบว่ามีเด็กเร่ร่อน ขอทาน จำนวนทั้งสิ้น 410 คน (ปี 2543)

7.1.4 จากผลการสำรวจข้อมูลโครงการสวัสดิการสังคมระดับครัวเรือนทั่วประเทศปี 2538 - 2542 ของกรมประชาสงเคราะห์ พบว่าจำนวนเด็กที่เคยหนีออกจากบ้านทั่วประเทศมีรวมทั้งสิ้น 26,496 คน และ 32,981 คน ตามลำดับ แต่มิได้หมายความว่าเด็กจำนวนทั้งหมดดังกล่าวจะออกมาเป็นเด็กเร่ร่อน ขอทาน

7.1.5 สถานที่ สภาพความเป็นอยู่และสาเหตุ

7.1.5.1 สถานที่พบเด็กเร่ร่อน เด็กเร่ร่อนมักจะต้องอยู่ในจังหวัดใหญ่ ๆ และจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อาทิ กรุงเทพมหานคร โดยอาศัยอยู่ตามที่สาธารณะ ศูนย์การค้า ตลาด ได้สะพาน ฯลฯ เช่น สะพานพุทธฯ สะพานพระปิ่นเกล้า สถานีขนส่ง สถานีรถไฟ วงเวียนใหญ่ สวนจตุจักร สวนลุมพินี ทัศนพงษ์ เป็นต้น หรือจังหวัดเชียงใหม่ ชลบุรี (พัทยา) สมุทรปราการ อุตรธานี ภูเก็ต สงขลา (ภาคใหญ่) เป็นต้น

7.1.5.2 สภาพความเป็นอยู่เด็กเร่ร่อน เด็กเร่ร่อนจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มภายใต้ การดูแลหรือคุ้มครองของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ โดยนอน ตามพื้นถนน ได้สะพานหรือในตู้รถไฟร้าง เป็นต้น ใส่เสื้อผ้าสกปรก เป็นโรคผิวหนัง เนื่องจาก ไม่ได้อาบน้ำเป็นเวลานาน อังชีพโดยการขอทาน เก็บเศษขยะและเศษอาหารเพื่อประทังชีวิต ขาด ความใส่ใจในการรักษาสุขภาพอนามัย ในบางครั้งแม้จะหารายได้ช่วยเหลือตนเองได้บ้างก็ถูกข่มขู่ แบ่งรายได้หรือผลประโยชน์ที่หามาได้ นอกจากนี้ยังถูกรักงูหรือบังคับให้เสพยาเสพติด ให้ค้าบริการทางเพศ หากเป็นหญิงจะถูกกระทำทารุณทางเพศได้โดยง่าย

7.1.5.3 ขาดโอกาสได้รับการพัฒนา เด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่ขาดโอกาสที่จะได้ รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญา ทั้งยังมีความกดดันจากบุคคลในครอบครัว อย่างต่อเนื่อง หรือถูกปล่อยปละละเลย ส่งผลให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและมีปัญหาความ ประพฤติในรูปแบบต่าง ๆ และมีโอกาสที่จะกระทำผิดกฎหมายได้โดยง่าย

7.1.5.4 สาเหตุการออกจากบ้าน อาจเนื่องมาจากปัจจัยด้านตัวเด็ก เช่น รัก ความสนุก ชอบชีวิตอิสระ อยากมีรายได้ หรือปัจจัยด้านครอบครัว เช่น ครอบครัวทะเลาะวิวาท ครอบครัวยากจน ครอบครัวแตกแยกหรือถูกทอดทิ้งไว้กับบุคคลอื่น ขาดความรักความอบอุ่น นอกเหนือจากนี้อาจถูกบิดามารดาหรือผู้ปกครองทำร้ายทารุณ หรือแสวงหาประโยชน์ ปัจจัยด้าน สังคม สิ่งแวดล้อม คือ สภาพความแออัดภายในด้านความไม่เป็นระเบียบของชุมชนรวมถึงการติด สารเสพติด และแรงจูงใจจากเพื่อนหรือโฆษณา

7.2 ผลการดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

7.2.1 สถิติการให้ความช่วยเหลือของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชา- สงเคราะห์ และองค์กรเอกชน ได้รับเด็กเร่ร่อน ขอทาน มีปัญหาความประพฤติเข้ารับการ สงเคราะห์ในหน่วยของรณสถานแรกรับเด็ก สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และบ้านพักและครอบครัว จำนวน 13 แห่ง ในสังกัดทั่วประเทศ และบ้านเปิดขององค์กรเอกชน จำนวน 12 แห่ง พบว่า ปี พ.ศ. 2538 จำนวนประมาณ 2,664 คน ปี พ.ศ. 2539 จำนวนประมาณ 5,195 คน ส่วนปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีข้อมูลเฉพาะของกรมประชาสงเคราะห์ จำนวนประมาณ 1,829 คน ปี พ.ศ. 2541 จำนวนประมาณ 1,939 คน ปี พ.ศ. 2542 จำนวนประมาณ 1,822 คน ตามลำดับ

7.2.2 มาตรการให้ความช่วยเหลือ ของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและ สวัสดิการสังคม

มาตรการแก้ไขปัญหา

* จัดชุดปฏิบัติออกสำรวจตรวจตรมเด็กเร่ร่อน ขอบทาน กล้วยตาก 2 ครั้ง พบเด็กปีละประมาณ 2,000 – 2,500 คน และมีโครงการครูข้างถนนช่วยสอนหนังสือให้เด็ก

* รับเด็กเข้าอุปการะชั่วคราวในรูปแบบของบ้านเปิด (Open Home) ซึ่งมีดำเนินการโดยภาครัฐ จำนวน 9 แห่ง (9 จังหวัด) สนับสนุนให้เอกชนดำเนินการ จำนวน 2 แห่ง และเอกชนดำเนินการอีก 12 แห่ง ดำเนินการในรูปแบบเครือข่าย 15 องค์กร ช่วยเหลือเด็กปีละประมาณ 4,000 คน

* รับเด็กเข้าอุปการะของสถานแรกรับ สถานคุ้มครองฯ ของกรมประชาสงเคราะห์ และบ้านอุปถัมภ์ขององค์กรเอกชน อาทิ บ้านอุปถัมภ์ ศูนย์พัฒนาบุคลากร

* กรณีเด็กมีผู้ปกครองและผู้ปกครองสามารถรับอุปการะเด็กต่อไปได้จะคืนครอบครัว

* สงเคราะห์ครอบครัวในรูปแบบเครื่องอุปโภคบริโภค หรือเงินทุนประกอบอาชีพ

* ดำเนินการสอดคล้องความประพฤติเด็ก โดยนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา

การป้องกัน

* ให้บริการแนะแนวปัญหาเด็กและครอบครัว และการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ ปีละ 500 คน

* จัดชุดลงชุมชน โดยมีเจ้าหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กลงปฏิบัติงาน

* เครือข่ายองค์กรเพื่อเด็กเร่ร่อน ซึ่งมีองค์กรที่ทำงานด้านเด็กทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันทำงาน

* การจัดค่ายพักแรมเด็กเร่ร่อน โดยมีการร่วมมือกันระหว่างองค์กรภาครัฐกิจเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ

และจากมาตรการการช่วยเหลือของสำนักกรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการเปิดศูนย์สร้างโอกาสเด็กเร่ร่อนขึ้น จำนวน 1 แห่ง ณ สวนลุมพินี (เป็นผู้คอนเทนเนอร์) โดยจัดกิจกรรมนันทนาการ ห้างสมุด แบบเข้าไปเย็นกลับ และมีโครงการจะขยายเพิ่มอีกจำนวน 5 แห่ง ที่กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้มีโครงการจะเปิดบ้านสร้างโอกาสให้แก่เด็กเร่ร่อนอายุไม่เกิน 18 ปี จำนวน 20 คน ในรูปบ้านผู้คอนเทนเนอร์ จำนวน 3 ตู้ เพื่อดูแลช่วยเหลือเด็ก

ตลอด 24 ชั่วโมง เป็นเวลา 45 วัน ตามร่าง พ.ร.บ. สงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน พ.ศ.....

มาตรการทางกฎหมาย

* ปรับปรุงประกาศคณะรัฐมนตรี ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการปรับปรุงพระราชบัญญัติสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและส่งเสริมความประพฤติเด็ก พ.ศ. ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาตามกฎหมาย

7.2.3 องค์การภาครัฐและเอกชน ได้มีการรวมตัวกันในรูปแบบของเครือข่ายองค์กรเพื่อเด็กเร่ร่อน (ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2535) จำนวน 15 องค์กร และพบว่าในภาพรวมทุกองค์กรสามารถช่วยเหลือเด็ก (ปีละ 2,000-3,000 คน)

7.3 ข้อคิดจากการทำงาน

7.3.1 ขาดการประสานงานกันอย่างจริงจัง ทั้งในเรื่องการทำงานซ้ำซ้อน ข้อมูลไม่ทันสมัย และขาดระบบการส่งต่อที่ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามมีแนวโน้มที่เห็นได้ชัดเจนจากความร่วมมือในการทำงานของภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นระบบและรูปธรรมมากขึ้น เช่น ค่ายืมพันธ์คนทำงานด้านเด็ก เป็นต้น

7.3.2 มาตรการทางกฎหมายยังไม่ครอบคลุม หรือมีผลบังคับให้ครอบครัวมีหน้าที่ในการดูแลเด็กอย่างเหมาะสม

7.3.3 ระบบการศึกษาไม่เปิดโอกาสและไม่พยายามติดตามช่วยเหลือเด็กในสภาวะยากลำบากให้มีโอกาสศึกษา

7.3.4 การปรับปรุงแก้ไข กฎหมายให้ทันต่อเหตุการณ์ แต่ข้อจำกัดจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล บ่อยครั้งจึงทำให้ร่างกฎหมายที่เสนอเข้าสู่สภานิติบัญญัติและผ่านออกมาบังคับใช้เป็นกฎหมาย มีความล่าช้าและควรผลักดันให้มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก

7.3.5 การเปิดโอกาสให้เด็กเข้ามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการเข้าร่วม หรือเลือกกิจกรรมยังมีน้อย

7.3.6 การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายและความร่วมมือภาคธุรกิจเอกชน ตลอดจนองค์กรต่างประเทศ ทำให้มีการเปิดโอกาสให้เด็กเร่ร่อน ขอรทานที่ยังไม่เข้าสู่ระบบการช่วยเหลือ ได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กิจกรรมค่าย ชมรม ศิลปะดนตรี กีฬา หรือเกษตรกรรม กลุ่มความสามารถ ฯลฯ เพื่อให้รู้สึกว่าได้ได้รับความรักจากสังคม ทำให้รู้จักตัวเอง และค้นพบแนวทางในการพัฒนาตนเอง เช่น การกลับไปศึกษาต่อ การพัฒนาทักษะอาชีพ การกลับสู่ครอบครัวและสังคม เป็นต้น

8. เด็กถูกรวมกรก่อสร้าง

8.1 สถานการณ์ปัญหา

ในช่วงปี 2535 – 2538 มีการขยายตัวและเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการก่อสร้างอาคารสำนักงานและอาคารที่อยู่อาศัยในเขตชุมชนเมือง เขตอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องใช้แรงงานชาย และแรงงานหญิงจำนวนมากช่วยในการก่อสร้างอาคารแบบสมัยใหม่ ซึ่งแต่ละโครงการใช้เวลาก่อสร้างเสร็จ และในโครงการก่อสร้างดังกล่าวจะมีเด็กจำนวนมากไม่น้อยที่อพยพตามครอบครัวเข้ามา ทำให้ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา ฯลฯ และในบางครั้งยังประสบอุบัติเหตุที่อาจเป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย นอกเหนือจากนี้ในกรณีที่เด็กติดเรือและเจ็บป่วยเนื่องจากขาดสุขลักษณะที่ดีหรือประสบปัญหาความเดือดร้อนอื่น ๆ จำเป็นต้องอยู่ในความดูแลของครอบครัวเป็นเหตุให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองขาดรายได้จากการประกอบอาชีพซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาในภาพรวมของครอบครัวได้โดยง่าย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักรในปี 2539 พบว่ามีจำนวนกรรมกรก่อสร้าง จำนวน 526,400 คน เด็กที่เป็นลูกกรรมกรก่อสร้างที่อาศัยอยู่ในแหล่งก่อสร้างมีจำนวนถึง 12,400 คน และในปี 2532 พบว่าเด็กวัยแรกเกิด – 15 ปี มีจำนวนกว่า 30,000 คน นอกจากนี้ในปี 2537 กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการได้สำรวจพบว่า มีเด็กถูกรวมกรก่อสร้าง อายุ 3 – 17 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 23,684 คน เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ปัจจุบันยังไม่ได้มีการสำรวจว่าคงเหลือจำนวนแรงงานก่อสร้างจำนวนเท่าใด

8.2 การดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

8.2.1 ตั้งแต่ปี 2532 – 2543 กรมประชาสงเคราะห์ร่วมกับกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย บริษัทก่อสร้าง และมูลนิธิต่าง ๆ และเอกชน ได้ร่วมกันจัดบริการสถานรับเลี้ยงเด็กเพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่เด็กและครอบครัวผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง จำนวน 1,518 แห่ง มีเด็กเข้ารับบริการ จำนวน 67,292 คน ทั้งนี้โดยมีพี่เลี้ยงและนักพัฒนาการเด็กซึ่งผ่านการอบรมการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมทั้งมาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กและการประเมินพัฒนาการเด็ก ส่วนกรุงเทพมหานครได้ดำเนินการในปี 2539 – 2541 จัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก 20 แห่ง มีเด็กได้รับบริการ 1,358 คน มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กได้จัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก 2 แห่ง ให้บริการเด็ก 60 คน รวมเป็นจำนวนศูนย์รับเลี้ยงและพัฒนาเด็กทั้งสิ้น 1,540 แห่ง มีจำนวนเด็ก 68,71 คน การดำเนินการช่วยเหลือมีลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

8.2.1.1 รถบริการเคลื่อนที่ของกรุงเทพมหานคร และมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ให้บริการในแหล่งก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี 2537 - 2539 ให้บริการช่วยเหลือเด็ก

จำนวนประมาณ 1,500 คน ในรูปของการให้ความรู้แก่เด็กและด้านสุขภาพอนามัย ในกลุ่มเด็กเล็ก เด็กก่อนวัยเรียนและเด็กวัยรุ่น อายุแรกเกิด - 18 ปี ขณะนี้ไม่ได้ให้บริการแล้วเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเจ้าหน้าที่ได้รับงบประมาณจาก ILO เป็นรายปี

8.2.2 นอกจากการให้ความสำคัญในแหล่งก่อสร้าง กระทบแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ยังได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กในชุมชนด้วยโอกาส เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลเตรียมความพร้อมและมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย ทั้งนี้โดยมีพี่เลี้ยงและนักพัฒนาการประสานงานกับครอบครัวใกล้ชิด ซึ่งครอบครัวในชุมชนเหล่านี้ส่วนหนึ่งก็เป็นกรรมกรก่อสร้างด้วย

8.3 ข้อคิดจากการทำงาน

8.3.1 หน่วยงานและสถานประกอบการยังคงไม่เห็นถึงประโยชน์ของโครงการอันจะส่งผลคือเด็ก ครอบครัว และบริษัทผู้ประกอบการโดยตรง

8.3.2 ควรมีกฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่เป็นลูกกรรมกรก่อสร้างเกี่ยวกับสุขภาพของบ้านพักในแหล่งก่อสร้าง รวมถึงการกำหนดให้บริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างและบริษัทเอกชนที่มีพนักงานจำนวนมากจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อลูกกรรมกรก่อสร้างและลูกพนักงาน

9. เด็กถูกทำร้ายทารุณ

9.1 สถานการณ์ปัญหา

ในปัจจุบันได้มีการพูดถึงในเรื่องของความรุนแรงในครอบครัวและให้ความสำคัญมากขึ้นโดยเฉพาะครอบครัวในชุมชน ต้องค้นหาเพื่อความปลอดภัยของสมาชิก ภาวะการว่างงานขาดรายได้ ความดิ้นรนดิ้นใน ครอบครัว การระบายความกดดันทางอารมณ์ของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ประกอบกับจริยธรรมและคุณธรรมที่ด้อยลงไป ส่งผลให้มีผู้กระทำทารุณต่อเด็กเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นสภาพที่เป็นอันตรายต่อเด็กและเยาวชน ปัจจุบันเด็กที่ถูกทำร้ายทารุณมักเป็นเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 6 ปี มากที่สุด และเป็นเด็กเด็กอายุ 6 - 12 ปี หรือมากกว่า ผู้ทำร้ายทารุณเด็กมักเป็นบุคคลใกล้ชิดที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันซึ่งเป็นบิดามารดา บิดามารดาเลี้ยง รวมถึงญาติใกล้ชิด ส่วนที่เป็นบุคคลอื่นคือ ครู เจ้าหน้าที่ตำรวจและเพื่อน พบว่าเด็กที่ถูกทำร้ายทารุณเป็นเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย

9.2 การดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

9.2.1 จากข้อมูลสถิติเด็กถูกกระทำทารุณขององค์กรและหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กถูกกระทำทารุณ (จำนวน 25 องค์กร 35 หน่วยงาน) พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 - 2537 มีเด็กถูกกระทำทารุณ รวมทั้งสิ้น 795 คน

9.2.2 ในส่วนของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้ให้ความช่วยเหลือเด็กถูกทำร้ายทารุณ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 – 2542 จำนวนทั้งสิ้น 521 คน และ ส.ย.ช. ได้ข้อมูลจากองค์กรเอกชน พบว่า ในปี 2539 ได้มีการช่วยเหลือเด็ก จำนวน 74 คน ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และมูลนิธิเด็ก ปี 2540 มีจำนวน 46 คน มูลนิธิคุ้มครองเด็กได้ให้ความช่วยเหลือ ตั้งแต่ปี 2539 – 2542 จำนวน 603 คน

9.2.3 กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม มีการอบรม นักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยา เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานแบบสหวิชาชีพ และตาม กระบวนการยุติธรรม จำนวนทั้งสิ้น 350 คน

9.2.4 จัดให้มีศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ทั้งของภาครัฐและเอกชน อาทิ ศูนย์รับเหตุ ร้องด่วน กรมประชาสงเคราะห์ กรมตำรวจ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักงานสวัสดิการสังคมกรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ และศูนย์ฮอทไลน์ มูลนิธิคุ้มครองเด็ก มูลนิธิ ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีอาสา

9.2.5 จัดบ้านพักสำหรับป้าดพื้นฟูเด็ก ทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนไม่น้อยกว่า 16 แห่ง

10. เด็กถูกรักษาทางเพศ

10.1 สถานการณ์ปัญหา

10.1.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในประเทศไทยยังไม่ปรากฏข้อมูลที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับจำนวนเด็กที่ถูกละเมิดและถูกทารุณทางเพศทั้งหมด เนื่องจากในหลายกรณีเด็กไม่เปิดเผยเรื่องราวที่เกิดขึ้นเพราะความอายและความกลัว บางครั้งมีการตกลงระหว่างผู้ละเมิดกับบิดามารดาของเด็กโดยไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามารับทราบ ดังนั้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดทางเพศ ส่วนใหญ่จึงได้มาจากองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นข้อมูลเฉพาะเด็กบางกลุ่มเท่านั้น การทารุณทางเพศต่อเด็กเกิดได้ทุกกลุ่มอายุ ทั้งกลุ่มอายุที่ถูกกระทำมากที่สุดคือ 11 – 15 ปี มีแรงจูงใจเป็นเงินหรือสิ่งของให้เด็ก การนำเสนอสื่ออย่างไม่สร้างสรรค์ของสื่อ รวมทั้งอบายมุข และ อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกเป็นสิ่งชั่วร้ายและผู้กระทำขาดความยับยั้งชั่งใจจึงก่อให้เกิดการทารุณทางเพศแก่เด็ก ซึ่งผลของการทารุณนี้ทำให้เด็กที่ตกเป็นเหยื่อได้รับความบอบช้ำทั้งทางร่างกายและจิตใจใช้ระยะเวลานาน บางครั้งก็ถูกกระทำโดยบุคคลหลายคนในครอบครัว หากเด็กไม่เปิดเผยเรื่องราวก็เป็นเรื่องยากที่บุคคลภายนอกหรือเจ้าหน้าที่รัฐและภาคเอกชนจะเข้าไปแทรกแซงให้ความช่วยเหลือเด็กได้ทันท่วงที มีจำนวนไม่น้อยกว่าจะทราบเรื่องเด็กก็ได้เสียชีวิตไปแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่าบุคคลที่กระทำทารุณทางเพศต่อเด็กอาจเป็นญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน ครู พระ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และคนแปลกหน้า เป็นต้น

10.1.2 การละเมิดทางเพศกับเด็กผู้ชาย ผู้กระทำผิดมักจะเป็นชาวต่างชาติ ซึ่งมีอำนาจในการสร้างสิ่งล่อใจให้แก่เด็กสูงดังปรากฏบ่อยครั้ง ตามการเสนอข่าวของสื่อมวลชน

10.2 ผลการดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

10.2.1 ข้อมูลการช่วยเหลือของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ปี 2535 – 2543 ได้ให้การช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำทารุณทางเพศที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวนทั้งสิ้น 1,407 คน

10.2.2 ข้อมูลจากองค์กรเครือข่ายที่ปฏิบัติงานช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำทารุณทางเพศ 25 องค์กร (35 หน่วยงาน) ตั้งแต่ปี 2533 – 2543 ได้ให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำทารุณทางเพศ จำนวนทั้งสิ้น 3,928 ราย

10.2.3 ปี 2539 – 2540 โรงพยาบาลตำรวจได้พบกรณีเด็กถูกกระทำทารุณทางเพศ 1,635 คน เป็นชาย 21 ราย ร้อยละ 7.1 เป็นเด็กอายุ 1 – 19 ปี

10.3 ข้อคิดจากการทำงานตามข้อ 9 และข้อ 10

10.3.1 ขาดความต่อเนื่องการรวมตัวขององค์กรเครือข่ายในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและเป็นระบบ

10.3.2 การรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแจ้งเหตุเพื่อป้องกันคุ้มครองเด็กรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือเด็กยังมีน้อย

10.3.3 ข้อจำกัดในเรื่องกฎหมายที่ยังไม่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลภายนอกเข้าไปให้การช่วยเหลือเด็กอย่างทันที่เมื่อประสบเหตุ รวมถึงการยกเลิกอำนาจปกครองยังต้องอาศัยอำนาจศาล ซึ่งต้องใช้ระยะเวลา

10.3.4 รัฐบาลให้ความสนใจและพยายามเพื่อปรับแก้กฎหมายเพื่อให้ครอบคลุมและสามารถดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพและให้การช่วยเหลือเด็กอย่างทันที่ รวมทั้งให้มีผลบังคับใช้อย่างแท้จริง

10.3.5 มีความพยายามดำเนินการในรูปของสหวิชาชีพ คือ เจ้าหน้าที่ ตำรวจ แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (สืบพยานเด็ก) พ.ศ. 2540 ให้สามารถดำเนินการเปิดเสรีโดยปกป้องมิให้เด็กถูกกระทำทารุณซ้ำ

10.3.6 ควรมีการกวาดค้นและควบคุมถึงมรดกสื่อทางสังคม ได้แก่ สถานบันเทิง สื่อต่าง ๆ ฯลฯ

10.3.7 ผลงานที่ประสบความสำเร็จตั้งแต่ปี 2537 – 2543

- มีการดำเนินการแก้ไข กฎหมายเพื่อให้การปกป้องคุ้มครองเด็กที่ถูกกระทำ พยาน และผู้กระทำผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2540 อันเป็นความก้าวหน้าในการปกป้องสิทธิเด็กและยังดำเนินการในรูปของสหวิชาชีพ

- การปกป้องคุ้มครองเด็ก ได้มีการทำเป็นภาชในรูปของ Social Mobilization หรือ Mass Movement อาทิ การรวมตัวขององค์กรเครือข่าย 7 องค์กรหลัก ทำให้ทราบผลการทำงานในภาพรวมของ 25 องค์กร (35 หน่วยงาน) นอกจากนี้ยังมีโครงการอบรมวิทยากรด้านการคุ้มครองเด็ก (Child Protection / Child right) สนับสนุนโดยองค์กร UNICEF และส่งผลให้เกิดการกระจายกลุ่มย่อยเข้าสู่องค์กรต่าง ๆ เช่น ครูสังกัดโรงเรียน กทม. กระทรวงศึกษาธิการ และเจ้าหน้าที่กรมประชาสงเคราะห์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แพทย์พยาบาลในสถานพยาบาลบางแห่ง รวมทั้งมีการจัดตั้งศูนย์พิทักษ์ช่วยเหลือเด็กขึ้นหลายองค์กร และกระจายไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะจังหวัดใหญ่ที่มีปัญหาเด็กความรุนแรง

11. เด็กที่ขอเป็นเหยื่อในธุรกิจบริการทางเพศ

11.1 สถานการณ์ปัญหา

11.1.1 ข้อมูลการสำรวจจำนวนผู้ให้บริการทางเพศทั่วประเทศของกรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า ในปี พ.ศ. 2533 มีจำนวนผู้ให้บริการทางเพศทั้งสิ้น 86,494 คน ในปี พ.ศ. 2536 มีจำนวนผู้ให้บริการทางเพศทั้งสิ้น 68,812 คน และในปี พ.ศ. 2542 มีจำนวนผู้ให้บริการทางเพศทั้งสิ้น 69,139 คน ซึ่งในจำนวนนี้นักวิชาการคาดประมาณว่าเป็นเด็กไม่เกินร้อยละ 20 จากตัวเลขดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศไทยถูกมองจากนานาประเทศว่าเป็นแหล่งรวมของปัญหาการค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อในการค้ามนุษย์โดยตกอยู่ใน 3 สถานะ คือ

- ประเทศต้นทางที่ส่งผู้หญิงและเด็ก ไปค้าต่างประเทศ
- ประเทศทางผ่านของการนำส่งผู้หญิงและเด็ก ไปค้าประเทศอื่น
- ประเทศปลายทางที่มีการนำผู้หญิงและเด็กมาค้าในประเทศ

11.1.2 สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้คาดประมาณจำนวนผู้ให้บริการทางเพศ มีอายุ 15 – 29 ปี ปี พ.ศ. 2537 มีจำนวน 36,000 – 90,000 คน

11.1.3 ผลการดำเนินงานช่วยเหลือหญิงและเด็กตาม พ.ร.บ.ปราบการค้าประเวณี ปี 2503 ของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม มีการช่วยเหลือโดยการฝึกอาชีพให้แก่หญิงผู้พ้นโทษตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว ก่อนที่จะมีการแก้ไขเป็น พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ทำให้ทราบสาเหตุของการเข้าสู่ธุรกิจบริการทางเพศของหญิงและเด็กว่ามีสาเหตุมาจากความยากจน การขาดข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เครือข่าย

อาชญากรรม การขาดโอกาสในการศึกษาหรือได้รับการศึกษาน้อย ค่านิยม ทักษะคติในทางที่ผิด และกระเลียมแบบ

11.2 ผลการดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

11.2.1 รัฐบาลสมัยนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) มีนโยบายที่ชัดเจนที่จะไม่ให้มีโศกณิณีเค็กรวบรวมทั้งมีมาตรการในการค้าประเวณีเด็กโดยกำหนดว่า 1) ห้ามมิให้มีเด็กอายุกว่า 18 ปี ทั้งหญิงและชายเข้าสู่ธุรกิจบริการทางเพศโดยเด็ดขาด 2) ห้ามมิให้มีการต่อลง การบังคับขู่เข็ญ การเอารัดเอาเปรียบ และการทำร้ายทารุณทุกรูปแบบในการดำเนินธุรกิจบริการทางเพศ และ 3) ให้มีการลงโทษผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่มีการนำเด็กเข้าสู่ธุรกิจบริการทางเพศ และลงโทษพนักงาน เจ้าหน้าที่ที่ทะเลาะหรือไม่ดำเนินการตามนโยบาย กฎหมาย กฎและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

11.2.2 มาตรการให้การช่วยเหลือ

ข้อมูลด้านการให้ความช่วยเหลือหญิงและเด็กตาม พ.ร.บ. ปราบการค้าประเวณีปี 2503 ไม่ปรากฏข้อมูลที่ชัดเจนมากนัก พบเพียงการช่วยเหลือของกรมประชาสงเคราะห์ ในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพปี 2538 – 2543 จำนวน 1,947 คน

11.2.3 มาตรการป้องกัน

11.2.3.1 กระทรวงศึกษาธิการได้ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 ปี และดำเนินการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนครอบคลุม 31 จังหวัด นอกจากนี้ยังจะขยายการกู้ยืมเงินทุนเพื่อการศึกษา

11.2.3.2 กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ชาวสตรีที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพ 7 แห่ง และสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ 3 แห่ง ในปี 2533 – 2543 จำนวน 49,101 คน ฝึกอบรมอาชีพแก่ชาวสตรีกลุ่มเสี่ยงใน 54 จังหวัด ปี 2536 – 2543 จำนวน 7,567 คน จัดฝึกอาชีพแก่ชาวสตรีที่ถูกเลิกจ้างว่างงานเพื่อภายใต้โครงการลงทุนเพื่อสังคมในปี 2541 - 2543 จำนวน 3,300 คน รวมกลุ่มประกอบอาชีพสตรีในท้องถิ่นและให้กู้ยืมเงินทุนหมุนเวียนส่งเสริมอาชีพสตรี รายละ 15,000 บาท โดยผ่อนชำระใช้ใน 2 ปี ไม่เสียดอกเบี้ย 512 กลุ่ม จำนวน 11,196 คน รมรงค์ให้ความรู้แก่ชาวสตรีกลุ่มเสี่ยงทั่วประเทศ ปี 2533 – 2543 รวมทั้งสิ้น 500,000 คน

11.2.3.3 หน่วยงานภาคเอกชน อาทิ มูลนิธิผู้หญิง ศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อลูกหญิงและชุมชน มูลนิธิเรื่อร่วมเย็น ก็มีบทบาทช่วยดำเนินการปีละประมาณ 500 คน

11.2.3.4 ผลงานที่ประสบความสำเร็จ ตัวอย่างเช่น โครงการ Youth Career Development Program : YCDP ซึ่งโรงแรม Dusit Island Resort จังหวัดเชียงราย และโรงแรม Dusit Laguna จังหวัดภูเก็ต และโรงแรม Pan - Pacific ในกรุงเทพฯ ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย จัดการฝึกอาชีพด้านอุตสาหกรรมโรงแรมเป็นเวลา 5 เดือน ในวิชาการโรงแรม เช่น ภาษาอังกฤษ การบริการอาหาร เครื่องดื่ม ฯลฯ ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมจะได้ฝึกงานในสถานที่จริง และเปิดหลักสูตรในวิชาสำคัญ ๆ ได้แก่ ความรู้เรื่องเอคส์ สิทธิเด็ก และการคุ้มครองและการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการอบรมฟรี และผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับค่าใช้จ่ายส่วนตัววันละ 100 บาท รวมอาหาร 2-3 มื้อ/วัน ชุดนักเรียนและรองเท้า โดยองค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทยสนับสนุนที่พัก ค่าตรวจร่างกาย ค่าประกันสุขภาพ และการเข้าเรียนในหลักสูตรเสริมดังกล่าว และได้รับจากโครงการคือ

(1) นับแต่เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา มีโรงแรมต่าง ๆ เข้าร่วมโครงการอีกหลายแห่ง เด็กหญิงจำนวน 200 คน ได้เข้าร่วมโครงการ มีหลายคนได้ทำงานในโรงแรมในกรุงเทพฯ เชียงราย และจังหวัดอื่น ๆ บางคนได้กลับสู่บ้านเกิดเพื่อช่วยฝึกเด็กหญิงในหมู่บ้าน มีจำนวนน้อยที่ทำงานในโรงงาน โครงการ YCDP จึงเป็นโครงการช่วยเหลือเด็กหญิงได้ในระยะยาว โดยทำให้มีความมั่นคงในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม นอกจากนี้จะมีอาชีพที่มั่นคงแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้โลกของการทำงาน และสามารถมีทางเลือกทั้งในด้านอาชีพ การศึกษา และการทำกิจกรรมของตนเอง อีกทั้งยังทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเองและรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าอีกด้วย

(2) โรงแรม Pan-Pacific Hotels and Resorts (PPHR) มีสาขาทั่วโลกถึง 22 สาขา ใน 12 ประเทศ โดยมีสาขาใหม่ล่าสุดที่ กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2541 ซึ่งได้จัดทำโครงการลักษณะคล้ายกันเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเด็กหญิงชาวฟิลิปปินส์ที่มีความเสี่ยงสูง

(3) ในเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2540 โดยการผลักดันของ PPHR ได้มีการประชุมสภาโลกของสมาคมโรงแรมและภัตตาคารนานาชาติ ณ กรุงฮัมสเตอร์ดัม ซึ่งได้มีการลงนามรับรอง YCDP และร่วมเป็นหุ้นส่วนกับศูนย์กลางขององค์การยูนิเซฟ ณ นครนิวยอร์ก เพื่อขยายโครงการไปทั่วโลก โดย PPHR จะสนับสนุนด้านการจัดหาหลักสูตรและอุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ

11.2.3.4 การพัฒนาครอบครัว เพื่อปกป้องเด็กและไม่ให้มีการผลักดันเด็กให้ค้าประเวณีได้ดำเนินการ ดังนี้

- ร่างนโยบายแห่งชาติ และแผนงานในการพัฒนาครอบครัว โดย กรม. เก็นชอบเมื่อ พ.ศ. 2539

- จัดทำแผนปฏิบัติการ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาครอบครัว ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัย “ผลักดัน” ให้เด็กและสตรีต้องเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณี การละเมิดสิทธิทางร่างกาย และทางเพศ ความรุนแรง

- พัฒนาครอบครัวในระดับท้องถิ่น โดยผลิตคู่มือสำหรับการพัฒนาครอบครัวเพื่อใช้ในการดำเนินนโยบายและแผนในทุกจังหวัดจะได้รับเงินทุนจาก กสส. และคณะกรรมการวัฒนธรรม เพื่อใช้สำหรับผลิตคู่มือและแนวทางในการพัฒนาครอบครัวของแต่ละจังหวัด ได้แจกคู่มือและจัดฝึกอบรมให้แก่อาสาสมัครหมู่บ้าน และจัดสรรทุนให้แก่จังหวัด เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาครอบครัวในระดับท้องถิ่น โดยได้มีการแต่งตั้งอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เพื่อทำหน้าที่เยี่ยมเยียน และให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวที่ประสบปัญหาและให้ความช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในสถานะเสี่ยงโดยความร่วมมือของครูในหมู่บ้าน

11.2.3.5 การพัฒนาครอบครัวในระดับชาติ โดยจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จำนวน 70,525 ศูนย์ กระจายอยู่ทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ จัดพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัว และเผยแพร่ไปยังโรงเรียน มหาวิทยาลัย ห้องสมุดทั่วประเทศ และแก่ผู้ที่สนใจทั่วไป และรณรงค์เพื่อให้ครอบครัวและสมาชิกรักษาความกลมเกลียว เป็นครอบครัวที่มั่นคงและปลอดภัย ทั้งทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ จัดทำโปสเตอร์ ทำบัตรรอยพรปีใหม่ และปฏิทินที่พิมพ์ภาพวาดโดยฝีมือของเด็กและเยาวชน คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้วันที่ 14 เมษายน ของทุกปีเป็นวันครอบครัวแห่งชาติ และเป็นวันหยุดประจำปีด้วย

11.2.3.6 มาตรการปราบปราม

ประเทศไทยได้มีการปรับแก้กฎหมายและออกกฎหมายเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบันและได้ดำเนินการตามกฎหมายในแต่ละด้าน ดังนี้

การเสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติประมวลการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 ที่บังคับใช้มานาน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมีการประกาศพระราชบัญญัติฉบับใหม่ คือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ซึ่งมีแนวคิดและหลักการในการแก้ไขปัญหาโสเภณีในรูปแบบใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประชาคมโลก คือ ถือว่าโสเภณีเป็นเหยื่อของความยากจน ปัญหาสังคมและกลุ่มองค์กรอาชญากรรม จึงไม่ควรมุ่งเอาโทษและปราบปรามตัวโสเภณีแต่ควรมุ่งเน้นการลงโทษบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในกระบวนการที่ทำให้มีการนำเอาหญิงเด็กมาค้าประเวณีเพิ่มโทษกับผู้เป็นธุระจัดหาเจ้าของสถานประกอบการค้าประเวณีให้หนักขึ้นมาก โดยให้ใกล้เคียงกับโทษตามกฎหมายอาญามีบทลงโทษลูกค้ำที่เข้าไปใช้บริการกับเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี และลงโทษบิดามารดาที่ขายลูกให้เป็นโสเภณี วัตถุประสงค์ที่

สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งคือ พยาชามจะกำจัดมิให้มีโสมณเณรอายุต่ำกว่า 18 ปี อยู่ในวงจรการค้าประเวณีและเด็กที่มีอยู่แล้วต้องดันออกจากวงจรนี้

พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 มีความสำคัญ คือ ครอบคลุมทั้งหญิงและเด็ก โดยไม่จำกัดว่าเป็นเด็กหญิงหรือเด็กชาย ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจตรา สอดส่อง เพื่อช่วยเหลือหรือกักตัวหญิงและเด็กเพื่อสอบสวนข้อเท็จจริง และศาลสามารถสืบพยานให้ทันทีที่ได้รับคำร้องขอ แม้จะยังไม่ได้อัยการผู้ต้องหา

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2540 เน้นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะยินยอมหรือไม่ยินยอม และกำหนดบทลงโทษที่รุนแรง ทั้งจำและปรับต่อผู้กระทำความผิด

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงคำให้การเด็ก เพื่อใช้ในกระบวนการพิจารณาและให้นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา หรือบุคคลที่เด็กร้องขอร่วมในการสืบพยาน และเพื่อให้ความคุ้มครองและป้องกันเด็กมิให้ตกเป็นเหยื่อซ้ำสอง อีกทั้งศาลจะต้องรับดำเนินการจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานมาให้การทันที

11.2.4 มาตรการแก้ไข

- จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 เพื่อให้การสงเคราะห์บึงจ้อย 4 บำบัดรักษาโรค พิ้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ ฝึกอาชีพในสาขาต่าง ๆ และให้การศึกษายาสามัญ ปรับเปลี่ยนค่านิยม ทักษะคิด และให้แนวคิดในการดำเนินชีวิต ที่ถูกต้องอิงงานแก่ผู้เข้ารับการสงเคราะห์

- จัดอบรมพนักงานบริการในหลักสูตรพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้หญิงบริการมีแนวทางดำเนินชีวิตที่ดีและปรับเปลี่ยนอาชีพต่อไป

มาตรการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ

- จัดบริการให้คำแนะนำปรึกษา ณะแนวแม่สตรีทั้งทางโทรศัพท์และมาพบด้วยตนเอง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามักสตรีที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในลักษณะต่าง ๆ ตามความจำเป็นเร่งด่วนและมีการประสานระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม ปัจจุบันมีหน่วยงานที่ให้บริการแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือทั้งภาครัฐและ NGOs คือ กรมประชาสงเคราะห์ (ภาครัฐ) FACE ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก หรือศูนย์เพื่อชีวิตใหม่ (NGOs) สำหรับบริการที่จัดให้ ได้แก่ ช่วยเหลือออกจากแหล่งที่ถูกค้า ที่พักพิงชั่วคราว การศึกษา การฝึกอาชีพ การหางาน การให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้านกฎหมาย ความช่วยเหลือด้านการตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และการส่งตัวผู้ตกเป็นเหยื่อกลับสู่บ้านเกิด

- จัดตั้งศูนย์ประสานการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกบังคับค้าบริการทางเพศ (ศทพ.) ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อรับแจ้งข้อมูลข่าวสารและให้ความช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกล่อลวงบังคับค้าบริการทางเพศ และจัดพิมพ์เผยแพร่เอกสารแผ่นพับรวบรวมรายชื่อหน่วยงานของภาครัฐ และ NGOs ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับรายงานเหตุฉุกเฉินและรับแจ้งขอความช่วยเหลือ

11.2.5 เครือข่ายความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

- กรมประชาสงเคราะห์ได้จัดตั้งคณะกรรมการในระดับชาติ โดยใช้ชื่อว่า “คณะกรรมการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ” เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ และได้มีการตั้งคณะกรรมการในระดับจังหวัดด้วย

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตำนินการจัดให้มีตำรวจหญิงเพื่อทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนเฉพาะคดีเด็กและผู้หญิง และมีโครงการจัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจสำหรับดำเนินคดีเกี่ยวกับการเอาเปรียบในธุรกิจทางเพศ

ทั้งนี้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันในการดำเนินการทั้งในด้านมาตรการป้องกันแก้ไข ช่วยเหลือ ปราบปราม สงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพ ตลอดจนเป็นกลไกในการติดตามและตรวจสอบ

12. ใต้ถูกค้าข้ามชาติ

12.1 สถานการณ์ปัญหา

การค้าเด็กและการค้าเด็กข้ามแดนถือเป็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงเป็นพิเศษกับกระบวนการแรงงานเด็กและโสเภณี ซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าเด็กเป็นบุตรบุญธรรม กฎหมายหลายฉบับที่กล่าวถึงเรื่องเด็กในธุรกิจบริการทางเพศได้นำมาถูกใช้กับเรื่องนี้เช่นกัน สำหรับปัญหาแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1) การค้าเด็กในประเทศมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กเป็นเครื่องมือก่ออาชญากรรม นับตั้งแต่ลักขโมย ปล้น การขนยาเสพติด ไปจนถึงกระบวนการขบวนการ

2) การค้าเด็กข้ามแดน เพื่อนำมาบริการทางเพศและใช้แรงงานเด็กเหล่านี้จะถูกส่งมาจากพม่า จีน ลาว และกัมพูชา สำหรับจำนวนนั้นยังไม่เป็นที่แน่ชัด

3) การค้าเด็กข้ามแดนจากประเทศไทยไปยังประเทศอื่น ๆ ซึ่งมีทั้งเด็กถูกบังคับหรือหรือเด็กสมัครใจเอง โดยจะได้รับเงินทุนสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งตัวจากกลุ่มบุคคลทั้งในและนอกประเทศ ที่อ้างว่าจะพาไปทำงานสุจริตและมีรายได้ดีในประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งแถบทวีปเอเชีย ยุโรป อเมริกาเหนือ แต่เมื่อเด็กเดินทางถึงจุดหมายก็จะถูกนายจ้างยัดยอหนังสือเดินทางและบัตรโดยสารเที่ยวกลับ จากนั้นเด็กจะถูกบังคับให้ใช้หนี้ด้วยการค้าประเวณีในสถานบริการหรือออกไปกับลูกค้าที่นิยมมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก ปัจจุบันยังไม่มีสถิติที่แน่นอนเอาไว้ว่าเป็นเด็กหรือ

ผู้ใหญ่ที่ถูกล่อลวงไปในลักษณะนี้ แต่พบว่ามิได้แก่อายุต่ำกว่า 18 ปี รวมอยู่ด้วย (แหล่งข้อมูล : รายงานผลการดำเนินงานของประเทศไทยตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ฉบับที่ 1 เสนอต่อคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ โดย ส.ย.ช. และองค์การยูนิเซฟ , ตุลาคม 2541 , หน้า 123-124)

12.2 ผลการดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

12.2.1 ประเทศไทยร่วมโครงการต่อต้านการค้าหญิงและเด็กในระดับอนุภูมิภาค กลุ่มแม่น้ำโขง UN. ดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย กัมพูชา ลาว เวียดนาม พม่า และจีน โดยกรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการฯ ในกรมประชาสงเคราะห์ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่ถูกค้าข้ามชาติ ได้มีความร่วมมือกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและองค์การ International Organization for Migration (IOM) ได้ให้ความช่วยเหลือแก่หญิงและเด็กที่ถูกค้าข้ามชาติและจำนวน 229 คน และมีผู้แทนจากรัฐ NGOs และผู้แทนจากองค์การระหว่างประเทศ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2541 เพื่อทำหน้าที่ดังนี้ (1) กำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อแก้ไขปัญหการค้ามนุษย์ข้ามชาติ (2) ทำการศึกษาเกี่ยวกับอนุสัญญา สัญญา และข้อตกลงระหว่างประเทศ หรือระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ (3) ประสานงานในเรื่องกระบวนการส่งคืนประเทศต้นทาง (4) ประสานเครือข่ายระหว่างประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูล / ข่าวสาร และการดำเนินงานโดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์การยูนิเซฟประเทศไทย ในการดำเนินงานใหญ่ ๆ และได้จัดตั้งคณะทำงานขึ้น 3 คณะ ได้แก่ (1) คณะทำงานศึกษาข้อกฎหมายและกฎระเบียบภายในประเทศ (2) คณะทำงานศึกษาข้อตกลง / ตราสารระหว่างประเทศหรือระดับภูมิภาค (3) คณะทำงานสรุปผลและจัดทำข้อเสนอแนะ

12.2.2 จัดสถานที่รองรับ เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กก่อนดำเนินการส่งกลับประเทศต้นทาง โดยมีบ้านกรีกตระการ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเป็นศูนย์กลาง

12.3 ข้อสังเกตการทำงาน

12.3.1 การที่นายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญและมีนโยบายที่ชัดเจนและมีหลายประเทศให้ความสำคัญในการดำเนินคดีกับบุคคลของประเทศนั้น ๆ ที่เป็นผู้กระทำหรือเกี่ยวข้องกับการค้าเด็กข้ามชาติ และให้ความร่วมมือในการกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันปราบปรามการค้าข้ามชาติอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

12.3.2 ความร่วมมืออย่างจริงจังและต่อเนื่องในระดับอนุภูมิภาคจะช่วยทำให้
ปัญหาการค้าค้ำข้ามชาติลดลงและทำให้การประสานความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือเป็นไปได้
อย่างเหมาะสม

12.3.3 องค์กรทุนในระดับสากลควรมีกองทุนที่จะสนับสนุนประเทศที่ได้รับผล
กระทบจากปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะประเทศที่เผชิญปัญหาอย่างรุนแรง เพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย
ของประเทศนั้น ๆ

13. คนพิการ

13.1 สถานการณ์ปัญหา

13.1.1 จากการสำรวจข้อมูลสถิติการสังคมระดับครัวเรือนทั่วประเทศของ
กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ปี พ.ศ. 2542 ประมาณการว่ามี
มีคนพิการทั้งหมด 4,825,681 คน และจากการข้อมูลจดทะเบียนคนพิการของสำนักงานคณะ
กรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ ระหว่างปี 2537 - 2542 ปรากฏว่า
มีคนพิการต่ำกว่า 19 ปี ที่จดทะเบียนแล้วจำนวน 214,920 คน ซึ่งจำแนกประเภทความพิการตาม
ดังตารางแนบท้าย

ตารางที่จำแนกประเภทคนพิการตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

ภาค	การได้ยิน หรือสื่อฯ	มองเห็น	กายหรือ เคลื่อนไหว	จิตใจหรือ พฤติกรรม	สติปัญญา	พิการ ซ้ำซ้อน	รวมทั้งสิ้น
กรุงเทพฯ	17.8	21.5	11.0	25.1	14.1	13.2	14.2
ภาคกลาง	18.3	13.2	16.4	15.1	18.6	16.9	17.3
ภาคเหนือ	16.7	19.1	18.0	13.1	18.3	20.5	18.6
ภาคอีสาน	31.0	35.5	38.5	23.8	33.9	35.1	34.8
ภาคใต้	16.2	16.1	16.1	13.9	15.1	14.2	15.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
(จำนวน)	(11,417)	(2,799)	(15,233)	(1,043)	(16,818)	(19,275)	(66,585)

13.1.2 สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ทำการสำรวจ
ข้อมูลพื้นฐานคนพิการในวัยเรียนและก่อนวัยเรียน ของกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2540 พบว่า ในเขตชนบทมีคนพิการที่มีอายุระหว่าง 0-19 ปี
จำนวน 52,220 คน และคาดประมาณว่าในเขตเมืองมีคนพิการ จำนวน 14,3654 คน

13.1.3 แม้ว่าจะมี พ.ร.บ. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 แล้วแต่ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติ การยอมรับและการปฏิบัติต่อคนพิการในประเทศไทย ยังไม่มีเท่ากับประเทศที่เจริญแล้วบางประเทศ เช่นกรณีที่มีการกำหนดให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คน ต้องรับคนพิการเข้าทำงานจำนวนอย่างน้อย 1 คน หากไม่ปฏิบัติตามสถานประกอบการนั้น ๆ ต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยที่สถานประกอบการมักยอมจ่ายเงินเข้ากองทุนมากกว่ารับลูกจ้างที่มีความพิการเข้าทำงาน แต่ปัจจุบันไทยได้ให้ความสำคัญให้กับคนพิการมากขึ้น โดยจัดตั้งอำนวยการช่วยเหลือคนพิการ มีการสงเคราะห์และฟื้นฟูและพัฒนาคนพิการอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ครอบครัวในชุมชนเลี้ยงดูเด็กพิการให้อยู่ในสังคม (Community Base Rehabilitation : CBR) โดยเน้นการระดมทรัพยากร องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

13.2 ผลการดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

ได้มีการจัดบริการในรูปสถานสงเคราะห์เด็กทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้บริการตามประเภทความพิการ ดังนี้

13.2.1 การจดทะเบียนคนพิการ ในปี 2538 – 2543 สามารถจดทะเบียนเด็กพิการทั่วประเทศได้ 30,184 คน จำแนกตามประเภทความพิการได้ ดังนี้คือ พิกัดทางการมองเห็น 1,825 คน คิดเป็นร้อยละ 6.04 พิกัดทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย 6,861 คน คิดเป็นร้อยละ 22.73 พิกัดทางการเคลื่อนไหว 6,630 คน คิดเป็นร้อยละ 21.96 พิกัดทางจิตใจหรือพฤติกรรม 261 คน คิดเป็นร้อยละ 0.86 พิกัดทางสติปัญญา 8,016 คน คิดเป็นร้อยละ 26.55 พิกัดซ้ำซ้อน 5,201 คน คิดเป็นร้อยละ 17.23 และไม่ระบุความพิการ 1,390 คน คิดเป็นร้อยละ 4.60 (สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์)

ทั้งนี้ ร้อยละของเด็กพิการดังกล่าวเป็นจำนวนเด็กพิการที่เข้าจดทะเบียนคนพิการที่กรมประชาสงเคราะห์เท่านั้น และมีได้มีการจำแนกอายุเด็กพิการตามตัวชี้วัดข้างต้น

13.2.2 รับอุปการะเด็กพิการในสถานสงเคราะห์ ที่ถูกทอดทิ้ง ไม่มีที่อยู่อาศัยขาดผู้อุปการะให้ได้รับการดูแลด้านปัจจัย 4 การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์ สังคม การศึกษา และการฝึกอาชีพ ทั้งในและนอกสถานสงเคราะห์โดยดำเนินการร่วมกับกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา ตลอดจนเตรียมความพร้อมในด้านร่างกายและจิตใจ ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และกลับสู่ครอบครัว สังคมได้อย่างมีคุณค่า ปี 2539 – 2543 ให้การสงเคราะห์เด็กพิการในสถานสงเคราะห์ 4 แห่ง จำนวน 10,577 คน และสามารถจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการในสถานสงเคราะห์ได้ จำนวน 2,871 คน

13.2.3 จัดสวัสดิการในรูปของเบี้ยยังชีพแก่เด็กพิการที่มีความพิการมากจน

ไม่สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพคนใด ๆ ได้ มีฐานะยากจน โดยแนะนำให้ครอบครัวมีบทบาทในการดูแลและแก้ไขปัญหของเด็กพิการแทนการส่งเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ และสงเคราะห์เบี้ยยังชีพคนพิการเดือนละ 500 บาท ในปี 2543 มีเด็กพิการได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพคนพิการจำนวน 4,875 คน (สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์)

13.2.4 จัดการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทางการแพทย์ พัฒนาบุคลากรแพทย์ในโรงพยาบาล ทั้งในระดับศูนย์ เขต ระดับจังหวัด ระดับโรงพยาบาลชุมชน และอบรมอาสาสมัครฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน เพื่อให้สามารถสำรวจ ค้นหา ให้คำแนะนำเบื้องต้น และการส่งต่อผู้พิการให้เข้าถึงบริการทางการแพทย์ในระดับสูงขึ้น

13.2.5 รณรงค์และเผยแพร่ความรู้ด้านการป้องกันความพิการตั้งแต่ตั้งครรภ์ไปจนถึงผู้สูงอายุ โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน

13.2.6 ได้มีการพัฒนาทักษะอาชีพและการจัดหางานแก่คนพิการ โดยจัดศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการ หรือส่งเสริมอาชีพคนพิการในสถานประกอบการโดยให้รับคนพิการเข้าทำงาน มีบริษัทจ้างคนพิการเข้าทำงานในปี 2539 - 2543 จำนวน 7,550 คน และมีศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการทั่วประเทศ จำนวน 8 แห่ง มีเด็กพิการเข้ารับการฝึกอาชีพ จำนวนปีละ 800 คน

13.2.7 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนพิการ โดยดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 สร้างเจตคติของสังคมต่อคนพิการ โดยส่งเสริมให้สังคมรู้จักคนพิการ และเข้าใจความสามารถของคนพิการมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมด้านการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล โดยจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทางเกี่ยวกับคนพิการขึ้นในกรมประชาสงเคราะห์ โดยความร่วมมือทางวิชาการจาก NECTEC ตลอดจนจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการรวมทั้งประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ

13.2.8 เครือข่ายในการปฏิบัติงาน หน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และเอกชน อาทิเช่น โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่พิทยา ศูนย์ฝึกอาชีพมูลนิธิสายใจไทย สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ศูนย์ส่งเสริมอาชีพคนพิการของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นต้น นอกจากนี้ องค์กรเอกชนได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายองค์กรด้านคนพิการ โดยใช้ชื่อว่า “สภาองค์กรด้านคนพิการแห่งประเทศไทย” ประกอบด้วย มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ มูลนิธิสถานันแสงสว่าง มูลนิธิธรรมิกชนโดยบ้านเด็กพิการข้าซ้อน องค์กรกองทุนช่วยเหลือเด็กและสภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชน จำนวนทั้งสิ้น 64 องค์กร ทั้งนี้ โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนวิชาการ บริการทางสังคมและงบประมาณบางส่วน

13.2.9 การจัดการศึกษาแก่เด็กพิการ ในปี 2541 ได้มีการจัดทำ “ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ” อันเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกที่ทุกฝ่ายได้มีบทบาท ได้มีส่วนร่วมจัด

ทำ มีการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั่วประเทศ มีผู้แทนและ
 เกิดกลุ่มผู้นำต่างๆ มากมายได้ร่วมกันนำเสนอข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นความต้องการของ
 ประชาชนจริง ๆ เช่น “กลุ่มติดตามและศึกษาปัญหาการศึกษาเด็กพิการ” คณะกรรมการการศึกษา
 ศึกษาภาคประชาชน” ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มผู้พิการ ครอบครัว หน่วยงานด้านเด็ก ด้านความพิการ
 ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรของมูลนิธิฯ 61 หน่วยงาน เพื่อร่วมกันจัดทำข้อเสนอต่าง ๆ
 เสนอต่อ “คณะกรรมการการศึกษา เพื่อพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ....”
 ข้อคิดเห็น ข้อเสนอต่าง ๆ ได้รับความเห็นชอบเสนอเป็นมาตราต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติการศึกษา
 นอกจากเด็กพิการทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงแล้ว ต้องเน้นให้เด็กพิการ ได้รับการช่วย
 เหลือทันทีที่พบความพิการ เด็กพิการทุกคนต้องได้รับการศึกษาเต็มตามศักยภาพของเด็กพิการแต่ละ
 คน ต้องจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อกับสภาพความพิการ และกำหนดให้มีการจัดทำกฎ
 กระทรวง เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาเด็กพิการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

- ประเทศไทยได้ประกาศให้ปี 2542 เป็น “ปีการศึกษาเพื่อคนพิการไทย” เพื่อ
 ร่วมกันรณรงค์ให้เด็กพิการไทยได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น ซึ่งแนวโน้มเด็กพิการได้รับการ
 ศึกษาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในช่วงปี 2539 และปี 2540 เพิ่มขึ้นจาก 17,646 คน เป็น 30,625
 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.83 เป็น 22.66 ของเด็กพิการอายุ 3 - 17 ปี ตามลำดับ (รายงานการ
 จัดการศึกษาเพื่อคนพิการของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ)

- จัดทำแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้มี “แผนพัฒนาการ
 ศึกษาเพื่อคนพิการ ระยะที่ 8” ซึ่งอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 “แผน
 พัฒนาการศึกษาพิเศษ” จัดให้มีศูนย์หรือหน่วยงานบริการ ให้คำปรึกษา แนะนำ วินิจฉัยความ
 พิการ ตลอดจนช่วยเหลือระยะแรกเริ่มคนพิการและครอบครัวให้ครบทุกจังหวัดภายใน พ.ศ. 2544
 “แผนพัฒนาการจัดเรียนร่วม” จัดทำแผนและนโยบายเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติในการจัดการ
 ศึกษาสำหรับเด็กพิการ ในระดับจังหวัด และเร่งรัดขยายการศึกษาให้กระจายสู่ภูมิภาคหรือสู่ชุมชน
 มากขึ้น

- จัดทำหลักสูตรการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการบางประเภท เช่น จัดทำหลักสูตร
 การศึกษาสำหรับบุคคล “ออทิสติก” ซึ่งเป็นการจัดทำหลักสูตรร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ปกครอง
 เด็กออทิสติกกับหน่วยงานด้านการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน และจัดให้มีการทดลองใช้หลักสูตร
 ในรูปแบบของการศึกษานอกโรงเรียนในปี 2542 และจัดอบรมและพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา
 พิเศษ รวมทั้งจัดการฝึกอาชีพแก่คนพิการทั้งในสถาบันที่จัดไว้โดยเฉพาะและสถาบันฝึกอาชีพทั่ว
 ไปร่วมกับคนปกติที่สังกัดหน่วยงานต่าง ๆ และจัดโครงการฝึกอาชีพในหมู่บ้าน

13.2.10 พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กระทรวงสาธารณสุขได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2537 กฎกระทรวงเกี่ยวข้องกับภาระงานคนพิการ พระราชกำหนดพิทักษ์ตราศุลกากรเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ ได้ยกเว้นอากรนำเข้า รวมทั้งภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับอุปกรณ์เครื่องช่วยต่าง ๆ สำหรับคนพิการทุกประเภท กฎกระทรวงเกี่ยวกับตั้งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ซึ่งได้กำหนดให้มีการจัดทำตั้งอำนวยความสะดวกประเภทต่าง ๆ ในอาคาร สถานที่ ขนส่งสาธารณะ (ขณะนี้อยู่ในระหว่างนำเสนอตามขั้นตอนอยู่) กรมการปกครองกำหนดคณวาทปฏิบัติให้คนพิการมีบัตรประชาชนได้ มีการประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยการจัดหาผลประโยชน์และการใช้จ่ายเงินของกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และประกาศใช้ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพคนพิการ

13.3 ข้อคิดจากการทำงาน

13.3.1 มีการจัดฝึกอบรมพิเศษให้แก่บุคลากรที่ทำงานด้านคนพิการ เช่น อบรมภาษามือ อบรมโสตสัมผัสวิเศษและกายอุปกรณ์

13.3.2 มีโรงพยาบาลสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางสติปัญญาและความบกพร่องในพัฒนาการทางสังคม (เอทีสติก)

13.3.3 คนพิการมีการรวมตัวและมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในการเรียกร้องสิทธิหรืออย่างเห็นได้ชัดเจน เช่น มีการจัดตั้งสมาคม ชมรมจำแนกตามประเภทของคนพิการ การรวมกลุ่มอาชีพ การจัดตั้งโรงงานผลิตขายอุปกรณ์สำหรับคนพิการ มีโรงงานสำหรับคนพิการ เป็นต้น

13.3.4 แม้ว่าจะมี พ.ร.บ. ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการปี 2534 แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการ การยอมรับคนพิการเข้าทำงานในสถานประกอบการ รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทครอบครัวให้ยอมรับและกระตุ้น เปิดโอกาสให้คนพิการที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมจำนวนไม่มากนัก

14. เด็กชนกลุ่มน้อยและเด็กในถิ่นทุรกันดาร

14.1 สถานการณ์ปัญหา

14.1.1 ประมวลกฎหมายระเบียบเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ให้ความหมายของชนกลุ่มน้อย ให้สอดคล้องกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึงชนต่างเผ่าหรือต่างเชื้อชาติที่อาศัยอยู่รวมกันกับชนเผ่าอื่นที่มีอำนาจมากกว่า เพราะฉะนั้นจึงหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีได้สัญชาติไทย และมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างกันไป เข้ามาหรือพักอาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยลักษณะที่ต่างกันจำนวน 18 กลุ่ม คือ

(1) ญวนอพยพอาศัยใน 11 จังหวัด คือ นครพนม มุกดาหาร หนองคาย อุบลราชธานี อุครธานี ยโสธร ปราจีนบุรี หนองบัวลำภู สระแก้ว อำนาจเจริญ และสุราษฎร์ธานี กับทั้งหมด จำนวน 12,743 คน

(2) อพยพจีนคณะชาติส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน สํารวจไว้ตั้งแต่ปี 2497 จำนวน 13,143 คน

(3) จีนฮ่ออพยพซึ่งอพยพเข้ามาตั้งแต่ปี 2493 – 2540 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน สํารวจไว้มีจำนวน 7,814 คน

(4) จีนฮ่ออิสระ อพยพหลบหนีเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2505 – 2532 อยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา และแม่ฮ่องสอน โดยมีการสำรวจและควบคุมไว้ จำนวน 16,581 คน

(5) อคติโจรจีนคอมมิวนิสต์มาลาญ (พรรคคอมมิวนิสต์มาลาญเก่าๆ อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดยะลา นราธิวาส และสงขลา ได้เข้ามาอบตัวต่อทางราชการเมื่อปี 2530 จำนวน 851 คน

(6) ไทยลื้อ (คนเชื้อสายไทยในแคว้นสิบสองจุไท/สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน) อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงรายและพะเยา จำนวน 300 ปีมาแล้ว สํารวจได้จำนวนทั้งสิ้น 3,245 คน

(7) ลาวอพยพ อพยพเข้ามาอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องตามแนวชายแดนไทย ตั้งแต่ปี 2517 อยู่ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย อุบลราชธานี เลย นครพนม มุกดาหาร อุตรดิตถ์ พะเยา เชียงราย และน่าน มีการสำรวจและจัดทำประวัติไว้ เมื่อปี 2534 จำนวน 15,713 คน

(8) เนปาลอพยพ อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในพื้นที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ได้มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติไว้ เมื่อปี 2530 จำนวน 1,500 คน

(9) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า เช่น มอญ กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ ละว้า พม่า ฯลฯ อพยพหลบหนีเข้ามาในประเทศไทยก่อนวันที่ 9 มีนาคม 2519 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ดาก แม่ฮ่องสอน ราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง

(10) ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (หลบหนีเข้าเมืองหลังวันที่ 9 มีนาคม 2519) และตั้งหลักแหล่งถาวรในประเทศไทยในเขตพื้นที่ 9 จังหวัด เช่นเดียวกับ (9)

(11) ผู้สมัครงานจากพม่า (หลบหนีเข้าเมืองหลังวันที่ 9 มีนาคม 2519) เพื่อมาใช้แรงงานและพักอาศัยอยู่กับนายจ้างในเขตพื้นที่ 9 จังหวัด เช่นเดียวกับ (9)

(12) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เป็นคนไทยแต่ดินแดนที่ตนอาศัยอยู่นั้นตกเป็นของพม่าเมื่อสมัยอังกฤษปกครองพม่า เมื่อได้เอกราชแล้วดินแดนดังกล่าวจึงตกเป็นของพม่า บุคคลกลุ่มนี้จึงอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย และอีกกลุ่มหนึ่งเข้าไปทำ

มาหากิจในทศวรรษประมาณ 40 - 50 ปีมาแล้ว เมื่อพบมีการปราบปรามชนกลุ่มน้อยทำให้บุคคลเหล่านี้ก็กลับเข้ามาในประเทศไทยในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนองและตาก

(13) บุคคลบนพื้นที่สูงตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณป่าเขาที่เป็นที่สูงในเขตพื้นที่ทางทิศเหนือลงไปทางทิศตะวันตกของประเทศไทยในเขต 20 จังหวัด เช่น เชียงใหม่ เชียงราย พิชญโลก เพชรบูรณ์ กาญจนบุรี ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ฯลฯ ปัจจุบันมีชาวเขาเผ่าที่สำคัญอยู่ 9 เผ่า ได้แก่ กระเหรี่ยง ม้ง (มั่ว) มูเซอ เข่า อีเก้อ (ฮาซ่า) ถิ่น ลีซอ ลัว และขมุ

(14) ผู้อพยพเชื้อสายไทยจระกาะกง กัมพูชา อพยพเข้ามาอยู่ในเขตจังหวัดตราด

(15) ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากกัมพูชา ซึ่งอพยพหลบหนีมากับคนไทยในเกาะกง มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติไว้ครั้งแรก จำนวน 6,265 คน

(16) เผ่าตองเหลือง (มลาบรี) หรือเผ่าตองเหลือง ซึ่งพักอยู่ร่วมกับบุคคลบนพื้นที่สูงเป็นกลุ่มที่มีการอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่โดยไม่มีหลักแหล่งที่แน่นอนอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดแพร่และน่าน

(17) ชุมชนบนพื้นที่สูง เมื่อปี 2535 คณะรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำทำเนียบหมู่บ้านและชุมชนบนพื้นที่สูงในเขตพื้นที่ 20 จังหวัด เช่นเดียวกับ (13)

(18) แร่งงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นแร่งงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ได้รับการผ่อนผัน การจ้างแร่งงานต่างด้าวทำงานเป็นการชั่วคราวกำหนดไม่เกิน 1 ปี ตามมติคณะรัฐมนตรีปี 2541 โดยอนุญาตให้ทำงานในกิจการและพื้นที่ที่มีการขาดแคลนแร่งงาน (จำนวน 54 จังหวัด) ซึ่งได้ดำเนินการสำรวจและจัดทำทะเบียนในพื้นที่ 54 จังหวัด จำนวนทั้งสิ้น 92,612 คน และปี 2541 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ผ่อนผันให้แร่งงานต่างด้าวผิดกฎหมายทำงานต่อได้อีก 1 ปี ในพื้นที่ 37 จังหวัด (เฉพาะพื้นที่ที่มีความจำเป็น)

14.1.2 จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขา พ.ศ.2539 - 2542 ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ในพื้นที่ที่มีชาวเขาอาศัยอยู่ จำนวน 20 จังหวัด คิดเป็น 3,746 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน มีประชากรชาวเขา 774,316 คน แต่ไม่ได้มีการจำแนกว่าจำนวนเด็กมีจำนวนเท่าใด

14.2 ผลการดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

14.2.1 การจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวให้แก่ชนกลุ่มน้อย จำนวน 18 กลุ่ม ข้างต้น จำนวนทั้งสิ้น 543,557 ราย ดังปรากฏในตารางซึ่งในชั้นนี้ยังไม่สามารถจำแนกจำนวนเด็กออกจากกลุ่มประชากรทั้งหมด

14.2.2 บริการต่าง ๆ สำหรับชนกลุ่มน้อยบนพื้นที่สูงมีโอกาสได้รับบริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อนโดยสรุปได้ดังนี้

- สิทธิการเป็นพลเมืองไทยในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน มีชาวเขาได้รับสัญชาติไทยมากกว่าร้อยละ 70 มีจำนวน 105 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน คิดเป็นร้อยละ 67.87 ของพื้นที่ที่ทำการสำรวจทั้งหมด
- แหล่งน้ำในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านชาวเขา มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มตลอดปีเพียงพอมากกว่าร้อยละ 90 มีจำนวน 1,017 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน คิดเป็นร้อยละ 88.36 ของพื้นที่ที่ทำการสำรวจทั้งหมด
- สุขภาพอนามัย พบว่าเด็กชาวเขาเมื่อแรกเกิด - 5 ปี ขาดสารอาหารในระดับ 2-3 รวมกันไม่เกินร้อยละ 5 มีจำนวน 1,056 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน คิดเป็นร้อยละ 77.76 ส่วนเด็กแรกเกิดมีน้ำหนักมากกว่า 3,000 กรัม ร้อยละ 60 จำนวน 616 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน คิดเป็นร้อยละ 76.24
- การศึกษาและวัฒนธรรมในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านชาวเขาที่มีชาวเขาอายุ 5 ปี ขึ้นไปพูดภาษาไทยไม่ได้มีน้อยกว่าร้อยละ 25 จำนวน 484 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน คิดเป็นร้อยละ 61.66 นอกจากนี้พบว่าหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านชาวเขาที่มีเด็กอายุ 6-15 ปี กำลังเรียนการศึกษาภาคบังคับมากกว่าร้อยละ 60 จำนวน 484 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน คิดเป็น 41.47% ส่วนเยาวชนอายุ 15.25 ปี ที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือสูงกว่า มากกว่าร้อยละ 30 จำนวน 333 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน คิดเป็นร้อยละ 38.14 ในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านชาวเขาที่มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมมากกว่า 5 ครั้งใน 1 ปี จำนวน 103 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.59
- กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน มีเด็กกำพร้าที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลไม่เกินร้อยละ 5 จำนวน 279 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน คิดเป็นร้อยละ 20.54 ส่วนเด็กถูกทอดทิ้งในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลที่มีจำนวน 1,301 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน คิดเป็น 98.80%

14.2.3 การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์และพัฒนาชาวเขา จำนวน 14 ศูนย์ ดำเนินการด้านสวัสดิการสังคมให้แก่ชาวเขา จำนวน 465,537 คน ในพื้นที่ 1,838 หมู่บ้าน ใน 20 จังหวัด และยังมีจำนวนหมู่บ้านชาวเขาที่ยังไม่ได้เข้าไปดำเนินการอีก 1,908 หมู่บ้าน จำนวน 308,779 คน

- สนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปี 2535 - 2543 จำนวน 956 แห่ง ให้บริการเด็ก จำนวน 27,714 คน

- สถาบันสอนจัดตั้งโรงเรียนชั่วคราว/สถาบันสอนอุปถัมภ์ ผู้ดูแลเด็กและจัดการศึกษาแก่เด็ก ปี 2535 - 2543 จำนวนทั้งสิ้น 410 แห่ง ผู้ดูแล 488 คน และมีเด็กนักเรียน 11,394 คน

- จากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พบว่า ในปี พ.ศ. 2535 เด็กชาวเขาที่ได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์จากองค์กรภาคเอกชน จำนวน 12,847 คน

14.3 ข้อกีดขวางการทำงาน

14.3.1 รัฐบาลพยายามเร่งรัดให้มีการพิจารณาลงสัญชาติให้แก่เด็กชาวเขา เพื่อให้ได้รับสิทธิพลเมืองเช่นเดียวกับเด็กไทย

14.3.2 พื้นที่ที่ห่างไกลเข้าถึงได้ยาก การทำบริการยังไม่ทั่วถึง

15. เด็กไม่มีสัญชาติหรือไม่ปรากฏสัญชาติ

15.1 สถานการณ์ปัญหา

15.1.1 สืบเนื่องจากสถานการณ์ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยที่กล่าวถึงในข้อ 15 มีจำนวนถึง 543,557 คน ซึ่งมีได้จํานนกว่าจำนวนเด็กไว้และส่วนใหญ่ยังมิได้รับการพิจารณาลงสัญชาติไทย ดังนั้นบุตรของชนกลุ่มน้อยดังกล่าวจึงเป็นเด็กที่ไม่มีสัญชาติหรือไม่ปรากฏสัญชาติ ซึ่งยังไม่มีการประมาณการตัวเลขที่แน่นอน

15.1.2 ปรากฏการณ์ ปัญหาในปัจจุบันพบว่ามีกรณีอพยพเคลื่อนย้ายด้านแรงงาน หนีภัยสงคราม หรือความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านดังปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชน

15.2 ผลการดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

15.2.1 ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2540 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบดูแลเด็กทุกประเภทเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มเด็กไม่มีสัญชาติ หรือไม่ปรากฏสัญชาติ หรือไม่ปรากฏหลักฐานต่าง ๆ

15.2.2 จากการสำรวจเด็กเร่ร่อนขอทานชาวต่างชาติ ในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2538 - 2543 พบเด็กจำนวนทั้งสิ้น 5,239 คน ส่วนใหญ่มีสัญชาติเขมร มีเวียดนามและพม่าอีกจำนวนหนึ่ง

15.2.3 กรมประชาสงเคราะห์และสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้ให้ความช่วยเหลือ โดยจัดที่พักชั่วคราวให้แก่เด็กกระหว่างรอการส่งกลับภูมิลำเนา พร้อมทั้งประสานงานกับองค์กร IOM ในการส่งเด็กเขมร เวียดนาม ลาว กลับภูมิลำเนา จำนวนทั้งสิ้น 229 คน สำหรับเด็กพม่ามีองค์กรเอกชนเช่นมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในประเทศพม่า

15.2.4 ประเทศไทย มีการจัดการเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎรให้แก่เด็กไว้เป็นระบบอย่างครอบคลุมแล้ว โดยกำหนดให้เด็กทุกคนได้รับการแจ้งการเกิดพร้อมกับการแจ้งชื่อและออกหลักฐานสูติบัตรใหม่ ไม่ว่าเด็กจะมีสัญชาติไทยหรือไม่

15.2.5 ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป ให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่เด็กต้องมีทะเบียนเกิดผ่านสื่อต่าง ๆ ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติให้บริการและอำนวยความสะดวก โดยปฏิบัติตามระเบียบหนังสือสั่งการต่าง ๆ

15.2.6 คำนึงการจดทะเบียนเด็กเกิด ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 และระเบียบสำนักงานทะเบียนกลางว่าด้วยการจดทะเบียนราษฎร พ.ศ.2535 ได้กำหนดระยะเวลาและขั้นตอนเกี่ยวกับการแจ้งการเกิดกรณีเด็กเกิดในบ้านและเด็กเกิดนอกบ้านของเด็กที่มีสัญชาติไทยและไม่มีสัญชาติไทย โดยกำหนดให้มีการแจ้งการเกิดต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่มีคนเกิดภายใน 15 วันนับแต่วันเกิด และนายทะเบียนอำเภอ/ท้องถิ่น ก็จะออกสูติบัตรให้ไว้เป็นหลักฐาน

15.2.7 ประเทศไทยได้พิจารณาสัญชาติแก่ผู้อพยพ โดยกรณีที่อยู่ขอพหุต้องการขอสัญชาติเป็นสัญชาติไทย กระทรวงมหาดไทยก็มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้สัญชาติแก่ผู้อพยพเป็นราย ๆ ไป ตามพระราชบัญญัติสัญชาติหรือผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งกำหนดว่าบุคคลที่สามารถขอโอนสัญชาติเป็นสัญชาติไทยได้ มีดังนี้ 1) บุครณวนอพยพ 2) บุครไทยถือ 3) บุครคิดใจรคอมมิวนิสต์มลาฮา 4) บุครคิดทหารจีนคณะชาติ และจีนฮ้ออพยพ 5) บุครผู้อพยพเรือสายไทยจากจังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา 6) บุครผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย และมติ ครม. เมื่อเดือนสิงหาคม 2543 ได้ระบุเพิ่มในการให้สัญชาติแก่บุตรของ (1) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า (2) เนปาลอพยพ (3) จีนฮ้ออิสระที่เกิดในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติต่อบุตรของผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายที่เกิดในประเทศไทย ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ออกหลักฐานรับรองการเกิดให้ และไม่ได้จำกัดสิทธิประโยชน์พื้นฐานที่พึงได้ในเรื่องการศึกษา สาธารณสุข การอนามัย และคุณภาพมาตรฐานในการดำรงชีวิต

15.3 ข้อคิดจากการทำงาน

15.3.1 ในปัจจุบันมีผู้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายจำนวนมาก ส่วนใหญ่ลักลอบเข้ามา ต้องอยู่อย่างหลบซ่อน ไม่มีที่อยู่ที่แน่นอน ทำให้ยากต่อการสำรวจ เป็นเหตุให้เด็กที่เกิดจากการเป็นบุตรของบุคคลเหล่านี้ ไม่ได้รับสิทธิเท่าที่ควร นอกจากนี้ ยังเป็นปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ

15.3.2 ประเทศไทยมีแนวชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นระยะทางยาวไกล แนวพรมแดนสามารถเข้าไปมาได้โดยง่าย

นโยบายด้านแรงงานเด็ก

รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาแรงงานเด็ก จึงได้มีการกำหนดนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาและคุ้มครองแรงงานเด็กไว้ในทุกระดับของบริหารประเทศอย่างชัดเจน และต่อเนื่อง ดังนี้

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดนโยบายแห่งรัฐให้ความสำคัญคุ้มครองแรงงานเด็กไว้ในมาตรา 86 ว่า

“รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะแรงงานเด็ก และเยาวชน หอจ้จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม”

(2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)

- เน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนากลุ่มผู้ด้อยโอกาสซึ่งรวมถึงเด็กและสตรี ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

(3) นโยบายรัฐบาล

รัฐบาลทุกชุดที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนที่จะจัดปัญหาแรงงานเด็ก เช่นที่นายกรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย ได้แถลงต่อรัฐบาลเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2540 ในส่วนที่เกี่ยวกับแรงงานเด็ก ดังนี้

- ปรับปรุงกฎหมายแรงงานตลอดจนกฎและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิผลเพื่อคุ้มครองผู้ใช้แรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิงให้ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีความปลอดภัยและมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี

(4) นโยบายกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม มีนโยบายจัดการใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี สร้างฐานสวัสดิการและความมั่นคงโดยมุ่งให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะแรงงานรับจ้างภาคเกษตร แรงงานที่มีรายได้ต่ำในเมือง แรงงานสตรีและเด็ก แรงงานไทยในต่างประเทศมีความมั่นคงในการทำงาน ได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม ตลอดทั้งได้รับการคุ้มครองในด้านความปลอดภัยและการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสม รวมทั้งได้รับการจัดสวัสดิการอย่างทั่วถึง ในส่วนของแรงงานเด็กจึงได้มีการทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก (พ.ศ. 2540 – 2544) เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในประเทศไทย จัดทำโดยกระทรวงแรงงานฯ ร่วมกับ ILO/ITPEC ได้รับความเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 กรกฎาคม 2540 แผนป้องกันและแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการไว้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านการป้องกันปัญหาแรงงานเด็ก เพื่อป้องกันการเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันสมควร ป้องกันปัญหาการใช้แรงงานเด็กอย่างไม่เป็นธรรม และเตรียมความพร้อมให้เด็กที่จำเป็นต้องเข้าสู่ตลาดแรงงาน

2. ด้านการคุ้มครองแรงงานและพัฒนาแรงงานเด็ก เพื่อขจัดการใช้แรงงานเด็กอย่างผิดกฎหมาย ให้ความคุ้มครองแรงงานเด็กอย่างทั่วถึง และพัฒนาให้แรงงานเด็กได้รับการพัฒนาทั้งในด้านสติปัญญาและทักษะในการทำงาน

3. ด้านการพัฒนากลไกการกำกับ และดำเนินนโยบายด้านแรงงานเด็ก เพื่อให้มีนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และมีความชัดเจนในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

(5) นโยบายกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้การคุ้มครองแก่แรงงานทั่วไป แรงงานหญิงและแรงงานเด็ก ให้ได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย รวมทั้งดำเนินการกับนายจ้างที่มีการจ้างงานโดยไม่เป็นธรรม ในส่วนของแรงงานเด็ก กรมฯ มีเป้าหมายที่จะให้การคุ้มครองเป็นพิเศษ ให้เหมาะสมกับเพศและวัย ในด้านการคุ้มครองจึงเป็นนโยบายที่จะให้การตรวจการใช้แรงงานเด็กอย่างทั่วถึง เพื่อไม่ให้มีการใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด การใช้แรงงานเด็กทำงานอันตรายและการใช้แรงงานเด็กโดยมีการกักขัง หน่วงเหนี่ยว ทารุณกรรม นอกจากนั้นกรมฯ ยังมีนโยบายป้องกันปัญหาแรงงานเด็กที่เดินทางไม่ให้เด็กเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันสมควร รวมทั้งดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาแรงงานเด็กที่เข้าสู่ตลาดแรงงานแล้วให้มีศักยภาพในการทำงานสูงขึ้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การกำหนดนโยบายในระดับประเทศแล้ว รัฐบาลได้แสดงเจตจำนงที่แน่วแน่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก โดยการปฏิบัติตามมาตรฐานระหว่างประเทศ เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและคุ้มครองเด็ก คือ

1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ขององค์การสหประชาชาติ
2. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบขององค์การสหประชาชาติ
3. อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ฉบับที่ 29 ว่าด้วยแรงงานบังคับ ซึ่งห้ามการใช้แรงงานบังคับที่รวมถึงแรงงานเด็กด้วย
4. อนุสัญญา ILO ฉบับที่ 123 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำที่อนุญาตให้ทำงานในเหมืองใต้ดิน กำหนดอายุขั้นต่ำในการจ้างแรงงานในเหมืองใต้ดิน ไม่น้อยกว่า 16 ปี

5. อนุสัญญา ILO ฉบับที่ 127 ว่าด้วยน้ำหนักสูงสุดที่อนุญาตให้คนงานคนหนึ่งแบกหามได้จะต้องกำหนดน้ำหนักสำหรับที่จะให้แรงงานอายุต่ำกว่า 18 ปี แบกหามได้
6. อนุสัญญา ILO ฉบับที่ 100 ว่าด้วยค่าจ้างที่เท่าเทียมกัน สำหรับการทำงานที่มีค่าเท่ากัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติระหว่างหญิงและชาย
7. ให้การรับรองปฏิญญาว่าด้วยหลักและสิทธิพื้นฐานในการทำงาน (Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work) ซึ่งมีการห้ามการใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี

ต่อมาในปี 2542 ประเทศไทยได้ให้การรับรองในที่ประชุมใหญ่ต่ออนุสัญญาระดับที่ 182 ว่าด้วยการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ซึ่งอนุสัญญาระดับนี้เป็นอนุสัญญาพื้นฐานหนึ่งในแปดฉบับที่องค์การแรงงานระหว่างประเทศมุ่งหวังให้ประเทศสมาชิกให้สัตยาบัน โดยในขณะนี้ประเทศไทยได้ดำเนินการเตรียมการในเรื่องนี้ และเป็นแนวโน้มสูงที่ประเทศไทยจะให้สัตยาบันอนุสัญญาระดับนี้ด้วย นอกจากนี้ประเทศไทยก็ได้มีการดำเนินการให้สอดคล้องกับอนุสัญญาระดับอื่น ๆ ที่มีไว้ให้สัตยาบันด้วย เช่น การออก พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ที่กำหนดอายุขั้นต่ำของการจ้างงาน เพิ่มจาก 13 ปี เป็น 15 ปี ตามอนุสัญญาระดับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำในการจ้างงานโดยที่ประเทศไทยยังมีไว้ให้สัตยาบันอนุสัญญาระดับนี้

16.2 กฎหมายและระเบียบปฏิบัติด้านแรงงานเด็ก

กฎหมายหลักในการคุ้มครองดูแลแรงงานเด็ก คือ พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งได้มีการปรับปรุงสาระสำคัญของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้แรงงานเด็กได้รับสิทธิประโยชน์และได้รับการคุ้มครองเพิ่มขึ้นหลายประการ นับว่าเป็นความก้าวหน้าครั้งสำคัญโดยเฉพาะประเด็นการปรับอายุขั้นต่ำในการจ้างงานจากอายุ 13 ปี เป็น 15 ปี และการห้ามนายจ้าง หัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงานล่องเลินทางเพศต่อลูกจ้างเด็กและลูกจ้างหญิง นอกจากนี้ยังมีการห้ามนายจ้างเรียกหรือรับเงินประกันใด ๆ จากลูกจ้างเด็ก นายจ้างจัดเวลาพักให้ลูกจ้างที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ให้มีเวลาพักมากกว่าผู้ใหญ่และให้มีสิทธิลาเข้าร่วมประชุมสัมนาอบรมโดยได้รับค่าจ้างปีละไม่เกิน 30 วัน

โดยหลักการทั่วไป พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ให้ความคุ้มครองแก่แรงงานทุกคนในเรื่องค่าจ้าง ค่าตอบแทนการทำงาน สวัสดิการและความปลอดภัยในการทำงาน และให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษเฉพาะเรื่องสำหรับแรงงานบางกลุ่ม เช่น กรณีแรงงานเด็กที่กฎหมายได้กำหนดในวัน เวลา ลักษณะงาน และสถานที่ที่ห้ามจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงาน ห้ามทำงานล่วงเวลา หรือทำงานในวันหยุด ห้ามทำงานในสถานที่ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย เช่น งานเกี่ยวกับสารเคมี งานปิ้งปิ้งโลหะ ห้ามทำงานในสถานที่ขางแห่ง เช่น โรงฆ่าสัตว์ หรือสถานที่เล่น

การพนัน หากนายจ้างฝ่าฝืนก็จะมีโทษตามกฎหมาย แล้วแต่กรณีความคิด เนื่องจากบทบัญญัติถึงโทษผู้ละเมิดกฎหมายได้แก้ไขจากเดิมที่กำหนดโทษไว้สถานเดียวมาเป็นกำหนดอัตราโทษตามความหนักเบาของความคิด เช่น หากนายจ้างฝ่าฝืนจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ทำงานจะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำและปรับ ซึ่งเป็นอัตราโทษที่หนักที่สุดในกฎหมายฉบับนี้

16.3 ผลการดำเนินการและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ

รัฐบาลตระหนักดีว่าปัญหาแรงงานเด็กเป็นปัญหาสังคมที่มีผลกระทบมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ขาดความสมดุล การแก้ไขปัญหานี้จึงต้องมีมาตรการที่เป็นระบบและครบวงจรตั้งแต่การรณรงค์ให้เด็กต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันสมควร สร้างโอกาสและทางเลือกในการศึกษาและการประกอบอาชีพแก่แรงงานเด็ก การป้องกันมิให้ถูกหลอกลวง จนถึงการคุ้มครองมิให้มีการใช้แรงงานเด็กอย่างไม่เป็นธรรม ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาให้แรงงานเด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การดำเนินการเน้นการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรนายจ้าง ลูกจ้าง นักวิชาการ และสื่อมวลชน ตลอดจนดึงเอาชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 – 2543 มีดังนี้

1. การป้องกันเด็กถูกหลอกลวงเข้าทำงานหรือใช้แรงงานเด็กอย่างไม่เป็นธรรม

- จัดทำแนวการสอนเรื่องแรงงานเด็ก จำนวน 50,000 เล่ม เพื่อให้กระทรวง

ศึกษาธิการนำไปเป็นแนวการสอนในสถานศึกษาทุกระดับ

- เผยแพร่แผ่นพับและโปสเตอร์แรงงานเด็ก จำนวน 389,553 ฉบับ
- จัดตั้งอาสาสมัครแรงงานประจำหมู่บ้าน จำนวน 69,866 คน
- จัดอบรมให้ความรู้เรื่องแรงงานเด็กแก่ผู้นำชุมชน จำนวน 56,222 คน
- ฝึกทักษะวิชาชีพเตรียมความพร้อมในการทำงานให้แก่เด็กที่เรียนจบชั้น ป.6 แล้ว

ไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 168,284 คน และกรมพัฒนาฝีมือแรงงานได้จัดทำโครงการชะลอการใช้แรงงาน (อายุ 13 – 15 ปี) ระหว่างปี 2539 – 2544 จำนวน 4,329 คน

- การพัฒนาศักยภาพฝีมือแรงงานก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน เร่งรัดพัฒนาฝีมือให้เด็กที่พ้นจากระดับการศึกษา ให้ได้รับการฝึกอบรมความรู้ทักษะในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าทำงานตามความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ ทั้งในเขตพื้นที่เมืองและภูมิภาค ให้กู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพและร่วมกับสถานประกอบการในการพัฒนาลูกจ้าง ซึ่งในส่วนของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ได้ดำเนินการให้เงินกู้ยืมให้แก่แรงงานที่กำลังเข้าสู่ระบบการจ้างงาน ถูกเลิกจ้างหรืออยู่ในระบบการจ้างงาน (อายุ 15 – 45 ปี) เป็นค่าฝึกอบรม ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมแรงงานและค่าใช้จ่ายในการครองชีพ

ระหว่างการฝึกอบรม ปี 2540 จำนวน 20,927 คน โดยก่อนชำระคืนเงินหลังฝึกอบรมแล้ว 3 เดือน (อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี) ๗๗ ซึ่งกรมพัฒนาฝีมือแรงงานได้ดำเนินโครงการฝึกเตรียมเข้าทำงาน (ในสถานที่) ระหว่างปี 2533 - 2543 จำนวนทั้งสิ้น 204,161 คน

2. คุ้มครองแรงงานเด็กให้ได้รับสิทธิประโยชน์ครอบคลุมตามกฎหมาย

- ออกพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยปรับปรุงเพื่อเดิมให้แรงงานเด็กได้รับการคุ้มครองและสิทธิประโยชน์เพิ่มขึ้น
- เร่งรัดตรวจสถานประกอบการที่มีการจ้างเด็กทำงาน จำนวนลูกจ้างที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ลงมาที่ผ่านการตรวจ จำนวน 61,980 คน
- ให้บริการรับแจ้งเรื่องการใช้แรงงานเด็กอย่างไม่เป็นธรรม จำนวนสถานประกอบการที่ผ่านการตรวจ 223 แห่ง มีเด็กเกี่ยวข้อง 553 คน เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538
- ให้บริการเยี่ยมลูกจ้างเด็กแทนพ่อแม่ผู้ปกครอง จำนวน 410 ราย เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538
- จัดทำโครงการตรวจคุ้มครองแรงงานหญิงและเด็กเพื่อสนับสนุนการส่งออก มีสถานประกอบการส่งออกที่ผ่านการตรวจและได้รับประกาศเกียรติคุณในการปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 296 แห่ง เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2542

3. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานเด็กในสถานประกอบการเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2538

- ส่งเสริมให้ลูกจ้างเด็กศึกษาต่อสายสามัญนอกโรงเรียน โดยให้เงินค่าอุปกรณ์การเรียน ภาคการศึกษาละ 250 บาท มีลูกจ้างเด็กที่ศึกษาต่อ จำนวน 11,361 คน
- ส่งเสริมให้ลูกจ้างเด็กฝึกอาชีพเพิ่มเติม โดยสนับสนุนเงินค่าอุปกรณ์การฝึกอาชีพ หลักสูตรละ 500 บาท มีลูกจ้างเด็กที่เข้ารับการฝึกอาชีพ จำนวน 2,259 คน
- จัดตรวจสุขภาพให้ลูกจ้างเด็กในสถานประกอบการ จำนวน 12,647 คน
- จัดทัศนศึกษาให้ลูกจ้างเด็กได้พักผ่อนหย่อนใจ จำนวน 7,988 คน
- จัดค่ายพักแรมแรงงานเด็กเพื่อให้เด็กได้รับความรู้ และการพักผ่อน จำนวน 12 ครั้ง จำนวนเด็ก 1,200 คน
- จัดงานฉลองวันเด็กแห่งชาติ 278 ครั้ง
- จัดตั้งศูนย์ความร่วมมือเพื่อการศึกษาแรงงานหญิงและเด็ก โดยกระทรวงแรงงานฯ ร่วมกับนายจ้างและกรรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดตั้งศูนย์ดังกล่าวขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ลูกจ้างหญิงและเด็กในสถานประกอบการนั้นได้ศึกษาค้นคว้านอกโรงเรียน เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2543 ขณะนี้เปิดไปแล้วจำนวน 4 ศูนย์ ใน 4 จังหวัด คือ จุฬารัตน สมุทรสาคร ปัตตานี และยะลา

- จัดทำโครงการฝึกอาชีพให้แก่แรงงานหญิงและเด็กที่ถูกเลิกจ้างจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ โดยได้รับเงินกู้จากธนาคารโลก (74.88 ล้านบาท) คำนับการในปี พ.ศ. 2542 - 2544 จำนวนผู้ที่ได้รับการฝึกอาชีพถึงขณะนี้ 6,826 คน

4. การดำเนินการเพื่อให้ประชากรวัยทำงาน ได้มีงานทำอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ได้เร่งรัดให้มีการดำเนินการจัดหางานอย่างเป็นระบบในการบรรจุงานให้กับผู้สำเร็จการศึกษาเพื่อลดความสูญเปล่าของช่วงระยะเวลาที่ต้องรอบรรจุ ปัจจุบันสามารถลดระยะเวลาการบรรจุของผู้มาสมัครงานเฉลี่ยจากเดิม มากกว่า 6 เดือน เหลือไม่ถึง 6 เดือน

16.4 ความร่วมมือระหว่างประเทศ

1. ประเทศไทยได้เข้าร่วมโครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการแก้ไขปัญหามรณงานเด็กขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO/IPEC) ในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งก่อให้เกิดความตื่นตัวในเรื่องแรงงานเด็กและได้รับความร่วมมือและสนับสนุนทั้งทางด้านวิชาการและการเงิน โดย ILO/IPEC ได้ให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรนายจ้าง สหภาพแรงงาน และนักวิชาการในการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามรณงานเด็กระดับตั้งแต่ปี 2536 - 2541 รวม 36 โครงการ รวมเงินช่วยเหลือประมาณ 17 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

- งานพัฒนานโยบายและแผน เช่น โครงการพัฒนาชุดการศึกษาอนุกรมสำหรับมรณงานเด็กในเมือง โครงการเสริมสร้างศักยภาพของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหามรณงานเด็ก

- งานฝึกอบรมและสร้างสถาบัน เช่น โครงการจัดสัมมนาแก่นายจ้างในการขจัดปัญหามรณงานเด็ก โครงการสหภาพแรงงานต่อต้านการเอาเปรียบแรงงานเด็ก

- งานบริการและให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย เช่น โครงการป้องกันมรณงานเด็กในอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปในจังหวัดเชียงใหม่ โครงการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจุกจุกไปสู่มรณงานบังคับ

- งานศึกษาวิจัยประเมินผล เช่น โครงการเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมกับลูกกรรมการก่อสร้าง โครงการติดตามค้นหามรณงานเด็กในอุตสาหกรรมขนาดเล็ก

1. ความร่วมมือกับองค์การ UNICEF ในการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตมรณงานเด็ก โดย UNICEF ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนทางวิชาการและด้านการเงินแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น ให้ความช่วยเหลือแก่กระทรวงแรงงานฯ ในการ

จัดทำโครงการพัฒนาระบบเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูลแรงงานเด็ก เพื่อจัดระบบข้อมูลแรงงานเด็กให้ทันสมัย ต่อเนื่อง เป็นระบบ เป็นโครงการที่คืบคานการในระหว่างปี พ.ศ. 2541 – 2542

16.5 เครือข่ายในการทำงานด้านแรงงานเด็ก

รัฐให้ความสนใจและเน้นความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับแรงงานเด็กไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรนายจ้างและองค์กรลูกจ้าง ตลอดจนชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากเล็งเห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแก้ไขปัญหาระบบแรงงานเด็ก หากมีการประสานงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ในการทำงานซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีความชำนาญพิเศษต่างกันไป เมื่อมารวมมือกันทำงานในลักษณะสหวิชาชีพก็จะทำให้การแก้ไขปัญหานั้นไปอย่างครบวงจร ซึ่งย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับแรงงานเด็ก

ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติมีดังนี้

1) ระดับนโยบาย คณะกรรมการคุ้มครองแรงงานเด็ก ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาระบบแรงงานเด็กระดับชาติ มีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรนายจ้าง องค์กรลูกจ้างและบุคคลผู้มีความชำนาญงานด้านแรงงานเด็กมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหานอกจากนั้นยังเป็นคณะอนุกรรมการและคณะทำงานต่าง ๆ ที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมแต่งตั้งขึ้นเพื่อติดตามผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การดำเนินการรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) ระดับปฏิบัติ ในการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาระบบแรงงานเด็กได้มีความพยายามรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้สังคมเกิดความตื่นตัวและรู้สึกว่าเป็นเรื่องของคนในสังคมมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและต้องร่วมมือกันสอดส่องดูแล แม้จะเบาแต่ให้เจ้าหน้าที่ทราบ ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งอาสาสมัครแรงงานประจำหมู่บ้านขึ้นทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งขณะนี้ มีจำนวน 69,866 คน อาสาสมัครเหล่านี้มาจากผู้นำในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ครู ผู้ปกครอง ที่ได้รับการอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาระบบแรงงานเด็กและมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กในชุมชนพาให้เข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีทิศทาง มีความพร้อมไม่ถูกหลอกลวง

นอกจากนั้น ยังให้มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรนายจ้างและสหภาพแรงงานให้เป็นเครือข่ายในการดูแลช่วยเหลือ ซึ่งเบาแต่ให้แรงงานเด็กได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมพัฒนาให้แรงงานเด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เครือข่ายความร่วมมือที่สร้างขึ้นนี้ มิใช่เฉพาะภายในประเทศเท่านั้น ยังมีหน่วยงานระหว่างประเทศด้านแรงงานเด็ก เช่น การร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศในโครงการระหว่างประเทศด้วยการแก้ไขปัญหาระบบแรงงานเด็ก (ILO/IPEC) องค์การยูนิเซฟ ตลอดจน

จนองค์กรเอกชนต่างประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง องค์กรเอกชนเป็นหน่วยงานที่นับว่ามีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาระงงานเด็ก องค์กรเอกชนที่มีบทบาทเข้มแข็งและร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการทำงาน เช่น มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก สภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชน และเครือข่ายแรงงานเด็กในเอเชีย (CWA) เป็นต้น

จากการติดตามคุ้มครองดูแลความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตลอดจนปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของลูกจ้างในสถานประกอบการ ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาสามารถควบคุมมิให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลให้ไทยถูกถอดออกจากประเทศที่ถูกจับตามองว่ามีการปฏิบัติต่อแรงงานเด็กอย่างไม่เป็นธรรม และได้รับการสนับสนุนให้เป็นตัวอย่างของประเทศที่มีการดำเนินการเพื่อคุ้มครองดูแลเด็ก

16.6 ข้อคิดจากการทำงาน

1) การดำเนินงานแก้ไขปัญหาระงงานเด็ก จำเป็นจะต้องมีความร่วมมือร่วมกันทำงานจากทุกฝ่ายในสังคมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรนายจ้างและลูกจ้าง นักวิชาการ สื่อมวลชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ครอบครัว และตัวเด็กเอง การแก้ไขปัญหาก็จะบรรลุผลสำเร็จ

2) การประสานงานอย่างเป็นระบบ ชัดเจนระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยมีแนวทางการประสานงานให้หน่วยปฏิบัตินำไปใช้เป็นคู่มือในการดำเนินงานจะสามารถลดการซ้ำซ้อน ช่วยประหยัดงบประมาณและเวลา เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

3) การแก้ไขปัญหาระงงานเด็กจะต้องดำเนินการในลักษณะครบวงจร คือ การป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหา โดยการให้ความรู้แก่พ่อแม่ ครู ผู้นำชุมชน และตัวเด็ก เพื่อจะได้ไม่ถูกหลอกลวง เยาวชนอาเปรียบ เด็กได้รับการฝึกทักษะอาชีพให้มีความพร้อมก่อนที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน เมื่อเด็กเข้าสู่ตลาดแรงงานก็จะได้รับการคุ้มครองดูแลให้ได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย ตลอดจนได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น ได้รับการศึกษาต่อสายสามัญและสายอาชีพ เพื่อสร้างโอกาสและทางเลือก

บทที่ 4

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนางานช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ในสังคม สามารถสรุปประเด็นสำคัญ อันเป็นการประมวลภาพรวมของการดำเนินงาน ช่วยเหลือ สงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ปี 2533 – 2543 ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

กลุ่มเด็กในสภาวะยากลำบากที่สมควรได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อให้ได้รับการพัฒนาตามสิทธิขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วยกลุ่มเด็กที่มีอาชวาระหว่างแรกเกิด

- 18 ปี ที่ประสบปัญหาจำแนกได้ทั้งสิ้น 16 กลุ่ม ได้แก่

- เด็กยากจนมาก
- เด็กถูกทอดทิ้ง
- เด็กกำพร้า
- บุตรผู้ต้องโทษ
- เด็กที่เป็นบุตรบุญธรรม
- เด็กในสถานพินิจ
- เด็กเร่ร่อน ขอดทาน
- เด็กถูกรกรรกรก่อสร้าง
- เด็กถูกทำร้ายทารุณ
- เด็กถูกกระทำทารุณทางเพศ
- เด็กที่ตกเป็นเหยื่อในธุรกิจบริการทางเพศ
- เด็กถูกค้าข้ามชาติ
- เด็กพิการ
- เด็กชนกลุ่มน้อยและเด็กในถิ่นทุรกันดาร
- เด็ก ไม่มีสัญชาติ
- แรงงานเด็ก

และสามารถจำแนกตามการดำเนินงานและมาตรการการให้ความช่วยเหลือแก่

เด็กไว้ ดังนี้

1. มาตรการทางกฎหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2538) มีการกำหนดเรื่องสิทธิ เสรีภาพและการคุ้มครองตามกฎหมาย รวมถึงสิทธิทางการเมือง การนับถือศาสนา การคุ้มครองจากการถูกล่วงโทษ การใช้แรงงาน เสรีภาพในการพูด เขียน การคุ้มครองทางสังคมและการประกันความเสมอภาคโดยมิได้ระบุแบ่งแยกเชื้อชาติ ศิพ ภาษา ศาสนา หรืออื่นใดทั้งสิ้น แม้มิได้ระบุถึงเด็กโดยตรง แต่ก็ครอบคลุมอยู่ในเนื้อหาสาระนี้ด้วย และสำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการคุ้มครองและพัฒนาเด็กไว้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีการระบุว่าเด็กเยาวชนและบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม สำหรับเด็กที่ไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาจากรัฐ

นอกจากนี้ยังระบุอีกด้วยว่ารัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงชาย เสริมสร้างและพัฒนาการความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชนสำหรับผู้พิการ ได้กำหนดให้มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่น ๆ ของรัฐ

1.2 ประมวลกฎหมายอาญา

มีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกดำเนินคดีไว้หลายประการ โดยจำแนกอายุต่ำสุดคือไม่เกิน 7 ปี หากกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดคั้งนั้น ไม่ต้องได้รับโทษ อายุเกินกว่า 7 ปี จนถึง 17 ปี หรือเกินกว่า 17 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี ศาลจะลดมาตราส่วนโทษหรือวางข้อกำหนดและเงื่อนไขต่าง ๆ ตามที่ศาลจะเห็นสมควร พ.ศ. 2540 มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาบัญชีที่ 14 เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศต่อเด็กที่บัญญัติไว้เดิมโดยเพิ่มโทษผู้เป็นรัฐระจิดหาต่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เด็กชายหรือหญิงอายุเกิน 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี ให้สูงขึ้นทั้งโทษปรับและจำคุกและหากกระทำแก่เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกและปรับสูงยิ่งขึ้น หากมีการใช้อุบายหลอกลวง ขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้าย ไร้อำนาจครอบงำผิดครองธรรม หรือข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด ต่อเด็กอายุเกิน 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี ก็มีโทษสูงขึ้นต่างกันตามลำดับ และยิ่งรุนแรงขึ้นถ้ากระทำแก่เด็กไม่เกิน 15 ปี ด้วยเช่นกัน

อนึ่ง ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนกันยายน 2543 มุ่งคุ้มครองและป้องกันเด็กมิให้ตกเป็นเหยื่อจำของ โดยต้องมีการบันทึกภาพและเสียงคำให้การเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายหรือเป็นพยานหรือผู้กระทำผิด โดยมีสหวิชาชีพ อาทิ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา รวมถึงแพทย์

(ถ้าจำเป็น) เพื่อนำไปแสดงต่อศาลเพื่อป้องกันการกระทำทารุณต่อเด็กซ้ำซ้อน อันเป็นแนวทางใหม่ซึ่งประเทศไทยยังไม่เคยดำเนินการมาก่อน

1.3 ความพยายามผลักดันกฎหมายในการสงเคราะห์ คู่หมั้นของสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก

ประเทศไทยมีการใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์ คู่หมั้น และส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและสถานสงเคราะห์เด็กเอกชนไว้ ในประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 พ.ศ. 2515 และส่งเสริมความประพฤตินักเรียนความประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 พ.ศ. 2515 ปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะรวมกฎหมาย 2 ฉบับเข้าด้วยกันเพื่อให้มีเนื้อหาสาระและความชัดเจนครอบคลุมในเรื่องการสงเคราะห์และการคุ้มครองสวัสดิภาพรวมถึงการส่งเสริมความประพฤติเด็กให้มากยิ่งขึ้น โดยมีกองทุนสนับสนุนและกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปจนถึงระดับท้องถิ่น

1.4 กฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกัน การค้าหญิงและเด็ก การใช้เด็กเป็นเหยื่อในธุรกิจทางเพศและการค้าเด็กข้ามชาติ

มีการแก้ไขพระราชบัญญัติปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 สำเร็จเป็นพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 โดยมุ่งให้ความคุ้มครองหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อธุรกิจทางเพศ โดยเพิ่มโทษบุคคลที่กระทำผิด ได้แก่ ผู้โฆษณาชักชวน ผู้เป็นธุระจัดหา ผู้หน่วงเหนี่ยวกักขัง เจ้าของสถานบริการและผู้ปกครองที่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจให้กระทำความผิด รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่ซื้อบริการจากเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี และให้มีคณะกรรมการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ และกำหนดให้องค์กรเอกชนสามารถจัดตั้งสถานแรกรับหรือสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพได้

แก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการค้าหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. 2471 เป็นพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 มุ่งคุ้มครองเด็กชายและหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจตราสอดส่องเพื่อช่วยเหลือ เพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงและให้อำนาจศาลในการสืบพยานในทันทีที่ได้รับคำร้องขอ แม้จะยังไม่ได้ตัวผู้ต้องหา ผู้ตกเป็นเหยื่อจะได้อาศัยอยู่ในที่พักพิงเป็นการชั่วคราว ได้รับการสงเคราะห์ ฟืนฟู ร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการฝึกอาชีพและได้รับความช่วยเหลือให้เดินทางกลับภูมิลำเนาเดิม ซึ่ง พ.ร.บ. นี้ครอบคลุมถึงการค้าหญิงและเด็กข้ามชาติด้วย

1.5 พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2533

มุ่งให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กให้สามารถมีครอบครัวทดแทนที่ถาวรในกรณีที่เป็นเด็กกำพร้า หรือเด็กที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวของตน และเพื่อเป็นการป้องกันการซื้อขายเด็ก เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ทั้งด้านสถานภาพบุคคลตามมาตรา 1587 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งต้องได้รับการตรวจสอบคุณสมบัติและความเหมาะสมจากพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งมีการทดลองเลี้ยงดูเด็กตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (วันแต่กรณีที่ได้รับขออนุญาตทดลองเลี้ยงดูตามกฎหมาย) และเจ้าหน้าที่จะติดตามผลการเลี้ยงดูโดยตลอด หากมีผลการเลี้ยงดูที่ดีก็จะได้รับการอนุมัติให้จดทะเบียนรับเป็นบุตรบุญธรรมต่อไป รวมถึงการดำเนินการบุตรบุญธรรมต่างประเทศด้วย

1.6 กฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็ก

มีการปรับปรุงกฎหมายด้านการคุ้มครองแรงงานเด็กซึ่งเดิมใช้ในรูปประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 103 พ.ศ. 2515 เป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพื่อให้แรงงานเด็กได้รับสิทธิประโยชน์และการคุ้มครองมากขึ้นที่สำคัญได้แก่ การปรับอายุขั้นต่ำที่อนุญาตให้เด็กทำงานได้จาก 13 ปี เป็น 15 ปี ตามมาตรฐานสากล นอกจากนี้ยังห้ามมิให้นายจ้างหรือหัวหน้างาน หรือผู้ควบคุมงาน กระทำการล่วงเกินทางเพศต่อลูกจ้างหญิงหรือเด็ก ห้ามหัวหน้างาน ห้ามนายจ้างเรียกหรือรับเงินประกันใด ๆ จากลูกจ้างเด็ก การจัดเวลาพักให้ลูกจ้างเด็กเป็นกรณีพิเศษ การลาเข้าประชุมสัมมนา อบรม เพิ่มทักษะโดยได้รับค่าจ้างปีละไม่เกิน 30 วัน และมีการแก้ไขบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายให้สูงขึ้น มีทั้งโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำและปรับ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาระหว่างเด็ก (พ.ศ. 2540 - 2544) จัดโดยกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และ ILO / IPEC โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมด้วย มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาระหว่างเด็ก โดยมีมาตรการที่ครบวงจรตั้งแต่การป้องกัน การคุ้มครอง และการส่งเสริมพัฒนา และเน้นการประสานงานอย่างเป็นระบบในระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

1.7 มาตรฐานสากล

ประเทศไทยได้ปฏิบัติตามมาตรฐานระหว่างประเทศ โดยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ฉบับที่ 29 และฉบับที่ 105 ว่าด้วยแรงงานบังคับ ฉบับที่ 100 ว่าด้วยค่าจ้างที่เท่าเทียมกันสำหรับงานที่มีค่าเท่ากัน และให้การรับรองปฏิญญาเดอฮัลท์และสิทธิพื้นฐานในการทำงาน ฯลฯ ล่าสุดในปลายปี ค.ศ.

2000 ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 182 ว่าด้วยรูปแบบการใช้แรงงานเด็กที่เลวร้าย (WORST FORMS OF CHILD LABOUR) ส่งผลให้ไทยเป็นประเทศอันดับต้น ๆ ของเอเชียที่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาสำคัญฉบับนี้

1.8 พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534

ได้มีพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 ให้คนพิการได้รับการคุ้มครอง สงเคราะห์ ฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งทางการแพทย์ การศึกษา สังคม การฝึกอาชีพ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวก มีการพิทักษ์สิทธิประโยชน์แก่คนพิการ โดยกำหนดให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คน ต้องรับคนพิการเข้าทำงานอย่างน้อย 1 คน หากไม่ปฏิบัติตามสถานประกอบการนั้น ๆ ต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ร.บ. ดังกล่าวมีการสงเคราะห์และฟื้นฟูพัฒนาคนพิการอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น มีการส่งเสริมให้ครอบครัวในชุมชนเลี้ยงดูเด็กพิการให้อยู่ในสังคม นอกจากนี้ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้เด็กพิการทุกคนต้องได้รับการศึกษา และมีแผนพัฒนาการศึกษาพิเศษ ซึ่งอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) เน้นให้มีศูนย์บริการทางการศึกษาให้ครบทุกจังหวัด และมีแผนพัฒนาการจัดเรียนร่วม จัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับจังหวัดและขยายการศึกษาสู่ภูมิภาคและชุมชนมากขึ้น

1.9 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 – 2537) ได้เริ่มให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยเน้นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยการศึกษาภาคบังคับ ขยายโอกาสการศึกษาโดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสในชนบทห่างไกลและในชุมชนแออัด การพัฒนาทักษะฝีมือ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายแก่แรงงานหญิง และเด็กเพิ่มสิทธิแก่แรงงานหญิงในการลาคลอดและเลี้ยงดูบุตรรวมถึงการพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรม สังคมและการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวและชุมชน แต่อย่างไรก็ตามในภาพรวมของแผนนี้ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่มุ่งไปสู่วิสัยทัศน์ “ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมมีสมรรถภาพ เสรีภาพ ยุติธรรม และมีการพัฒนาที่สมดุลย์บนพื้นฐานของความเป็นไทย” และให้ความสำคัญกับงานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ด้านการพัฒนาประชากรกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยการพัฒนากลุ่มเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบากเด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ ถูกประทุษร้ายทารุณ รวมทั้งถูกเลือกปฏิบัติและมีอคติทางเพศ คนพิการ ผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้ต้องขัง และกลุ่มคนไทยต่างวัฒนธรรม (ชนกลุ่มน้อย) ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมศักดิ์ศรี สำหรับแนวโน้มของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่

9 ยังคงเชื่อมโยงแผนฯ 8 คือ การพัฒนาคน ยกระดับคุณภาพชีวิต คุณค่าวัฒนธรรมไทย แก้ไข ปัญหาความยากจน การเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งและการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการสู่ภาคเอกชนและองค์กรท้องถิ่นมากขึ้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางสังคม ซึ่งเป็นกรให้ความสำคัญกับงานพัฒนาสังคมมากกว่าที่ผ่านมา

1.10 ยุทธศาสตร์ในการสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน

องค์กรภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนโดยการสงเคราะห์ครอบครัว สงเคราะห์เด็กภายในครอบครัว ทั้งด้านการครองชีพ เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น ทุนและกองทุนเพื่อการศึกษา กองทุนเพื่อการประกอบอาชีพ การให้คำปรึกษาแนะนำ รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนในระดับหมู่บ้านรวมตัวกันเป็นองค์กรประชาชนภายใต้ชื่อว่า “ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน” มีกรรมการและอาสาสมัครในทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ทั้งนี้โดยรัฐและเอกชนได้สนับสนุนเรื่องเงินอุดหนุน องค์ความรู้ของผู้นำชุมชนและบุคลากรที่เข้าไปช่วยเสริมสร้างศักยภาพและข้อมูลระดับชุมชน

1.11 ปฏิญญาระดับโลกว่าด้วยความปลอดภัยของเด็ก การปกป้อง และการพัฒนาเด็ก

ในส่วนของเด็กในภาวะยากลำบากตามปฏิญญาระดับโลก ได้มีพันธะผูกพันว่าจะดำเนินการเพื่อบรรเทาทุกข์เด็กจำนวนหลายล้านคนที่มีชีวิตอยู่ในสภาวะลำบากเป็นพิเศษ ได้แก่ เด็กที่ได้รับเคราะห์จากนโยบายแบ่งแยกผิวและการยึดครองโดยต่างชาติ เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กที่เป็นบุตรแรงงานพลัดถิ่น เด็กที่เป็นผู้พลัดถิ่น หรือเด็กที่ได้รับเคราะห์จากภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือภัยพิบัติที่มนุษย์เป็นผู้กระทำขึ้น เด็กพิการ เด็กที่ถูกฮาร์ตเอาเปรียบ เด็กที่ค้อยโอกาสทางสังคมหรือเด็กที่ถูกแสวงประโยชน์ เด็กที่เป็นผู้ลี้ภัยจะต้องได้รับการช่วยเหลือให้มีโอกาสไปตั้งรากฐานใหม่ของชีวิต เราจะดำเนินการเพื่อปกป้องเป็นพิเศษแก่เด็กที่ทำงานและจะดำเนินการเพื่อยกเลิกการใช้แรงงานเด็กที่ผิดกฎหมาย เราจะดำเนินการอย่างดีที่สุด เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กจะไม่ตกเป็นเหยื่อของฮาสพิค และประเทศไทยได้จัดทำปฏิญญาเพื่อเด็ก (ไทย) ปี 2534 ในส่วนของเด็กในภาวะยากลำบากเพื่อให้สอดคล้องกับปฏิญญาโลก ในการกำหนดปฏิญญาเพื่อเด็กนี้ได้คำนึงถึงความต้องการพื้นฐานของเด็กเป็นสำคัญ เด็กทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กที่ค้อยโอกาสในลักษณะใดก็ตาม เช่น เด็กพิการ เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทารุณกรรม เด็กที่ถูกใช้แรงงานอย่างผิดกฎหมาย และโสเภณีเด็ก เป็นต้น จะต้องได้รับการพัฒนาตามหลักการดังกล่าวข้างต้น

2. สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวและส่งผลกระทบต่อเด็ก

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาจากการมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรมส่งผลให้มีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน การกระจุกตัวของรายได้ที่ไม่เป็นธรรม การแสวงประโยชน์จากนายทุน ศตวรรษที่ 21 มีบทบาทสถานภาพเพื่อเสริมรายได้ให้ครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวและปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา เช่น ชุมชนแออัด อาชญากรรม ยาเสพติด การค้าบริการทางเพศ ปัญหาความยากจนยิ่งเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการทอดทิ้งเด็กด้วยเหตุของความยากจนของบิดามารดา หรือเด็กอพยพติดตามบิดามารดาเข้าทำงานในเมืองทำให้ไม่มีโอกาสศึกษาหรืออยู่ในโรงเรียนนานเท่าที่ควร เด็กถูกทำร้ายทารุณและเป็นที่รองรับอารมณ์ของผู้ใหญ่ ถูกกระทำทารุณทางเพศ ถูกชักจูงให้กระทำความผิดกฎหมาย อาทิ ตกเป็นเหยื่อในธุรกิจบริการทางเพศ ถูกค้าข้ามชาติ เด็กจำนวนมากอาจต้องทำงานตั้งแต่ยังน้อยด้วยเหตุผลของความยากจน ทั้งโดยสมัครใจและไม่สมัครใจ

จากการสำรวจข้อมูลสวัสดิการสังคมระดับครัวเรือนทั่วประเทศปี 2542 กรมประชาสงเคราะห์พบว่ามีเด็กในครอบครัวยากจนมากอายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 3,950,000 คน เด็กที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา จำนวน 147,200 คน เด็กกำพร้า จำนวน 37,524 คน และสถาบันวิจัยประชากร มหาวิทยาลัยมหิดลก็สำรวจด้วยพบว่าปี 2543 มีเด็กกำพร้าที่บิดามารดาเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์เพิ่มสูงขึ้น สำหรับเด็กเร่ร่อนขอทาน แผนงานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 คาดประมาณว่าในปี 2539 มีจำนวน 14,254 คน และในปี 2540 กรมประชาสงเคราะห์สำรวจเด็กเร่ร่อนขอทานเฉพาะที่พบ ณ ห้องถนนทั่วประเทศ จำนวน 1,446 คน เมื่อวิเคราะห์กรณีการจัดชุดสำรวจ ระหว่างปี 2538-2542 เฉพาะในกรุงเทพมหานครพบว่าสัดส่วนเด็กเร่ร่อนขอทานชาวไทย มีจำนวนเพียง 348 คน ในขณะที่เด็กเร่ร่อนขอทานต่างชาตินั้นมีจำนวนถึง 1,888 คน ส่วนข้อมูลโครงการสวัสดิการสังคมระดับครัวเรือนทั่วประเทศปี 2542 ของกรมประชาสงเคราะห์ พบว่ามีจำนวนเด็กที่เคยหนีออกจากบ้านทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 32,981 คน แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเด็กเหล่านั้นจะเป็นเด็กเร่ร่อนทั้งหมด กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการสำรวจปี 2537 ในเขตกรุงเทพมหานครพบว่ามียุวกกรมการก่อสร้าง อายุ 3-17 ปี จำนวน 23,684 คน ในขณะที่ปี 2539 กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้สำรวจพบว่ามียุวกกรมการก่อสร้างทั่วประเทศ อายุ 2-6 ปี จำนวน 12,400 คน ในเรื่องความรุนแรงในครอบครัวเท่าที่พบมีเด็กถูกทำร้ายทารุณ พบว่าเป็นเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 6 ปี มากที่สุด และเด็กถูก

กระทำทารุณทางเพศพบในกลุ่มอายุ 11 – 15 ปี มากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลของเด็กทั้ง 2 กลุ่ม มักไม่ค่อยเปิดเผย เด็กที่ตกเป็นเหยื่อในธุรกิจบริการทางเพศ มีผู้ให้บริการ ปี 2542 จำนวน 69,139 คน คาดประมาณว่าเป็นเด็กไม่เกินร้อยละ 20 หรือประมาณ 13,800 คน (กรมควบคุมโรคติดต่อ) และจากตัวเลขดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยถูกมองจากนานาประเทศว่าเป็นแหล่งรวมของปัญหาการค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ใน 3 สถานะ คือ ประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทาง ส่วนชนกลุ่มน้อยที่ยังมิได้อธิปไตยชาติไทยและเด็กไม่มีสัญชาติ กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำทะเบียนราษฎรว่ามีชนกลุ่มน้อยในอินทรีกันดาร 18 กลุ่ม จำนวน 543,557 คน และสำหรับคนพิการอายุต่ำกว่า 19 ปี กรมประชาสงเคราะห์ได้มีการสำรวจปี 2537 – 2543 พบว่ามีการจดทะเบียนคนพิการแล้วจำนวน 214,920 คน ส่วนแรงงานเด็กอายุ 15 – 17 ปี สำนักงานประกันสังคมได้สำรวจพบว่า มีจำนวนลดลงจาก 230,000 คน ในปี 2541 เป็น 55,000 คน ในปี 2543 ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มลดลง

ผลการดำเนินการช่วยเหลือ

การดำเนินการช่วยเหลือเด็กยากจน เด็กกำพร้าเด็กถูกทอดทิ้ง และเด็กถูกกรรมกรก่อสร้าง โดยองค์การภาครัฐและเอกชน ปี 2533 – 2537 ให้การสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน จำนวน 1,046,571 คน ให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์มากกว่า 120,000 ราย ให้ทุนการศึกษาเด็กยากจน โดยองค์การภาครัฐขององค์กรเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 60,772 คน นอกจากนี้ยังมีองค์กรกุศลต่างๆ ช่วยด้านทุนการศึกษาเด็กอีกมากจนไม่สามารถประมาณจำนวนได้ สำหรับการส่งเสริมให้้องค์กรภาครัฐและเอกชนจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยมี จำนวน 13,522 แห่ง ให้บริการเด็กจำนวนไม่น้อยกว่า 628,484 คน ทั้งยังมีการจัดหลักสูตรพัฒนาผู้ดูแลเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว โดยจัดโครงการสายสัมพันธ์ครอบครัวให้แก่มารดาคนอกสมรสเพื่อป้องกันการทอดทิ้งเด็ก จำนวน 5,000 คน จัดหาครอบครัวบุญธรรมให้แก่เด็กกำพร้าโดยองค์การภาครัฐและเอกชน เป็นครอบครัวชาวไทย จำนวน 31,058 คน และครอบครัวชาวต่างประเทศ จำนวน 4,771 คน จัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ให้แก่เด็กจำนวน 5,281 คน

การดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน ขอนาน ได้มีการจัดชุดสำรวจและโครงการครูข้างถนนสำรวจและให้บริการแนะแนวปัญหาเด็กและครอบครัว ประมาณ 5,000 ราย บริการรับเด็กเข้าอุปการะชั่วคราวในรูปแบบของบ้านเปิด (Open Home) จำนวน 12 แห่ง ช่วยเหลือเด็กจำนวนประมาณปีละ 4,000 คน มีสถานแรกรับเด็กและสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก รวม 4 แห่ง ดำเนินการเป็นเครือข่ายร่วมกับภาคเอกชน 15 องค์กร ช่วยเหลือเด็กปีละประมาณ 4,000 คน สำนักงานกรุงเทพมหานครได้เปิดศูนย์สร้างโอกาสเด็กเร่ร่อน แบบเข้าไปยื่นกลับ

1 แห่ง และจะขยายโครงการอีก 5 แห่ง สำหรับการช่วยเหลือบุตรผู้ต้องโทษ กรมราชทัณฑ์ได้ช่วยเหลือในปี 2542 จำนวน 1,364 คน และเคยส่งเด็กที่อายุเกินกว่า 1 ปี ให้กรมประชาสงเคราะห์เลี้ยงดูประมาณ 600 คน

การช่วยเหลือเด็กถูกทำร้ายทารุณ องค์การภาครัฐและเอกชน 25 องค์กร 35 หน่วยงาน ช่วยเหลือเด็กถูกกระทำทารุณ ในระหว่างปี 2533 - 2537 จำนวน 1,919 คน ช่วยเหลือเด็กถูกกระทำทารุณทางเพศ จำนวน 6,970 คน มีบริการศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ของภาครัฐและเอกชน จำนวนมากกว่า 22 แห่ง บ้านพักบำบัดฟื้นฟูเด็กทั้งของรัฐและเอกชนไม่น้อยกว่า 16 แห่ง สืบเนื่องจากการช่วยเหลือเด็กถูกทำร้ายทารุณทางกาย ทางจิตและทางเพศ แล้วพบว่ามีการสัมภาษณ์หรือสอบสวนซึ่งทำให้เด็กได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ ในชั้นนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาชั้นพนักงานสอบสวนชั้นอัยการและศาลหลายครั้งจนเกิดการแก้ไขกฎหมายเป็น พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 นับเป็นการทำงานแบบสหวิชาชีพ ซึ่งมีการจัดอบรมนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาเพื่อเข้าไปมีบทบาทคุ้มครองเด็ก มีผู้ผ่านการอบรมแล้ว 350 คน ส่วนเด็กที่ตกเป็นเหยื่อในธุรกิจทางเพศได้มีการช่วยเหลือหญิงและเด็กตาม พ.ร.บ. ปราบการค้าประเวณี ปี 2503 โดยกรมประชาสงเคราะห์ช่วยเหลือในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ จำนวน 1,947 คน ผิดอาชีพเยาวชนสตรีชนบทกลุ่มเสี่ยง ถูกเลิกจ้าง จำนวน 59,968 คน องค์การเอกชนช่วยเหลือปีละประมาณ 500 คน กรมประชาสงเคราะห์ณรงค์ให้ความรู้เยาวชนสตรีกลุ่มเสี่ยงทั่วประเทศ จำนวน 500,000 คน ปี 2539 - 2543 รวมกลุ่มประกอบอาชีพสตรีในท้องถิ่นและให้กู้ยืมเงินหมุนเวียนส่งเสริมอาชีพสตรีรายละ 15,000 บาท โดยผ่อนชำระภายใน 5 ปี ไม่เสียดอกเบี้ยจำนวน 512 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 11,196 คน

ประเทศไทยได้จัดตั้งสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการโครงการต่อต้านการค้าหญิงและเด็กในระดับอนุภูมิภาคกลุ่มตุ่มแม่น้ำโขง เมื่อปี 2541 ภายใต้อาณัติของหน่วยงานสหประชาชาติ องค์การระหว่างประเทศ องค์การภาครัฐและเอกชนภายในประเทศ ได้ดำเนินการช่วยเหลือเด็กและสตรี ในปี 2543 จำนวน 229 คน สำหรับเด็กไม่มีสัญชาติหรือไม่ปรากฏสัญชาติ ประเทศไทยได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือโดยให้เข้ารับการศึกษาภาคบังคับ ดำเนินการจัดทะเบียนเด็กเกิดตาม พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พิจารณาเรื่องสัญชาติแก่ผู้อพยพ จัดที่พักพิงชั่วคราวและส่งกลับภูมิลำเนา ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยซึ่งมีจำนวน 18 กลุ่ม ได้มีการช่วยเหลือด้านการจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัว ให้สัญชาติแก่ชาวเขามากกว่าร้อยละ 70 จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปี 2535 - 2543 จำนวน 956 แห่ง ให้บริการเด็ก 27,714 คน จัดตั้งโรงเรียนชั่วคราว จำนวน 410 แห่ง ให้บริการแก่เด็กนักเรียน จำนวน 11,394 คน

การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กพิการ โดยเฉพาะทะเบียนเด็กพิการทั่วประเทศ ปี 2538 - 2543 จำนวน 30,184 คน รัฐเริ่มมีการให้เบี้ยยังชีพเด็กพิการ รายละ 500 บาท ปี 2543 จำนวน 4,875 คน สนับสนุนการศึกษาแก่เด็กพิการ อายุ 3 - 17 ปี ในปี 2540 จำนวนร้อยละ 22.66 % (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ) จัดบริการให้การอุปการะเด็กพิการ ในสถานสงเคราะห์ ปี 2539 - 2543 จำนวน 10,577 คน และได้จัดการศึกษาให้ จำนวน 2,817 คน

ด้านแรงงานเด็กได้มีการป้องกันปัญหาโดยศึกษาทฤษฎีวิชาชีพให้แก่เด็กที่จบชั้น ป.6 แล้วไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 168,284 คน จัดอบรมให้ความรู้เรื่องแรงงานเด็กแก่ผู้นำชุมชน จำนวน 56,222 คน จัดอาสาสมัครแรงงานประจำหมู่บ้าน จำนวน 69,866 คน มีการคุ้มครองแรงงานเด็ก ให้ได้รับสิทธิประโยชน์ครบถ้วนตามกฎหมาย โดยตรวจสอบสถานประกอบการที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่ผ่านการตรวจ จำนวน 61,980 คน รับแจ้งเรื่องใช้แรงงานเด็กไม่เป็นธรรม จำนวนสถานประกอบการ 223 แห่ง ช่วยเหลือเด็ก จำนวน 553 คน เริ่มตั้งแต่ปี 2538 มีการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานเด็ก ส่งเสริมการศึกษาออกโรงเรียน 11,361 คน ส่งเสริมให้ลูกจ้างฝึกอาชีพเพิ่มเติม จำนวน 2,259 คน จัดโครงการฝึกอาชีพแรงงานหญิงและเด็กถูกเลิกจ้างจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำนวน 6,826 คน มีโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศกับ ILO/IPEC จำนวน 36 โครงการ จำนวนเงิน 17 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีเครือข่ายในการทำงานด้านแรงงานเด็กทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนางานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน

1. ขังขาดการกระตุ้นและจัดสรรทุนการและการมีส่วนร่วมของเด็กในชุมชนและสังคมที่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของเด็ก รวมทั้งครอบครัวยังขาดความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร การวางแผนครอบครัวส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงในครอบครัวก่อให้เกิดการละเมิดและทำร้ายทารุณเด็กมากขึ้น

2. มาตรการทางกฎหมายยังไม่ครอบคลุมและทันต่อเหตุการณ์ จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง รัฐและสังคมยังให้ความสำคัญน้อยกว่าเด็ก ค้อยโอกาสในด้านโอกาสทางการศึกษา อาชีพ การยอมรับ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กพิการ

3. องค์กรยังขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบในเรื่องข้อมูล การประสานงานระบบการส่งต่อ การพัฒนาองค์ความรู้แก่บุคลากร

4. ขาดการจําแนกนิยามความหมายและประเภทความรุนแรงของปัญหาเด็ก
ด้อยโอกาสไว้อย่างชัดเจนและเป็นแนวทางเดียวกัน
5. ยังขาดการเตรียมความพร้อมครอบครัวทศมทนชาวไทยก่อนการรับเด็กไว้ใน
ความอุปการะ
6. ขนกลุ่มน้อยยังได้รับบริการไม่ทั่วถึง เนื่องจากสภาพปัญหาพื้นที่ ภาษา
วัฒนธรรม
7. การคํานึงงานที่ผ่านมายัง ไม่นั่นการแก้ไขปัญหาคและการพัฒนาที่ยั่งยืน และ
ยังไม่ได้เสริมสร้างคามเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวและชุมชนอย่างจริงจิงเป็นรูปธรรม

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนางานช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในสังคมไทย เป็นการศึกษาเพื่อรวบรวมสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในสังคมไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2533 - 2543 จากผลการดำเนินงานขององค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินงานในภาพรวม เพื่อแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์การให้ความช่วยเหลือ พัฒนาการลดจนปัญหาที่พบก่อนวิเคราะห์ในภาพรวมและใช้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนางานช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในสังคมไทยที่เหมาะสม ครอบคลุม ทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค และสามารถเชื่อมโยงการประสานงานกับองค์กรหรือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาได้พยายามศึกษาและรวบรวมผลการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนการขอข้อมูลเพิ่มเติมทางโทรศัพท์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นของการศึกษาให้ได้มากที่สุด รวมทั้งเป็นข้อมูลภาพรวมของการดำเนินงานแก่กลุ่มเด็กในสถานะยากลำบากที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานการจัดทำฐานข้อมูลและการประสานงานต่อไปในอนาคต รวมทั้งการประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงานอีกทางหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษาได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ดังนี้

1. จากสภาพการณ์ของปัญหา พบว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนทำให้เด็กและเยาวชนตกอยู่ในสถานะยากลำบากนั้น นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และไม่สามารถประมาณการณได้ว่าในแต่ละปีจะเกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ทั้งเด็กถูกทอดทิ้ง เด็กยากจน เด็กกำพร้า เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เด็กถูกทำร้ายทารุณกรรม เด็กติดยาเสพติด ฯลฯ จำนวนที่แน่นอนเมื่อเทียบกับอัตราส่วนของประชากรวัยเด็ก อายุแรกเกิด - 18 ปี ดังนั้นสถิติของปัญหาเหล่านี้ ซึ่งรวบรวมได้จากผลการดำเนินงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก จากองค์กรภาครัฐและเอกชน จำนวนประมาณ 35 หน่วยงานย่อย จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสถานการณ์ปัญหาจริงที่เกิดขึ้นเท่านั้น และส่วนใหญ่ยังมีการจัดเก็บไม่เป็นระบบและยังไม่ครอบคลุมการดำเนินงานด้านการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนา รวมถึงยังมีปัญหาการจําแนกและการให้นิยามของกลุ่มเด็กในสถานะยากลำบากที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนากระบวนการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ให้มีความทันสมัย และเป็นปัจจุบันให้มากขึ้น

2. ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาก พบว่า ในส่วนของการแก้ไขปัญหาก็มีความพยายามในการส่งเสริมบทบาทของสาขาวิชาสหวิทยาการในการดำเนินการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน แต่ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนให้ครอบครัวและ ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหา ประกอบกับสถาบันสังคมอื่น ๆ ยังขาดการให้ความสำคัญต่อกรณีมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รัฐจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนตระหนักถึงคุณค่า และการพัฒนาเด็ก โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว และชุมชน ทั้งการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ข้อมูลข่าวสาร สร้างความตระหนักและ ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขอย่างเป็นบูรณาการ ทั้งในลักษณะเครือข่ายและการระดมทุนทางสังคม

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในสังคมไทย เช่น การปฏิบัติงานช่วยเหลือของนักวิชาชีพต่าง ๆ ยังเป็นไปในลักษณะของการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และเป็นแบบแยกส่วนต่างคนต่างทำ อันเป็นการทำงานในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก ถือว่าเป็นการสังคมสงเคราะห์เฉพาะหน้าในภาวะวิกฤตมากกว่าการดำเนินการทางสังคมสงเคราะห์ในระยะยาวทั้งการบำบัดฟื้นฟู และพัฒนา ให้เด็กและเยาวชนในสภาวะยากลำบาก สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม พบว่า ในการดำเนินงานนั้นได้มีการประยุกต์ศาสตร์ความรู้วิชากรรมวิธีใหม่ มาช่วยในการให้ความช่วยเหลือมากขึ้น มีการรวมกลุ่มเครือข่ายในการทำงาน ตลอดจนมีความพยายามในการจัดตั้งศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ดังปรากฏในวิสัยทัศน์ของกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น เพื่อให้ได้รับการเลี้ยงดู คุ้มครอง และพัฒนาทุกด้านตามมาตรฐานสากล โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในแง่ของกฎหมาย ข้อบังคับที่ใช้ในการดำเนินงานปัจจุบันพบว่า ยังไม่ครอบคลุมและทันต่อเหตุการณ์ และไม่เอื้อต่อการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า ได้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 เป็นร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก พ.ศ. เพื่อช่วยยให้เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสในการให้บริการช่วยเหลือและคุ้มครอง และผลักดันให้สังคม ครอบครัว มีส่วนร่วมในการแก้ไข ป้องกัน ฟื้นฟู และพัฒนามากขึ้น รวมทั้งต้องมีการปรับระบบการบริหารจัดการ ตลอดจนลดขั้นตอนการดำเนินงาน และมุ่งให้ความสำคัญกับการทำงานในลักษณะเครือข่ายให้มากขึ้น

4. แนวทางการพัฒนางานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในอนาคต คือ

- พัฒนาระบบการวัดผลประเมินผลนักเรียนอย่างเป็นระบบและปฏิบัติอย่างชัดเจน และต่อเนื่อง อันเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียนและผู้ปกครองโดยประสานการทำงานต่อไป ดังเช่น โครงการค่ายสัมพันธ์การทำงานด้านเด็ก

- พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และมีความยืดหยุ่นในการทำงานให้มากขึ้น

- พัฒนาระบบการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ให้เป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงกันได้ทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน

- รมรณรงค์และพัฒนาสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัว สถาบันทางสังคม และชุมชน ในการเฝ้าระวังและให้การช่วยเหลืออย่างทันที่

5. บทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ต่อการดำเนินงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในสังคมไทย คือ

- เป็นศูนย์กลางในการจัดสวัสดิการเด็กและเยาวชน โดยการกำหนดนโยบายในภาพรวม ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรเครือข่ายในการดำเนินงานในลักษณะสหวิชาชีพ และระดมจัดสรรทรัพยากรให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งฝึกอบรมให้ความรู้และทักษะการปฏิบัติงานแก่บุคลากรทุกระดับ

- เป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บข้อมูลดำเนินการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยภาพรวม และส่งเสริมสนับสนุนการจัดระบบสารสนเทศของแต่ละองค์กร โดยนำความรู้ วิทยาการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน

- จัดทำมาตรฐานในการดำเนินงาน และจัดทำตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และเหมาะสมต่อสภาพปัญหา

- จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ ให้แก่วิชาชีพที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานอย่างเป็นวิชาการ และสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ต่อการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนได้

- ส่งเสริมและขยายบริการสังคมสงเคราะห์เด็กและเยาวชนสู่องค์กรในท้องถิ่น และกระตุ้นสนับสนุนให้ครอบครัวและชุมชนมีบทบาทในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู พัฒนาเด็กและเยาวชน ในระดับรากฐานเพื่อป้องกันปัญหาในระยะยาวต่อไป

- ยกย่องและพัฒนาการมีส่วนร่วมของสื่อมวลชนทุกแขนง เพื่อกระจายข้อมูลข่าวสาร และนำบริการ ไปสู่กลุ่มเป้าหมายพิเศษอย่างทั่วถึง และป้องกันปัญหาอีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

บทบาทขององค์การเยาวชนภาคเอกชนกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน, รายงานผลการสัมมนา, กองประสานงานเยาวชน, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2526. (HQ 792 164, 2526, น. 4)

สถานการณ์โดยทั่วไปทางสิทธิมนุษยชนของเยาวชนในประเทศไทย, สัมมนาทางวิชาการ สถาบันไทยคดีศึกษา, มธ., 2526, มาลี พงษ์พวงสาวดี.

องค์กรสวัสดิการเด็ก : การประสานงานระหว่างองค์กรของรัฐและเอกชน, รายงานการวิจัย, คณะสังคมศาสตร์, มก., 2529, นิตยา เงินประเสริฐศรี.

การคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กถูกทารุณในครอบครัว, สังคมมหาบัณฑิต มธ., 2537, สมบัติ วัฒนอม, 2537. (HV 6626.5 ส 64 ฉ.1)

เด็กในภาวะขาดลำบาก, สชช., ยูนิเซฟ, 2538, รายงานการประชุมปฏิบัติการ.

สภาวะเด็กในโลก ปี 1995, องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ, 2538.

การคุ้มครองเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กถูกกระทำทารุณ เด็กถูกละเมิดสิทธิในสังคมไทย.

สรุปผลรายงานผลการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (ฉบับที่ 1), สรุปผลการดำเนินงาน 2540, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ และศูนย์สิทธิเด็กเอเชียเน็ท.

การจัดสวัสดิการของสังคมแก่เด็กถูกทอดทิ้งในทัศนะของนักสังคมสงเคราะห์, วพ. มหาบัณฑิต มธ., 2542, สุวิรัตน์ ก้านบัวแก้ว. (HV 800 ท 92 ส.74 ฉ.1)

รายงานการทบทวนองค์ความรู้เรื่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวในประเทศไทย

จันทร์เพ็ญ ขุประภววรรณ และคณะ, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
กท. 2541, (หนังสือทั่วไป).

การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคมของเด็กที่ถูกทารุณกรรม, สังคมมหาบัณฑิต, มธ., 2542,
สาริกา อธิสุทธี.

บันทึกข้อตกลงเรื่องแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ
กรณีการค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2542,
คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็กข้ามชาติ สนง., คณะกรรมการ
ส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สนง., ปลัดสำนักนายกฯ, สำนักงานตำรวจ
แห่งชาติ, กรมประชาสงเคราะห์, คณะกรรมการประสานงานเรื่องเด็กแห่งชาติ,
เครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก.

การนำระบบการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์มาปรับใช้ในกรมประชาสงเคราะห์, เอกสารทางวิชาการ,
กรมประชาสงเคราะห์, กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2543,
นางคาราพรพรรณ นาคุณศิริชัย.

การประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณระหว่างองค์กรสวัสดิการเด็กภาครัฐและ
ภาคเอกชน, วพ., สังคมมหาบัณฑิต มธ., 2544, วรรณลักษณ์ เมียนเกิด.

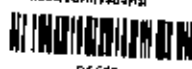
บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ ในขั้นตอนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542,
สังคมมหาบัณฑิต มธ., 2544, ชาติชาย ม่วงเหล็ก.

รายงานการประเมินผลแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 ในช่วงครึ่งแผน, รายงานการประเมินผล, 2544
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.

712.056
17777
2544

ห้องสมุดกระทรวงแรงงาน
และสวัสดิการสังคม

D5652

แนวทางการพัฒนาช่วยเหลือ